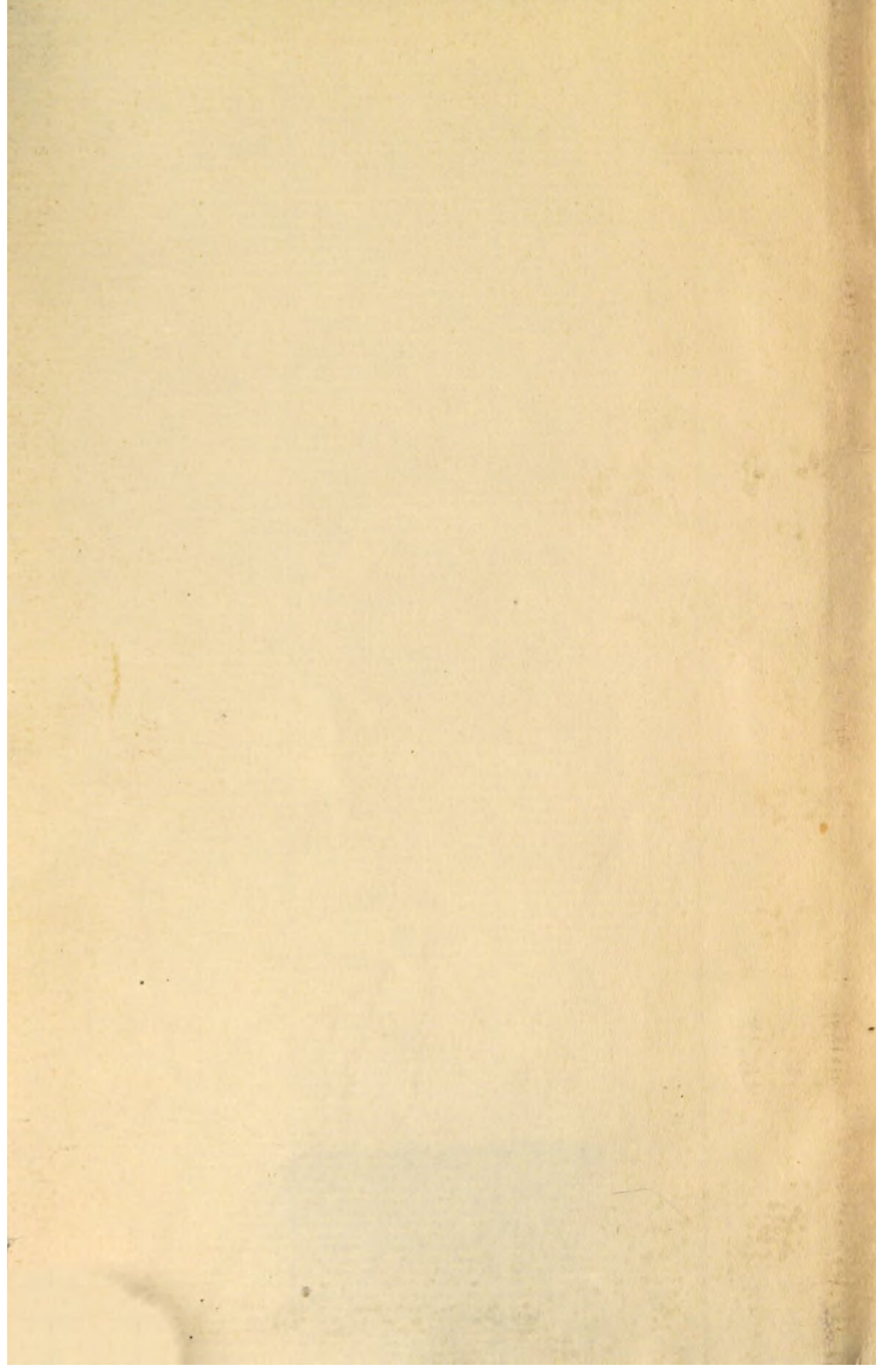

A. hebr.

545

A. hebr. 545

A. Hebr.

545

82 A

1516 5

כמו שלא נשיג מציאתו אל השלימות . וכבר הרחיק
על מי שישתדל לדעת אמתת ידיעתו ות' ונאמר לו
החקר אלוה תמצא אם עד תכלית שדי תמצא .
והבן כל מה שאמרנו שפעולות האדם מסורים אליו
וברשותו להיות צדיק או רשע מבלתי הכרחת השם
יתברך עליו על אחד משני העניינים . ומפני זה
היה ראוי הציווי . והלימוד . וההכנה . והגמול
והעונש ואין זה כפוף . אמנם תואר ידיעתו ית'
והשגתו לכל הדברים דעתו קבוצה להשיגו כמו
שבארנו וזה כלל מה שכווננו עליו בזה הפרק ;

תם ונשלם :

וועסען גרינדליך בעגרייפֿען קענען . עס ווירד אונד דעמייעניגן אלס
אונגעציימענד בייא געלעגט , דער צו דיסעם בעגרייפֿע וויסבעגירדע האט ,
דען עס הייסט : קאנסט דוא צור גאטטעס - ערפֿארשונג גערייפֿען ? אדער
צום צוועק דער אללמאכט דרינגען ? אים אללעם דיסעם וואס וויר היר
אנגעפֿיהרט האבען , איסט צו שליסען : דאס דעם מענשען בייא אללען
זיינען האנדלונגען דיא פֿרייע וואהל געלאפען איסט , עס שטעהט בייא
איהם אב ער פֿראם אדער פֿרעפֿעלהאפט זיין ווילל , אהנע דאס איהן
גאטט צו איינער פֿאן דיסען ביידען בעשאפֿענהייטען צווינגעט ; אונד
דאהער זינד אונד דיא געסעצע , לעהרען , פֿארבערייטונגען , בעלאהנונגען
אונד שטראפֿען נאטהווענדיג . וואס אבער דיא אללוויסענהייט גאטטעס
אנלאנגעט , וויא איהם אללעם וואס געשיהעט אים פֿאראוס בעקאנט
איסט ? איסט אונסער פֿערשטאנד צו שוואך , זיך איינען בעגרייף דאפֿאן
צו מאכען , וויא וויר בערייטט ערקלארט האבען . דיסעם איסט דער
האפטזאץ וואהין וויר מיט דיסעם אבשניט ציהלטען .

ענדע .

ענין נפלא מאוד . והוא אשר נבצר מהם אמתתו .
 ואמרו שהם ידעו שמציאתו ית' על השלימות אשר
 הוא עליו לא יושג . ובקשו להשיג ידיעתו עד
 שידעו וזה מה שא"א שאלו תכיל דעתינו מדעו
 היה מכיל מציאתו אחר שהכל דבר אחד שהשגתו
 על השלימות הוא שיושג כמו שהוא במציאתו ומן
 הידיע והיכולת והחיים והרצון וזולת זה מתאריו
 הנכבד' . הנה כבר בארנו שהמחשבו
 ידיעתו סבלות ומורדות . אלא שאלהנו נדע שהוא
 יתבדך יודע כמו שנדע שהוא נמצא . ואם ישאלנו
 שיהיה איך הוא מדעו נאמר לו אנחנו לא נשיג זה

אלל . ויסענהייט זיין וועסען איסט . נון איסט צו בעוואונדערן , דא דאך
 יעדער געשטעהט דאס דאס וועסען גאטטעס נאך זיינער פאללקאממענהייט
 אונבעגרייפליך איסט ; וויא זיך אייניגע בעאייפערן זיינע אללוויסנהייט
 צו בעגרייפערן אונד צו פערשטעהען , וועלכעס דאך אונמעגליך איסט ?
 דען געסעצט אונסרע פערנונפט קענטע זיינע אללוויסענהייט בעגרייפערן,
 קענטען וויר אונד זיין וועסען בעגרייפערן , ווייל ביידעס איינערלייא איסט ?
 נאך דעם דער בעגרייפ פאן זיינעם וועסען אין ניכטס אנדערם בעשטעהט,
 אלס אין דעם בעגרייפ פאן זיינער אללוויסענהייט , זיינער מאכט , זיינעם
 וויללען , לעבען , אדער זאנסט זיינען ערהאבענען אייגענשאפטען . וויר
 זינד אלסא גענוגסאם איבערצייגט , דאס דער געדאנקע זיינע אללוויסענ-
 הייט צו בעגרייפערן , איינע וואהרע טהארהייט איסט . וויר מיסען נור
 זא פיל גלאובען , דאס גאטט אללוויסענד איסט , זא פערסט וויא וויר זיין
 ווירקליכעס דאזיין גלאובען . זאלטע אונס אבער יעמאנד פראגען : אין
 וואס בעשטעהט זיינע אללוויסענהייט ? זא אנטווארטען וויר איהם ,
 דאס וויר דיסעס עבען זא וועניג בעגרייפערן , זא וועניג אלס וויר זיין

כבר התבאר ג"כ בספר הנקרא מה שאחר הטבע
 שאין יכולת בדעתינו להבין מציאתו יר"ל על
 השלימות. וזה לשלימות מציאתו והסרון דעתינו
 ושאין למציאתו סבת שיוודע בהם. ושקצר דעתינו
 מהשיגו כקוצר אור הראור מהשיג אור השמש.
 שאינו לחולשרת אור השמש. אבל להיורר אור
 השמש יותר חזק מאור הראור שירצו להשיגו.
 וכבר דברי בזה הענין הרבה והם כולם מאמרים
 אמתים:

וראוי מפני זה שלא נדע ג"כ דעתו ושלא יכולהו
 ג"כ דעתינו כלל אחר שהוא דעתו ודעתו הוא. וזה

עם איסט און בערייטס אין דער מעטאפיסיק ערלייטערט ווארדען, דאס
 אונסער פערשטאנד צו איינגעשראנקט איסט, דאס אונענדליכע וועסען
 פאללקאממען צו בעגרייפען, אונד צוואר וועגען דער פאללקאממענהייט
 זיינעס וועסענס, אונד דער שוואכעייט אונסער פערנונפט; און וויל
 וויר זיינעס וועסען קיינע גרונד אורסאכען אנגעבען קענען, דורך וועלכע
 מאן עס ערקעננען קענטע; אונסער דענקונגסקראפט איסט עבען זא שוואך
 דאס אונענדליכע וועסען צו בעגרייפען, וויא דאס געסיכט דאס ליכט
 דער זאנע צו פאסען, וועלכעס ניכט פאן דער שוואכעייט דעס זאנענ-
 ליכטס העררירט, זאנדערן וויל דאסזעלבע אונסער געסיכט, דאס עס
 פאסען וויל, איבערשטייגט. עס איסט בערייטס איבער דיסען געגען-
 שטאנד פילעס געזאגט ווארדען, אונד אללע שליסע זינד ריינע וואהרהייט.
 אום דעם אבען געסאגטען פאלגעט, דאס וויר גאטטעס אללוויסענהייט
 ניכט פערשטעהען, יא דאס אונסער פערנונפט גאר צו שוואך איסט דיסע
 צו בעגרייפען; נאך דעם זיין וועסען זיינע אללוויסענהייט, אונד זיינע

זהו החיים והוא הממשיך לעצמו החיים וכן שאר
התארים . ואלו העניינים קשים ולא תקוה להבינם
הבנה שלימה מ"ב שורות או ג' מדברי . ואמנם יעלה
בידך מהם ספור דברים לבד :

ולזה העיקר הגדול לא התיר הלשון עברי לומר
חי ה' צבאות כמ"ש חי פרעה חי נפשך ר"ל שם מצורף
כי המצורף והמצטרף אליו שני דברים חלוקים
ולא יצטרף הדבר לעצמו . ולפי שחיי השם הם
עצמו ועצמו הוא חייו ואינו דבר אחר זולתו לא
הזכירו בצירוף אך יאמר חי ה' הכונה בזה שהוא
והיו אחד :

עוויגקייט הער דאס לעבען גיבט , זא אוך מיט זיינען איבריגען אייגענע-
שאפטען ; דיסער געגענשטאנד איסט אבער ניכט לייכט צו בעגרייפען .
מאן ערווארטע ניכט אום צווייא אדער דרייא ציילען פאן מיינעם פאר-
טראגע איינען פאללקאממענען בעגריף צו בעקאממען , דאך געלאנגט
מאן צום היסטארישען בעגריפע ,

וועגען דיסעם גראסען גרונדזאצע ערלאובעט דיא העבראישע שפראכע
ניכט , דאס מאן זאגע ווי ה' ביים לעבען גאטטעס ! וויא מאן זאגט :
ביים לעבען דעס פרעה , אדער ביים לעבען דיינער זעלע (נעמליך אים
ארטיקעל געניטיף) ווייל דאס צוגעאייגנעטע אונד דאס וועלכעס עס צו-
געאייגנעט ווירד , צווייא פערשידענע דינגע זינד , דען איין דינג קאן זיך
זעלבסט ניכט צוגעאייגנעט ווערדען , אונד ווייל בייא גאטט דאס לעבען
זיין אייגענעס וועסען , אונד זיין וועסען , זיין לעבען אונד ניכטס אנדערעס
איסט , זא קאן בייא איהם דיא צואייגנונג ניכט שטאטט פֿינדען ; זאנדערן
מאן זאגט : ווי ה' ביים לעבענדיגען גאטט ; דיא מיינונג איסט אייגענט-
ליך דאס ער אונד זיין לעבן נור איינערלייא איסט .

שהאדם בלתי המדע והמדע בלתי האדם וכיון
שכן הוא שני דברים . ואלו היה השי' יודע במדע
היה מתחייב הרבוי והיו הנמצאים הקדמונים
רבים . ה' יתברך והמדע אשר בו ידע . והחיים
אשר בו חי . והיכולת אשר בו יכול וכן כל תואריו
יתברך . ואמנם זכרתי לך תחלה טענה קרובה
וקלה להבין אותה ולהשכילה להמוך . כי הטעניות
והראיות אשר יתירו זה הספק הם חזקות מאוד
ומופתיות אמיתיות :

והתבאר שהוא ית' שמו תואריו ותואריו הוא עד
שיאמר עליו שהוא המדע והוא היודע והוא ~~הוא~~ התי

זינע וויסענשאפט , דען דער מענש איסט און אָהנע דיא וויסענשאפט ,
אונד דיא וויסענשאפט און אָהנע דען מענשען , אַלסאָ זינד עס צווייא
דינגע , בייא גאטט איסט אָבער דיסער פֿאַלל ניכט , דען ווען גאטט דורך
דיא וויסענשאפט וויסטע , מעכטע דאַראַס איינע מעהרהייט ענטשטעהן ,
אונד דער אַללערערשטען וועסען ווירדען פֿילע זיין מיסען ; נעמליך גאטט ,
דיא וויסענשאפט , מיטטעלסט וועלכער ער ווייס , דיא לעבענסקראַפט ,
דורך דיא ער לעבעט , דיא מאַכט , דורך וועלכע ער מאַכטיג איסט , אונד
זאָ אַללע אַטריבוטען . און טראַגע דיר אַנפֿאַנגליך נור איין אַרגומענט
פֿאַר , דאָס לייכט פֿאַסליך , אונד דעם געמיינען פֿאַלק ערקלאַרט ווערדען
קאָן ; דען דיא גרינדע אונד ביישפילע וועלכע דיסען צווייפֿעל ענטוויקעלן ,
זינד זעהר אַכט , אונד דיא בעווייסארטען אונאומשטעסליך .

עס האַט אָבער זיינע ריכטיגקייט , גאטט איסט זיינע אייגענשאפטען ,
אונד זיינע אייגענשאפטען ער זעלבסט , זאָ דאָס מאַן זאָגען קאָן ער איסט
דיא וויסענשאפט , ער איסט דער אַללוויסענדע , ער איסט דער לעבענדע ,
אונד זעלבסט דאָס לעבען , אייגענטליך ער זעלבסט איסט , דער זיך פֿאַן

השואל : זה האיש ידע בו הבורא אם יהיה צדיק
או רשע , או לא ידע , ואת ידע יתחייב מזד-
שיהיה מוכרח על העניין ההוא אשר ידעו הש"י
טרם היותו , או תהיה ידיעתו בלתי אמתית , ואם
תאמר שלא ידע מקודם יתחייבו מזה הרחקות
עצומות ויהרסו חומות נשגבות בענין הודת , לכן
שמע ממני מה שאומר לך והסתכל בו מאוד , כי
הוא האמת בלי ספק וזה :

כבר התבאר בחכמות האלהות ר"ל מה שאחר
הטבע שהש"י אינו יודע במדע ולא חי בחיים עד
שיהיה הוא והמדע שני דברים כאדם וידיעתו

ויללען אבהאנגט ; אונס צום געגענבעווייס אנגעפיהרט ווירד , וואס
איהנען אבער צו דיסעם געדאנקען שטאף גאב , איסט דיא פראגע :
וואוסטע גאטט פאראוס דאס דיסער מענש טוגענדהאפט אדער לאסטער-
האפט זיין ווירד , אדער וואוסטע ער עס ניכט ? בעיאהעט מאן עס , זא
פאלגעט דאראוס , דאס ענטוועדער דער מענש געצוואונגען זיין דיסע
זיינע יעציגע בעשאפענהייט , דיא גאטט שאן פאר זיינעם דאזיין בעקאנט
וואר , אנצונעהמען , אדער דיא אללוויסענהייט גאטטעס מיסטע גאנץ
אונריכטיג זיין , פערניינט מאן עס , זא ענטשטעהען דאראוס גראסע
אונגעריימטהייטען , אונד דיא פֿעסטען מאנערן דער רעליגיאן ווירדען
דאדורך איינשטירצען , מאן מערקע וואהל וואס איך יעצט זאגע , דען
עס איסט אונפֿעהלבארע וואהרהייט .

עס איסט בערייטט אין דער מעטאפיסיק אויסגעמאכט , דאס גאטט ניכט
דורך דיא וויסענשאפט וויסע , ניכט דורך דאס לעבען לעבע ; זא , דאס
ער אונד זיינע וויסענשאפט צווייא דינגע ווארען , וויא דער מענש אונד

זה צריך לו שישתדל לקנות לנפשו המעלות שאין
לו מעיר זולתו שיעריהו עליהם . והוא אמרם
במוסרי זאת המסכתא אם אין אני לי מי לי ;

ולא נשאר מזדח הענין אלא דבר אחד שצריך
לדבר בו מעט עד שתשלם כוונת זה הפרק . ואעפ
שלא היה בדעתי לדבר בו כלל אבל הצורך הביאני
אל זה והוא ידיעת השי' העתידות שהוא הטענה
אשר יטענו עלינו בה החושבים שהאדם מוכרח על
המצוה ועל העבירה . ושכל פעולות האדם אין לו
בחירה מהם אחר שבחירתו תלויים בבחירת
האלקים . ואשר גרם לזאת האמונה הוא שישאל

דארום זאלל ער זיך זעלבסט בעשטרעבען זיינע זעלע טוגנדהאפט צו
מאכען , ווייל ער זאנסט קיינע אנדערע טריבפעדער האט , דיא איהן דאצו
אנטרייבט . דיסעס זאגטען און אונסערע ווייסען , אונסער דען אין דיסעס
טראקטאט פארקאממענדען מאראלען : ווען איך ניכט פיר מיד בין , ווער
ווירדע עס דען זיין ?

נון איסט פאן דיסעם ארגומענט ניכטס מעהר איבריג , אלס איין
איינציגער געגענשטאנד , דען וויר איין וועניג אבהאנדלען מיסען , אום
אונסערן צוועק מיט דיסעם אבשניט גאנץ דורך צו זעצען ; מיינע אבזיכט
וואר צוואר גאנץ ניכט פאן דיסער יעצט פאלגענדען מאטעריע איינע
מעלדונג צו טהון , אלליין דיא נאטהווענדיגקייט פערלויטעט מיד דאצו ;
עס איסט נעמליך דיא אללוויסנהייט גאטטעס , איין געגענשטאנד דער
פאן דענען דיא גלאובען וואלטען , דער מענש זיין צור אוסאיבונג אונד
איבערטעונג דער געסעצע געצוואונגען , אונד האבע ביא אללען זיינען
האנדלונגען קיינע פרייע וואהל , נאך דעם זיין וויללע פאן דעם געטטליכען

מאשרים זדיים . והבטיחנו שם שהוא ית' עתיד
לבאר האמת ואמר בזה ושבתם וראיתם בין צדיק
לרשע . אלו הפסוקים המסופקים בתורה ובמקרא
שיראה מהם שהש"י יכריח על העבירות והנה בארנו
עניינם בלא ספק . והוא באור אמיתי עם טוב
התבוננת .

ונשארנו על שרשינו שברשות האדם יהיה המצוה
והעבירה . והוא הבוחר בפעולותיהם מה שירצה
לעשותו יעשה . ומה שלא ירצה לעשותו לא יעשה .
רק אם יענישהו הש"י על חטאו שיבטל רצונו כמו
שבארנו . ושקנין המעלות והפחיתות בידו ומפני

זון פרייסען וויר דען איבערמיטהיגען גליקליך ; וואראו דער פראפעט
אונס פערזיכערטע , דאס גאטט ענדליך דיא וואהרהייט ענטדעקען ווירד ,
אונד זאגטע : דאן ווערדעט איהר צורוק קעהרן , אונד דען אונטערשיד
צווישען דען פראממען אונד פערפעלהאפטען זעהען און . דיסעס זינד
דיא צוויידייטיגען טעקסטע אין דער תנ"ך אונד אין דער הייליגען
שריפט , וואראוס שיינעט , דאס גאטט דען מענשען צו דען פערגעהונגען
צווינגע ; וויר ערלייטערטען זיא אבער דורך איינע ריינע ערקלארונג ,
מיט גוטעם נאכדענקען .

וויר בעהאררען אלסא בייא אונסערם גרונדזאץ , דאס דיא אוסאיבונג
אונד איבערטערטונג דער געסעצע אין דעם מענשען מאכט שטעהעט ,
ער זעלבסט וואהלעט זיינע האנדלונגען , וואס ער ווילל טהוט ער , וואס
ער ניכט ווילל לאסט ער זיין , אוסער ווען איהן גאטט דאמיט שטראפט ,
דאס ער איהם דיא פרייע וואהל בענימט , וויא וויר ערוואהנט האבען ,
עס שטעהעט אלסא בייא איהם זיך טוגענד אדער לאסטער צו ערווערבען ,

אתה הסבה לסכלים האלה לצאת מדרך האמת
 כמ"ש מרבעה ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך
 לאמר מבלתי יכולת : ומפני זה אמר אחר זה שוב
 למען עבדיך שבטי נחלתיך ר"ל עד שלא יהיה בענין
 חלול שמך הגדול וכמו שבאר בתרי עשר מאמר
 הנמשכים אחר אמת המנוצחים מן הע"כום בזמן
 הגלות : אשר מספר דבריהם כל עושה רע טוב
 בעיני ה' ובהם הוא חפץ או איה אלקי המשפט :
 וסבר מדבריהם המובן מאורך גלות אמרנו שו"א
 עבוד אלקים ומזה בצע כי שמרנו משמרתו וכי
 הלכנו קדורנית מפני ה' צבאות ועתה אנחנו

אנלאס געגעבען האטטעסט אום דעם וואהרען וועגע צו ווייכען ; זא וויא
 משה (פרידע זיין מיט איהם) זאגטע : זאנסט ווערדען אללע פעלקער
 דיא פאן דיר הערען / זאגען : אום אונפערמעגען א"ו ז' ו' , דאהער זאגטע
 ער פערנערס : ווענדע דיק צו אונס ! אום דיינער דינער / אום דיינערס
 ערבטהיילס שטאממע וויללען ; דאס איסט / דאס ניכט דאדורך איינע
 העראבזעצונג דיינערס גראסען נאמענס ענטשטעהע / ווא ער אין תרי
 עשר דיא ווארטע דערער דיא דער וואהרהייט נאך פאלגטען / אונד צור
 צייט דער פערטרייבונג דאס יאך פערמדער פעלקער טראגען מוסטען /
 ערקלארעט ; דער פראפעט פיהרעט איהרע אייגען ווארטע אן : דער
 בעסערס אוסאיבעט / איסט דעם עוויגען געפאלליג / אן דיא פערטהיילט ער
 זיינע גונסט ; אדער ווא איסט דער גאטט דער גערעכטיגקייט ? פערנערס
 צייגט ער אן וואס זיין וועגען דער לאנגען געפאנגענשאפט זאגטען : איהר
 האבט געשפראכען דער גאטטהייט דינען איסט פערגעבליכע מיהע / וואס
 פיר נוצען האטטען וויר דאפאן דאס וויר זיינע געבאטהע בעאבאכטעטען /
 אונד פאר דעם גאטט אללער וועלטען שווארץ פאר קוממער דאהער גינגען?

שהוא מתחבר אל העצבים בבחירתו ואהב אותם
 עונשם שיונח על אהבתם . וזה ענין הנח לו . וזהו
 מן הפירושים הטובים למי שיבין דקות הענינים ;
 אמנם מאמר ישע"י הנביא ע"ה שאמר למה תתעינו
 ה' מדרכיך תקשיח לבנו מיראתיך . אינו מזה הענין
 כלל . ואינו נתלה בדבר ממנו . ואמנם ענין אלו
 הדברים כפי מה שבא לפניו ולאחריו היה מתרעם
 על גלותינו וגזירותינו והפסק ממשלתינו ואמר על
 זה דרך תפלה ה' אלקי כשיראו ישראל כל אלה
 יתעו מדרך האמת ויטה לבם מיראתיך וכאלו היית

איין בונדס גענאסע דער געצען , לאס איהן ; דאס הייסט : ווייל ער זיך
 גוטווייליג צו דען געצען פערבינדעט , אונד זיא געליבעט , איסט זיינע
 שטראפע , דאס ער בייא זיינער ליבע צו איהנען פערהארען מוסטע ; זא
 איסט אייגענטליך דער זין דער ווארטע : לאס איהן . דיסעס איסט
 זיינע דער גרינדליכען ערקלארונגען פיר דען דער פערנינפטיג גענוג
 איסט , שפעקולאטיפע פיינע געגענשטאנדע צו פערשטעהען .

דער טעקסט דעס פראפעטען ישע"י אבער , וועלכער לאומטע : ווארום
 האסט דוא א הערר ! אונס פאן דיינעם וועגע איררען לאסען , אונד אונסער
 הערץ פערשטאקט ; האט גאר קיינע פערוואנטשאפט אונד פערבינדונג
 מיט דיסער אביגען ערקלארונג , פערמעגע דער פאר - אונד נאכגעהענדען
 פערסע , זינד דיסע ווארטע זא צו פערשטעהען : דער פראפעט קלאגטע
 איבער אונסער שקלאפערייא , איבער אונסער דראנגסאלע , איבער דיא
 צערשטעהרונג אונסערע שטאטעס , אונד זאגטע ביטטענד : א הערר ! דא
 דיא ישראל דיסעס זעהען , זא ווערדען זיא פאם וואהרען וועגע אב זיך
 פעראיררען , אונד איהר הערץ ווירד זיך פאן דער גאטטעספֿורכט אבוועג-
 דיג מאכען ; דאן ווירד עס פאסט הייסען , דאס דוא דיסען טהארען

וכבר ביאר השי"ע ישיעי הנביא שהוא ית' יעניש
קצת המורדים שימנע מהם התשובה ולא יעזוב
הבחירה בידם . באמרו השמן לב העם הזה ואזניו
הכבד ועיניו השע . וזה דבר פשוט אצ לפרש .
אבל הוא מפתח למנעלים רבים . עז העיקר הולכים
דברי אליהו זל באומרו על הכופרים מאנשי דורו
ואתה הסבות את לבם אחורנית רל כאשר חטאו
ברצנם היה עונשים עליהם מאתך שתסב לבם
אחורנית מדרך התשובה ולא תניח להם הבחירה
ולא רצון להניח החטא ההוא . והתמידו מפני זה
על כפירתם באמרו חבר עצבים אפרים הנת לו רל

גאטט האט אונד דורך דען פראפעטען ישיעי ערקלארט , דאס ער אייניגע
ווידערשפענסטיגע דאמיט שטראפט , דאס ער זיא פאן דער בוסע אב-
האלטעט , אונד זיא איהרער פרייען וואהל ניכט איבערלאסט ; דען עס
הייסט : מאכע פֿעטט דאס הערץ דיסעס פֿאלקס , ערשווערע זיינע אָהרען ,
אונד ווענדע זיינע אָגען אב פֿאם וואַהרען אונד גוטען , דאס עס ניכט
אומקעהרע , אונד געהיילט ווערדע ; דיסער טעקסט איסט פֿערשטאנדליך ,
אונד בראַוכט קיינע נאָהערע ערלייטערונג , ער איסט אַבער דאס מיטטעל
פֿילע שווידיגקייטען אָף צו העבען . נאך דיסעם גרונדזאץ זינד אונד דיא
וואַרטע דעס אליהו (געסעגנעטען אַנדענקענס) דא ער ווידער זיא אונ-
גלאַוביגען זיינער צייט זאגטע : דאס דוא איהר הערץ רוקווערטס גע-
ווענדעט האסט ; נאך דעם זיא צופאָר פֿרייווילליג זינדיגטען , זאָ וואַר
איהרע שטראַפֿע , דאס דוא איהר הערץ פֿאן דעם וועגע דער בוסע אב-
ווענדעסט , אונד איהנען קיינע פֿרייע וואהל אונד קיינע וויללקיהר
לאַפעסט , דאס זיא איהרע זינדע אונטערלאַפען קענטען , אונד זיא
בליבען אַלסאָ בייא איהרעם אונגלאַובען ; דען עס הייסט : אַפֿריס איסט

י"ה שמנעו מהעבור ישראל בגבולו • מהפיק רצון
 ישראל עד שנלחמו עמו והרגוהו • והוא אמרו ולא
 אבה סיחון מלך השבון העבירנו יכו • ואשר הביא
 להיות ענין זה הפסוק קשה על המפרשים כלם
 מפני שחשבו כי לא נענש סיחון אלא מפני שלא
 הניח את ישראל עבור בגבולו • ואמרו איך ענשו
 והוא מוכרח כי הקשה ה' את רוחו • ואמץ ארץ
 לבבו כמו שחשבו רבים שלא נענש פרעה ועמו
 אלא מפני שלא שלחו ישראל מארצם • ואין הענין
 כן אלא כמו שבארנו :

דורכצוג דורך זיינע גראנצען צו געשטאטטען • ביס זיא געגען איהן איינע
 שלאכט געליפערט אונד איהן געטעדעט האבען • דען עס הייסט : אלליין
 סיחון קעניג צו חטכון וואללטע אונס ניכט ציהען לאסען • דאס אבער
 אללע ערקלארער דיא אונסלעגונג דיסעס זאצעס ניכט פיר לייכט היילטען •
 איסט : ווייל זיא גלאובטען דאס סיחון קעניג צו חטכון וועגען קיינעם
 אנדערן פערברעכען • אלס נור ווייל ער דען קינדערן ישראל דען דורכצוג
 דורך זיין רייך פערוועהרטע • געשטראפט ווארדען זייא • דאסער ווערפען
 זיא דיא פראגע און : וויא האטטע איהן גאטט דעסוועגען געשטראפט •
 דא ער דאך • נאך דעם ער זיינען גייסט פעהארטעט • אונד זיין הערץ
 פערשטאקט • דאצו געצוואונגען וואר ? וויא פילע פאן פרעה נעבסט
 זיינעם פאלקע גלאובטען • דאס זיא וועגען ניכטס אנדערעם • אלס נור
 ווייל זיא דיא ישראל ניכט ענטלאסען וואללטען • געשטראפט ווארדען •
 וועלכעס דאך אונזאחר איסט • זאנדערן עס איסט וויא וויר ערוואהנט
 האבען •

כשירצה לבטל , ואמר לו הנני מבקש ממך שתשלחם ,
 ולא שלחת , ואם תשלחם תהי נצול , רק ידעתי
 שאתה לא תשלחם עד שתמורת , והיה הוא צריך
 שיודה לשלחם עד שיראה הפך דברי הנביא שאמר
 שהוא יהיה נמנע להודות , ולא היה יכול , והיה
 בזה אות גדולה ומפורסמת אצל כל בני אדם כמ"ש
 ולמען ספר שמי בכל הארץ , שהש"י אפשר שיענוש
 האדם שימנעו בחירת פעולה אחת ויודיעו בזה
 שלא יוכל למשוך נפשו ולהשיבה א הבחירה ההיא ;
 ועל זה הצד בעצמו היה עונש סיחון מלך חשבון ,
 כי למה שקדם ממריו אשר לא הוכרח עליו ענשו

אין בעגעהרטע פאן דיר דאס דוא זיא וועג ציהען לאסט , דוא טהאטעסט
 עס אבער ניא , ווירסט דוא עס , זא ענטגעהעסט דוא דער שטראפע , אין
 וויס אבער דוא ווירסט עס ניכט טהון , זא דאס דוא אומקאממען ווירסט ;
 פערנינפטוגער וויסע האטטע ער , אום דען פראפעטען דאס געגענטהייל
 צו צייגען , דאריין ווילליגען זאללען , ער קאנטע עס אבער ניכט טהון ,
 דיסעס וואר אללער וועלט איינע גראסע אונד עפענטליכע וואונדערטהאט ;
 וויא עס הייסט : דאמיט מאן מיינען נאמען ערצאהלע אין דער גאנצען
 וועלט , דאס גאטט דען מענשען דאמיט שטראפען קאן , דאס ער איהם
 ביא איינער האנדלונג דיא פרייע וואהל בענימט , אונד איהם צום
 פאראוס אנקינדיגט , דאס ער זיינע זעלע דעם לאסטער ניכט ענטרייסען ,
 אונד צו איהרער פרייען וואהל ברינגען קאן .

אויף דיסע ארט וואר אין דיא שטראפע דעס סיחון קעניג צו חשבון ,
 דען אלס ער צו פאר אונגעצוואונגען זיך ווידער גאטט עמפערטע , זעצטע
 איהם גאטט צור שטראפע , דאס ער איהן אבהאלטעט דען ישראל דען

שלא נדע מה הסבה להיות לזה המין זאת הצורה
ולא צורה אחרת . אבל הכלל כי כל דרכיו חסד
ומשפט ויעניש החוטא כפי חטאו ויגמול להמטיב
כפי הטבתו :

ואת למה בקש ממנו לשלוח את ישראל פעם
אחר פעם והוא נמנע מלשלהם . ולמה באו עליו
המכות והוא עומד במרדו ועקשותו . כמו שאמרנו
שענשו מהשי' הוא שיעמוד על עקשותו . ולא היה
מבקש ממנו לבטלה מה שא"ל לעשותו . זה ג"כ
היה לחכמה מהשי' שיודיעהו שהשי' יבטל בחירתו

איינע אנדער פארם האט ? דער גרונד דער זאכע איסט : דאס אללעס זיין
פערפארען גנאדיג אונד גערעכט איסט ; דען זינדער שטראפט ער נאך
דעם מאס זיינער זינדע , דען פראממען בעלאהנט ער נאך דעם מאס
זיינער פערעמיגקייט .

מאן קענטע אבער איינווענדען , ווארום האטטע גאטט זא פיל מאל
נאך איינאנדער פאן איהם געפארדערט , דאס ער דיא ישראל וועג ציהען
לאסע , דא ער דאך זעלבסט איהן אבהילט זיא ניכט צו לאסען ? אונד
ווארום טראפען איהן דיא פלאגען , ווייל ער אין זיינער ווידערשפענס-
טיגקייט פעהאררעט , דא עס דאך (וויא וויר ערוואהנט) זעלבסט איינע
שטראפע פאן גאטט וואר , דאס ער פרעה הארטנאקיג בלייבען זאלל ?
ער ווירדע דאך ניכט פערגעבענס פאן איהם פארדערן . וואס ער אונמעג-
ליך טהון קענטע ? אוף דיסען איינוואורף אנטווארטע איך : דיסעס זעלבסט
וואר פאן דער געטטליכען וויסהייט , אום איהם צו צייגען , דאס ער
אלס אורעהבער דער נאטור , ווען עס זיין געטטליכער וויללע ערהיישט :
איהן זיינער פרייען וואהל פערלוסט'יג מאכען קאן ; ער זאגטע דא הער

בעה"ז לבד , ופעמים בשניהם , וענשו בעה"ז חלוק .
 פעמים יענש בגוף , פעמים בממון ופעמים בשניהם
 יחד , וכאשר יבטלו קצת תנועות בני אדם שהם
 בבחירתו על צד העונש כבטל ידיו ממלאכה
 שלא יוכל לעשות בו מאומה כמו שעשה לירבעם
 בן נבט , או לסמא עיניו מן הראות כמו שעשה
 לאנשי סדום הנאספים על פתח לוט , כן יבטל
 ממנו בחירת התשובה עד שלא יתעורר אליה כלל
 וימות בחטאו ;

ולא נתחייב לדעת חכמתו , עד שנדע למה ענש
 זה בזה המין מן העונש ולא ענשו במין אחר כמו

דאס מאס דער שטראפֿע ; אייניגע שטראפֿט ער אין דיסער , אייניגע אין
 דער צוקינפֿטיגען וועלט , אונד אייניגע אין ביידען צוגלייך ; אפֿט איסט
 זיא אס קערפער , אפֿט אס געלדע , אונד אפֿט אן ביידען צוגלייך ; אונד
 זא וויא מאנכען צור שטראפֿע דיא וויללקיהרליכען בעוועגונגען בענאָמֿע
 מען ווערדען , צ״ב ש״ש דאס זיינע האַנדע אונטאָגליך צור אַרבייט ווערדען ,
 זא דאס ער ניכטס דאמיט פֿערריכטען קאן , וויא דעם ירבעם בן נבט
 געשאה ; אדער דאס ער מיט דען אָגען ניכט זעהען קאן , וויא דיא איינ־
 וואָהנער פֿאָן סדום , וועלכע זיך ווידער לנט פֿערסאַממעלטען ; עבען זא
 ווירד איהם דיא פֿרייע וואָהל בוסע צו טהון דערגעשטאַלט בענאָממען ,
 דאס ער זיך גאר ניכט ערמונטרע , זאָנדערן אין זיינען זינדען פֿערגעהע .
 עס איסט אָבער ניכט נאָטווענדיג דאס וויר זיינע ווייסהייט ערגרינדען
 אום איין צו זעהען , וואָרום ער דיסען אָף זאָלכע אַרט , אונד ניכט אָף
 איינע אַנדער אַרט געשטראפֿט האָט ? זאָ וועניג אַלס וויר דיא אורסאַכע
 ערפֿאַרשען קעננען , וואָרום דיסע גאָטונג געשעפֿפֿע זאָלכע , אונד ניכט

אותם לעונשם על מה שקדוּם מחמת שעבוד . כמו
 שהבטיח ואמר וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי
 ואח"כ יצאו ברכוש גדול . וא"א לעונשם אלו היו
 עושים תשובה וע"כ נמנעו מהתשובה והחזיקו בהם
 והוא אמרו כי עתה נתת את ידי ואך אותך וארצ
 עמך בדבר ותכחד מן הארץ . ואולם בעבור זאת
 העמדתיך וגו' :

ואין לדקדק עלינו אם נאמר שהש"י יענש האדוּם
 וימנעהו מהתשובה . ולא יעזבהו לבחור בתשובה .
 כי הוא יתברך ידע החטאים . ולפי חכמתו וישרו
 יהיה שעור העונש . פעמים בעה"ב לבד ופעמים

אונטערדורקונג שטראַפֿען וואָללטע , וויא ער אים אַנפֿאַנג דער געשיכטע
 פֿערסיכערטע ; אַלליין אַז דאָס פֿאַלק וועלכעם זיא דינען , ווערדע איה
 דיכטען , אונד דאָן זאָללען זיא אַז ציהען מיט גראַסעם גוט ; האָטטען
 זיא אַבער בוסע געטהאָן , זאָ האָטטע ער זיא ניכט שטראַפֿען קעננען ,
 דאָרום האָט ער זיא פֿאַן דער בוסע אַבגעהאַלטען , דאָס זיא דיא ישראָל
 ניכט לאָסן וואָללטען ; זאָ הייסט עס אַז : דען צוואַר האָטטע איה עבען
 יעצט מיינע האָנד אַזאָסגעשטרעקט , דיה נעבסט דיינען אונטערטהאַנען
 מיט דער פעסט געשלאָגען , אונד זאָ וואָרעסט דוא פֿערטילגט פֿאַן דער
 ערדע , אַלליין איה האָבע דיה דאָרום נאָך ערהאַלטען אַז ז' וו' .

מאָן בעפֿרעמדע זיך ניכט , ווען וויר זאָגען , דאָס גאָט דען מענשען
 דאָמיט שטראַפֿע , דאָס ער איהן פֿאַן דער בוסע אַבהאַלטעט , זאָ , דאָס
 דער מענש ניכט וואָהלען קאָן בוסע צו טהון ; וועלכעס דאָך ווירקליך
 אַופֿאַללענד שיינט ; דען מאָן מערקע , דאָס גאָט אַללע זינדען בעקאַנט
 זינד , אונד פֿערמעג זיינער ווייסהייט אונד בילליגקייט בעשטימט ער

הכרת וחמסו גרים אשר היו בתוכם ועולו עליהם
 עול גמור כאשר נאמר בביאור ויאמר אל עמו הנה
 עם בני ישראל הבה נתחכמה לו . זאת הפעולה
 היתה מהם בבחירתם מבלי הכרת רק ברוע לבבם
 והיה עונש הש"י להם ע"ז למנעם מהתשובה עד
 שיחולו עליהם מהעונשים מה שהיה ראוי להם מן
 הדין . ומניעתם מהתשובה הוא שלא ישלחם .
 וכבר ביאר לו הש"י זה הענין והודיעו שאלו היות
 רוצה להוציאם לבד היה מאבד אותו וסיעתו והיו
 יוצאים מהרה מאין איתור . אמנם רצה עם הוציאו

האבען פרייוויליג אהנע אללען צוואנג דאמיט געסינדיגט / דאס זיא
 דיא פֿרעמדלינגע דיא אונטער איהנען וואָהנען מיסהאַנדעלטען / אונד
 אן איהנען איין עפֿענטליכעס אונרעכט בעגאַנגען / וויא עס אַוסדריקליך
 הייסט : ער שפראך צו זיינעם פֿאַלקע / דאס פֿאַלק דער קינדער **ישראל**
 אָו זײַ וואָהלאַן ! וויר וואָללען איהם דורך ליסט בייא קאַממען אָו זײַ .
 דיסע האַנדלונג געשאה אַוס איהרעם אייגנען וויללען / אַהנע דאס זיא
 עטוואס אַנדערס אַוסער איהר בעסעס הערץ דאָצו פֿערלויטעט האַטטע /
 וואָריבער זיא גאָטט נור דאָרום פֿאַן דער בוסע אַבגעהאַלטען / דאמיט
 איהרע נאך בילליגקייט פֿערדינטע שטראַפֿע אָף זיא פֿאַללע ; דיסע אַב-
 האַלטונג פֿאַן דער בוסע בעשטאַנד דאָרין / דאס זיא זיא ניכט ציהען
 לאַסען זאָללען . גאָטט האַט עס איהם אַן פֿאַראַוס אַנגעקוינדיגט אונד
 צו פֿערשטעהען געגעבען / דאס ווען זיינע געטטליכע אַבסיכט נור וואָרע
 זיא צו בעפֿרייען / ער איהן זאַמט זיינעם פֿאַלק גאָר לייכט צערניכטען
 קאָנטע / אונד דיא **ישראל** אַלסאַ אַהנע דען גערינגסטען אַנשטאַנד וועג
 ציהען קאָנטען ; זיינע אַבסיכט ציהלע אַבער דאָהין / דאס ער צוגלייך
 מיט דעם העראַוס ציהען / זיא וועגען דער פֿאַרהער בעגאַנגענען

גדול . והסתכל מאמרי בזה הענין . ושייך עליו
לבד . וחבר אותו על דברי זולתו ובחר לך הטוב .
והוא אצלי שפרעה וסיעתו אלו לא היה להם חטא
אלא שלג שלחו ישראל . היה הענין מסופק עכ"פ
שהרי הק"ב מנעם מלשלות אותם כמו שנא כי אני
הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו . ואיך היה מבקש
מהם לשלחם והם מוכרחים שלא לשלחם : ואיך
ענשם אח"כ באשר לא שלחם וזה נראה עול בלג
ספק וסותר כל מה שהקדמנו הצעתו . אלא שאין
הענין כן אבל פרעה וסיעתו מרו בבחירת בלי

האט ; דאס מיסען וויר גענאנער אבהאנדלען , דען עס ווירד אונס איין
ווידעטיגער גרונדזאץ דאראוס ענטשטעהען . מאן ערוואַגע וואס וויר אין
זאָלעס אינהאַלט זאָגען ווערדען , איבערלעגע עס פֿערנינפֿטיג , מאן
האַלטע מיינע מיינונג מיט אנדערן מיינונגען געגען איינאנדער , אונד
וואָהלע וואס איינעם אַם בעסטען שיינעט . מיינע מיינונג איסט דיסע :
נעמליך ווען פרעה מיט זיינען אנהאַנגערן קיין אנדערע פֿערברעכען
בעגאַנגען האָטטען , זאָנדערן אַלליין דאָס זיא דיא קינדער ישראל ניכט
ענטלאָסען וואָללטען , וואָרע עס אָהנע צווייפֿעל איינע שווייגקייט ,
נאָך דעם זיא גאָט זעלבסט אַבגעהאַלטען האָט , דאָס זיא זיא ניכט
וועגציהען לאָסען זאָללטען ; וויר עס הייסט : איך האָבע זיין הערץ
אונד דיא הערצע זיינער דינער פֿערשטאַקט געמאַכט ; וויר קאָנטע ער
אַלסאָ פֿאָן איהנען פֿערלאַנגען זיא ציהען צו לאָסען דאָ ער זיא דאָך
געצוואונגען זיא ניכט צו לאָסען ? מיט וועלכער בילליגקייט שטראַפֿטע
ער זיא דעסוועגען ? וועלכע אונגערעכטיגקייט וואָרע דאָס ניכט ! עס
ווירדע אַללעם פֿאָן אונס היר ערוואָהנטען ווידערשפרעכען . דיא זאָכע
פֿערהאַלט זיך אַבער גאַנץ אנדערסט ; דען פרעה אונד זיינע אנהאַנגער

אותה תהיה ההפחד לבטלה . ויהיו הקללות כלם
לבטלה . וכן העונשים אשר בתורה אין לנו לומר
כאשר מצאנו דין סקילה בתורה שזה שחלל השבת
היה מוכרח לחלל . ולא מפני הקללות שבאו
בתורה נאמר שאשר עבדו ע"א חלו עליהם הקללות
ההם שנגזר עליהם לאבדם . אבל בבחירתו עבדו
כל מי שעבדו וחל עליו העונש כמ"ש גם המה בחרו
בדרכיהם וגו' גם אני אבחר בתעלוליהם ומגורת
אביא להם :

אבל אמרו וחזקתי את לב פרעה ואח"כ ענשו
והמיתו יש בו מקום לדבר ויעלה ממנו בידינו שורש

אנבעטען ווירד , זאלל אױף זאלכע ארט בעהאנדעלט ווערדען , דען ווען
זיך גאר קיין געצען דינער פֿינדען מעכטע , זאָ וואָרע דיא דראָהונג
פֿערגעבענס , אונד אללע פֿלוצע אומסאָנסט , אױך בייא אללען שטראַפֿען
דיא אין דער תּוֹרָה פֿאַרקאָמען , הייסט עס ניכט , ווייל וויר דיא פֿער-
אורטהיילונג צור שטייניגונג פֿינדען , דאָס דער דען טכּת ענטהייליגט ,
איהן צו ענטהייליגען געצוואונגען וואָרד , אָדער דאָס דיא געצען דינער
צו איהרעם געצען דינסט געצוואונגען וואָרדען , דאָמיט דער אין דער
תּוֹרָה פֿאַרקאָמענדע פֿלוצ זיא טרעפֿע ; ווייט געפֿעהלט ! זאָנדערן דער
דען געצען דינעט , דער דינעט איהנען פֿרייווילליג , אונד ציהעט דעס-
וועגען זיינע וואָהל פֿערדינטע שטראַפֿע אױף זיך , דען עס הייסט : זיא
האָבען איהרע וועגע געוואָהלעט , אױך איך ווילל איהרע שפעטער
ערוואָהלען , אונד וואָס זיא פֿירכטען איבער זיא פֿיהרען .

דאָס אָבער גאָט זאָגט : זיך ווערדע דאָס הערץ דעס פרעה
פֿערשטאָקען ; אונד איהן דענאָך דאָריבער געשטראַפֿט אונד אומגעבראַכט

אלו היה רוצה להיות רע לא היה מונע לו מזדה .
 כי הדברים שאמר הקב"ה לא אמרם על איש ידוע
 עד שיאמר כבר נגזר עליו . ואמנם באו הדברים
 בכלל ונשאר כל איש ואיש בבחירתו בעיקר יצירתו
 וכך כל איש ואיש מן המצריים אשר חמסו והונו
 אותם היה בבחירתו שלא יחמסם אלו היה רוצה
 כי לא נגזר על האיש בפרט שיחמסם :

וזאת התשובה בעצמה נשיב על אמרו הנך שוכב
 עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר .
 שאין הפרש בין זה ובין אמרו כל מי שיעבוד ע"א
 יעשה בו כך וכך . שאם לא ימצא לעולם מי שיעביד

אלסא איסט , זא וואר דעננאך דער קמן ניכט געצוואונגען פֿרעפֿעל-
 האַפֿט , אונד מלדכי ניכט פֿראָם צו זיין ; זאָנדערן יעדער קאָן אונגע-
 הינדערט דאָס זיין וואָס ער ווילל ; דען גאָטט זאָגטע ניכט , דיסער קמן
 נעמליך ווירד פֿרעפֿעלהאַפֿט זיין , דאָס וויר זאָגען קענטען ער וואָרד
 דאָצו בעשטימט ; זאָנדערן דיא רעדע וואָר אים אַללגעמיינען , יעדעס
 איינצעלנען אַבער איסט דיא ווילקיר געלאָסען וואָרדען , זאָ וויא זיא
 איהם פֿאָם אורשפרונג זיינעס דאָזיינס געגעבען וואָרדען איסט . עבען
 זאָ האָט יעדער איינצעלנע עגיפטער דער זיא באַרבאַריש אונטערדרוקטע ,
 דיא פֿרייע וואָהל געהאַבט עס צו אונטערלאָסען , נאָך דעם עס ניכט
 איבער איהם בעסאָנדערס פֿערהאַנגט וואָר , זיא צו אונטערדרוקען .

דיסע ווידערלעגונג פֿאַסט אַז אַזאָ פֿאַלגענדען זאָץ : ווען דוא בייא
 דיינען פֿאַרפֿאַהרען רוהען ווירסט , זאָ ווירד איינסט דיסעס פֿאַלק זיך
 אַזאָ לעהנען אונד דען געטטערן דער באַרבאַרישען איינוואָהנער נאָך
 בוהלען ; וועלכעס עבען ניכט אַנדערסט הייסט , אַלס , דער דיא געצען

במרי ושהש"י יכריח עליו . זה שקר וצריכים אנו
לבארם . ומזה מה שנאמר לאברהם ועבדום וענו
אותם ד' מאות שנה . אמרו הלא תראה שגזר על
המצריים שיחמסו זרע אברהם ולמה ענשם . הלא
בהכרח בגזירת הש"י השתעבדו בהם כמו שנגזר
עליהם . והתשובה לאלו שזה העניין דומה כאלו
אמר הש"י שהנולדים לעתיד יהיה מהן מורד ועובד
וחסיד ורע וזה אמיתי . ולא מפני זה המאמר
התחייב פלוני זה הרע להיות רע עכ"ל ולא פלוני
זה הצדיק להיות צדיק עכ"ל . אבל כל מי שיהיה
מהן רע יהיה בבחירתו . ואילו היה רוצה להיות
צדיק היה יכול ואין מונע לו . וכן כל צדיק וצדיק

בייא מאנכען מענשען דען צווייפֿעל עררעגטען , אלס ווען גאטט איינע
פֿערגעהונג בעשטימט , אונד דען מענשען דאצו געצוואונגען האָטטע ,
אונד פֿילע געריטהען אָפּ דיסען אירריגען צווייפֿעל ; עס איסט אַבער
גאַנץ פֿאַלש , וויא וויר ערקלאָרען ווערדען . אונטער דיסען זאָצען איסט
וואָס גאָטט צו אַכרעס זאָגטע : מאָן ווירד דיינען זאָמען דינסטבאַר
מאַכען , אונד זיא דרוקען פֿירעונדערט יאָהרע , זעהט ! זאָגטען דיסע
צווייפֿלער , גאָטט פֿערהאַנגטע דאָס דינאָ מַכְרִים דען זאָמען דעם
אַכרעס אונטערדרוקען זאָללטען ; וואָרום שטראָפֿט ער זיא דעסוועגען ,
דאָ זיא דאָך דעם געטטליכען פֿערהאַנגניס צו פֿאַלגע , זיא שקלאָפֿיש
צו בעהאַנדלען געצוואונגען וואָרען ? דיא ווידערלעגונג דאָראָפּ איסט ,
דיסע גאַנצע זאָכע פֿערהאַלט זיך זאָ , אלס ווען גאָטט געסאָגט האָטטע :
אונטער דען קינפֿטיג געבאָרענען ווערדען גאָטטעס לייגנער אונד גאָטטעס
דינער , פֿראָממע אונד פֿרעפֿעלהאַפֿטע זיין ; אָבשאַן עס אין דער טהאַט

ואחר שיתחייב זה במציאות האדם רל שיעשה
 בבחירתו פעולות הטוב והרע , כאשר ירצה , אכ
 יתחייב ללמדו דרכי הטוב ושיצוהו ויזהרו ויענישהו
 ויגמלהו ויהיה כל זה יושר , וכך ראוי לו להרגיל
 עצמו בפעולות הטובות , עד שיהיו לו המעלות ,
 ויתרחק מן הפעולות הרעות עד שיסיר הפחיתות
 אשר הם נמצא אתו , ולא יאמר שהם בעניין שאינם
 יכולים להשתנות , כי כל עניין אפשר להשתנות
 מן הטוב א הרע ומן הרע אל הטוב והכל בבחירתו
 ומפני זה העניין זכרנו כל מה שזכרנו מעניין
 המצות והעבירות :

והנה נשאר לנו לבאר דבר א מזה העניין והוא
 שיש מפסוקים יחשבו בהם בני אדם שהשייגזור

דא וויר אלסא נון הינלאנגליך איבערצייגט זינד , דאס דער מענש
 נאך זיינעם גוטדינקען גוטעס אונד בעסעס אוסאיבען קאן , זא איסט
 עס און נאטהווענדיג דאס מאן איהן אין דיא גוטען וועגע לייטע ,
 איהם געביטהע אונד פערביטהע , איהן בעשטראפע אונד בעלאהנע ,
 זא פארדערט עס דיא בילליגקייט , און דאס ער זיך אן דיא גוטען
 האנדלונגען געוועהנע , אונד טוגענדע אפט ווערדע , דיא בעסען אבער
 מיידע , אונד דיא אונטוגענד דיא ער אן זיך האט וועגשאפע ; ער
 זאגע ניכט איך דא אבע איינען אונפעראנדערליכען אפעקט אן מיר ,
 דען יעדער אפעקט לאסט זיך פאם בעסען צום גוטען , אונד פאם
 גוטען צום בעסען אנדערן , נאך זיינעם בעליבען ; אונד דא הער ענט-
 שטונדען אללע געבאטהע אונד פערבאטהע .

נאך עטוואס איסט איבריג דאס וויר אין דיסעם פאכע ערלייטערן
 זאללען , דא אייניגע זאצע אין דער הייליגען שריפט פארקאממען דיא פא

האבן הזאת שתפול או לא תפול , וכלל הדבר
 שנאמין בו הוא כי כמו שרצה הש"י שיהיה האדם
 נצב הקומה , רחב החזה , בעל אצבעות כן רצה
 שיתנועע וינוח מעצמו ויעשה פעולות בבחירתו אין
 מכריח לו עליהם ולא מונע מהם כמו שהתבאר
 בתורה האמיתית המבארת זה העניין באמרו הן
 האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע וכבר ביאר
 התרגום בפירוש שהרצון בו ממנו לדעת טוב ורע
 ר"ל שהוא היה אחד בעולם ר"ל מין שאין כמוהו
 מין אחר שישתתף עמו בזה הענין אשר נמצא בו ,
 והוא שמעצמו ומנפשו ידע הטוב והרע ויעשה
 איזה מהן שירצה ואין מונע לו מהן , ואחר שהוא
 כן , פן ישלח ידו ויקח מזה ואכל וחי לעולם :

זא וועניג אלס גאטט איצט , דא דער שטיין הערונטער פאלט , בעשטימט
 האט , דאס ער הערונטער פאללע אדער ניכט , דער האופט פונקט דען
 וויר גלאובען זאללען איסט : זא וויא עס גאטט געפאלליג וואר דאס דער
 מענש אפגעריכטער שטאטור , ברייט בריסטיג , אונד מיט פינגערן
 בעגאבט זייא ; עבען זא וואר עס איהם געפאלליג , דאס ער זיך נאך
 זיינעם גוטדינקען בעוועגע , רוהע , אונד האנדלונגען אוסאיבע , אהנע
 דאס יעמאנד איהן דאצו צווינגע , אדער דאפאן אבהאלטע , דיסעס
 איסט אן אין דער תנולא בעוויסען , דען עס הייסט : נון מעהר איסט אלס
 וויא וויר , אום צו ערקעננען גוטעס אונד בעסעס ; וועלכעס דער אונקלס
 ערקלארטע , דאס ער אונטער אללען געשעפען דער איינציגע זייא , דער
 פאן זיך זעלבסט דאס גוטע אונד בעסע קעננע , אונד וואס ער ווילל
 אונגעהינדערט מהוט ; נון איסט וואהל מעגליך דאס ער זיינע האנד
 אן שטרעקע , פאן דיסעס באום נעהמע , דאפאן עסע , אונד צוויג לעבע ,

והושם בטבע הדברים שיתחדש בהם מה שיתחדש ,
 וכאשר יתחדש הדבר בעת הצורך יחשבו הרואים
 בו שעתה נתחדש , ואין הדבר כן ;
 וכבר הרחיבו בזה הענין הרבה במדרש קהלת
 וזולתו , ומאמרם בזה העניין עולם כמנהגו נוהג ,
 ותמצאם עליהם השלום תמיד בכל דבריהם בורחים
 מתרת הרצון בדבר אחר דבר ובעת אחר עת ועל
 זה הצד יאמר באדם כשיקום וישב שברצון השי"קם
 וישב ר"ל שהושם בטבעו בתחילת בריאתו שיקום
 וישב בבחירתו , לא שהיה רוצה עתה בעת קומו
 שיקום או לא יקום כמו שלא רוצה עתה בנפילתו

יענעם וואונדערווערק צום פארשיין קאממע ; נאכדעם עס אבער נור צור
 צייט זיינער בעשטיממונג ערשיינט , זא גלאובען דיא מענשען עס ווארע
 איינע נייע זאכע הערפאר געקאממען ; ווארין זיא זיך אבער איררען ,
 וויר פינדען און אים מדרש קהלת אונד אין אנדערן ביכערן פיל פאן
 דיסעם אינהאלט , עס איסט איין געוועהנליכער זאץ בייא איהנען : דיא
 וועלט געהט איהרער ארדנונג נאך , עס פינדעט זיך און אימער בייא
 איהרעם געשפראכע , דאס זיא זיך היטהעטען דען געטטליכען וויללען
 בייא איינצעלן דינגען , אין פערשידנען צייטען , איבעראלל בעסאנדערס
 אן צו געבען , און זאלכע ווייסע הייסט עס און פאם מענשען ווען ער
 און שטעהט אדער זיך נידער זעצט , ער איסט מיט דעם וויללען גאטטעס
 און געשטאנדען ; דען גאט האט גלייך דא עס איהן שוף , זיינער נאטור
 עס זא איינגעפלאנצט , דאס ער נאך זיינער אייגנען וויללקיהר און
 שטעהע אונד זיך נידערזעצע ; ניכט דאס גאטט איצט ערשט , דא ער
 און געשטאנדען , בעשטימט האטטע אב ער און שטעהען זאלל אדער ניכט ,

להיות מתנועע למעלה , לא שהש"י רצה בער
שהתנועע זה החלק מן הארץ שיתנועע למטה ,
ובזה חולקים המדברים , כי שמעתי אומרים שהרצון
בכל דבר עת אחר עת תמיד , ולא כן נאמין אנחנו ,
אך הרצון היה בששרת ימי הבראשית שימשכו
הדברים כלם על טבעם תמיד כמו שאמר מה שהיה
הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה ואין כל
חדש תחת השמש , ומפני זה הוצרכו החכמים
לומר כי כל המופתים היוצאים חוץ לטבע אשר
היו וגם אשר עתידים להיורר , מאשר יער בהם
הכתוב , כלם קדם בהם הרצון בו ימי הבראשית

זעצט דאס ער זיך אבווערטס בעוועגע , אין דיסעם פונקטע שטיממען
דיא שאלאסטיקער מיט אונס ניכט איין ; דען איהרע מיינונג איסט , דאס
דעם אללערהעכסטען וויללע בייא אללען זאכען , אין יעדעם צייטפונקט
איממער זיך אייסערע ; וויר אבער גלאיבען עס ניכט , זאנדערן דאס דעם
אללערהעכסטען וויללע אין דען זעכס שעפפונגס טאגען עס זא געארדנעט
האט , דאס איממער אללע זאכען איהרער נאטור נאך פאלגען , ווייז
שלמה זאגט : וואס געוועסען איסט ווירד ווידער קאממען , וואס געשע-
הען איסט , ווירד געשעהען , עס ענטשטעהעט ניכטס נייעס אונטער דער
זאננע ; דיס איסט וואס אונסערן ווייסען צו זאגען פעראנלאסטע : דאס
אללע וואונדערווערקע דיא פאם ארדענטליכען לאופע דער נאטור אב-
ווייכען , דיא געשעהען זינד , אונד דיא , וויא אונס דיא הייליגע שריפט
פערהייסעט , קינפטיג געשעהען ווערדען , דאס דעם אללערהעכסטען
וויללע אין דען זעכס שעפפונגס טאגען בערייטט בעשטימט , אונד גלייך
דאמאלס אין דער נאטור זא איינגעסעצט , דאס קינפטיגהין דיסעם אדער

הָרָעִים . וְאָמַר אַחֲכָּ נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִשְׁוֹבָה עַד הָ
 נִשְׂאָ לְבַבֵּינוּ אֶל כַּפֵּיכֶם אֶל אֶל בַּשָּׁמַיִם . אֲבָל הַמֵּאֲמָר
 הַמְּפֹרָסִים אֶצֶל בְּנֵי אָדָם וְגַם יִמְצְאוּ מִמֶּנּוּ בַּדְּבָרִי
 הַחֲכָמִים וּבַדְּבָרִי הַנְּבִיאִים גַּם וְהוּא שִׁישִׁיבַת הָאָדָם
 וְקוֹמַתּוֹ וְכָל תְּנוּעוֹתָיו בְּרָצוֹן הֵשִׁי וְחִפְצּוֹ . הוּא
 מֵאֲמַר אֲמִיתִי עַל צַד אֶחָד . וְהוּא כְּמִי שֶׁהִשְׁלִיךְ
 אֶבֶן עַל הָאוֹיֵר וַיִּרְדָּה לְמַטָּה שֶׁאֲמַרְנוּ בָּהּ שֶׁבְּרָצוֹן
 הֵשִׁי יִרְדָּה לְמַטָּה וְהוּא מֵאֲמַר אֲמִיתִי שֶׁהֵשִׁי רָצוֹן
 שֶׁתְּהִיָּה הָאָרֶץ כְּלוֹלָה בְּמֶרְכָּז וּמִפְּנֵי זֶה בְּכָל עֲרֵצֵי
 שִׁישְׁלִיכּוּ חֶלֶק מִמֶּנּוּ לְמַעְלָה יִתְנוּעַע אֶל הַמֶּרְכָּז . וְכֵן
 כָּל חֶלֶק מִחֶלְקֵי הָאֵשׁ מִתְנוּעַע לְמַעְלָה בְּרָצוֹן שֶׁקֹּדֶם

אֲוֹנְטֶרְזוֹכֶעֶן , הָעֶרֶץ אֲוֹנֵד הָאֲנֹדֶע צוֹם הָעֶרֶן אִים הִימְמַעֵל עֲרַהֲעֶבֶעֶן .
 וּוְאֵס אֲבַעֵר דִּיא אֶלְלֶגֶע־מִיִּנֶע רַעֲדַע דַּעַר מַעֲנִשְׁעֵן אִיסֵט , אֲוֹנֵד אֶן אִין
 דַּעַן וּוְאֶרְטֶעֶן דַּעַר וּוִיִּסֶעֶן אֲוֹנֵד פֶּרְאָפֶּע־טֶעֶן גַּעֲפֹנֵדֶעֶן וּוִירֵד ; דֶּאָס דֶּאָס
 דִּיצֶעֶן , דֶּאָס אֲוֶפֶשְׁטֶעֶהֶן , אֲוֹנֵד אֶלְלֶע בַּעֲוֹעֲגֹנְגֶעֶן דַּעַס מַעֲנִשְׁעֵן נֶאָךְ דַּעַר
 גַּעֲטִילִיכֶעֶן בַּעֲשִׁימִמוֹנֵג גַּעֲשִׁאָהֶע ; דִּיסֶעֶס אִיסֵט אִיין וּוְאֶהֲרַעֵר זֶאָךְ ,
 אֲבַעֵר אֶן אִיִּנֶע בַּעֲסֶאָנֵדֶעֶר אֶרֶט צו פֶּעֶרֶשְׁטֶע־הֶעֶן , נַעֲמִלִיךְ וּוְעֵן יַעֲמֶאָנֵד
 אִיִּנֶעֶן שְׁטִיין אִין דִּיא לֹפֶט וּוִירֶפֶט , דַּעַר וּוִידַעֵר אֲבּוּאָרְטֶס גַּעֲהֶעֶט , זֶאָ
 הִיִּסֵט עֵס : דִּיסֶעֶר שְׁטִיין אִיסֵט מִיט גֶאָטֶעֶס וּוִילֶלֶעֶן הָעֶרֶאָב גַּעֲגֶאָנְגֶעֶן ;
 עֵס אִיסֵט אֶן דִּיא וּוְאֶהֲרַהִיט , דַּעַן גֶאָטֶט הָאָט עֵס זֶאָ גַּעֲאָרְדֶנֶעֶט דֶּאָס
 דִּיא גֶאָנְצֶע עֶרֶדֶע אִיין צַעֲנֶטְרוֹם אִיסֵט , אֲוֹנֵד דֶּאָרוֹם זֹכֶט יַעֲדַעֵר טַהִייל
 דֶּאָפֶאָן , דַּעַר אֲוֶפֹוֶע־רֶטֶס גַּעֲוֹאָרְפֶעֶן וּוִירֵד , צוֹם צַעֲנֶטְרוֹם צוֹרוֹק צו קֶאָמֶ-
 מַעַן ; זֶאָ אֶן בַּעֲוֹעֲגֵט זִיךְ יַעֲדַעֵר טַהִייל דַּעַס פִּיֶּעֶרֶס אֲוֶפֹוֶע־רֶטֶס , וּוִייל
 עֵס דַּעַס אֶלְלֶע־רַהֲעֶכֶסֶטֶעֶן וּוִילֶלֶע שֶׁאָן פֶּאָרְהִיין זֶאָ גַּעֲאָרְדֶנֶעֶט הָאָט ; נִיכֶט
 דֶּאָס גֶאָטֶט אִיצֵט , דֶּאָ דִּיסֶעֶר טַהִייל דַּעַר עֶרֶדֶע זִיךְ בַּעֲוֹעֲגֵטֶע , עֵס פֶּעֶסֶט

ואמנם זה הענין אשר בארו חכמים שהמצות
זהעבירות אינם בידי שמים ולא ברצונו, אבל ברצון
האדם, נמשכו בזה אחר דברי ירמיה ע"ה והוא
אמרו מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, שהרעות
הם המעשים רעים והטוב הם המעשים טובים,
ואמר שהש"י אינו גוזר על האדם לעשות רע או
טוב, ואחר שהענין כן ראוי לאדם להתאונן
ולבכות על מה שעשה מן החטאים והעבירות אחר
שפשע ברצונו יאמר מה יתאונן אדם חי גבר על
חטאיו ואח"כ שב ואמר שרפוא"ה זה החולי בידינו כי
כמו שפשענו בבחירתנו כן לנו לשוב ממעשינו

מיט דיסעם אוסשפרוך, נעמליך דאס דיא בעאבאָטונג אונד איבער-
טרעטונג דער געסעצע ניכט פאָם געטטליכען וויללען, זאָנדערן פאָן דער
מענשליכען וואָהל אַבהאַנגען; מיט דיסעם פאָלגטען דיא ווייסען דען
זואַרטען ירמיה נאָך, אַלס ער זאָגטע: אַוס דעם מונדע דעס אַללער-
העכסטען קאָמט וועדער בעסעס נאָך גוטעס; מיט דעם בעסען מיינט ער
דיא בעסען, אונד מיט דעם גוטען דיא גוטען האַנדלונגען; ער זאָגטע
דאָהער, דאָס גאָט ניכט בעשטיממע, דאָס דער מענש בעסעס אָדער
גוטעס אוסאיבע, אין רוקזיכט דעסען איסט עס בילליג, דאָס ער קלאַגע
אונד וויינע איבער דיא זינדען דיא ער פרייווילליג בעגאַנגען; וויא עס
הייסט: וויא זעהר זאָלל דער לעבענדע מענש, דער מאַן איבער זיינע
זינדען קלאַגען, הערנאָך ווענדעט ער דיא רעדע ווידער אַום, אונד
זאָגטע: דיא מעדיצין ווידער דיסע קראַנקהייט איסט דאָך אין אונסרעם
פערמעגען, וויר זינדיגטען פרייווילליג, נון זאָללען וויר אַאָך פרייווילליג
בוסע טהון, וואָהלאַן! זאָגטע ער: לאַסעט אונס אונסערן וואַנדעל

האדם הבאות בבחירתו בהן בלא ספק ימצא המצות
 והעבירות כי כבר בארנו בפ"ה הב' שמצות התורה
 ואזהרותיה הם בפעולות אשר לאדם בהם בחירה
 שיעשה או שלא יעשה . ובזה החלק מן הנפש
 תמצא יראת שמים ואינם בידי שמים . אבל נמסרו
 לבחירת האדם כמו שבארנו . אך מהו אמרם הכל
 בידי שמים . אמנם ירצו בו העניינים הטבעיים
 אשר אין בהם בחירה לאדם כגון בהיותו ארוך או
 קצר . או רדת מטר או עצי"ר או הפסד האויר או
 זכותו . וכיוצא בהם מכל מה שבעולם זולת תנועת
 האדם ומנוחתו :

זאנדערן בייא אללען פאן דעם מענשען וואהל אבהאנגענדען האנדלונגען,
 פינדען זיך אהנע צווייפעל געבאטהע אונד איבערטערטונגען , דען וויר
 האבען בערייטט אים צווייטען אבשניט ערקלארט , דאס אללע געסעצ-
 ליכען געבאטהע אונד פערבאטהע אין דעניעניגען האנדלונגען בעשטעהן .
 בייא דענען דער מענש דיא וואהל האט זיא צו טהון אדער צו אונטער-
 לאפען ; אין דיסען טהיילען דער זעלע פינדעט מאן דיא גאטטעס פֿורכט
 דעם מענשען איבערלאפען , וויא וויר ערוואהנט האבען . דאס עס אבער
 הייסט : אללעס ווירד פאם היממעל בעשטימט ; דאדורך ווערדען דיא
 נאטירליכען זאכען פערשטאנדען , דיא דער מענש ניכט וואהלען קאן .
 צ"ב דאס ער האהער אדער נידער שטאטור זייא , דאס עס רעגנע אדער
 ניכט רעגנע , דאס דיא לופט פערדארבען אדער ריין זייא , אונד מעהר
 דערגלייכען צופאללע ; דיא בעוועגונג אינד דיא רוחע דעם מענשען
 אויסגענאממען .

בני אדם ויחשבו קצת פעולות האדם הבאות
 לבחירתו שהוא מוכרח עליהם כזווג פלוני . או
 היות הממון זה בידו וזה בלתי אמר . כי זאת
 האשה אשר לקחה בכתובה וקדושין והיא כשרה
 לו ולקחה לו לפריה ורבי' והיא מצוה והשי' לא
 יגזור בעשיית המצות . ואם יהיה בנשואין איסור
 היא עביר' והשי' לא יגזור בעשית העביר' . וכן זה
 אשר גזל ממון פלוני . או גנבו ממנו או הנה אותו
 וכחש בו ונשבע עליו לשקר אם נאמר שהשי' גזר
 על זה שיגיע זה הממון לידו ושיצא מיד זה האחר
 כבר גזר בעבירה . ואין הענין כן . אבל כל פעולות

דאס דיא האנדלונגען דיא פאן מענשליכער וואהל אבהאנגען , מענשליכער
 זייטס געצוואונגען ווארען ; צ"ב ש' דאס ער דיסע אונד דיאזעלבע פראו
 עהעליכע , יענעס פערמעגען בעסיצע ; וועלכעס אבער דער וואהרהייט
 גאנץ ענטגעגען איסט ; דען ווען ער איינע איהם ערלאובטע פראו מיט
 קאנטראקט אונד טראוואנג עהעליכעט , אונד קיינע אנדערע אבסיכט דא-
 בייא האט , אלס צור פארטפלאנצונג זיינער ארט , זא בעאבאכטעט ער
 איין געבאהט , אונד גאטט צווינגעט דאך נימאנד זיינען געבאטהען צו
 געהארען , איסט דיסע הייראט אונערלאובט , זא בעגעהט ער איינע
 זינדע , וועלכעס דאך גאטט געוויס ניכט בעשטימט האט . זא און ווען
 איינער דעס אנדערן גוט געראובעט , געשטאהלען , איהן בעטראגען ,
 עטוואס פעראונטרייעט , אונד עס פאלש אבגעשווארען האט , ווען וויר
 זאגען וואלטען דאס גאטט עס זא בעשטימט האבע , דאס זאלכעס געלד
 דיסעם און דען האנדען אונד יענעם אין דיא האנדע קאממע , זא האטטע
 ער איינע פערגעהונג בעשטימט ; אים גרונד איסט עס אבער ניכט זא ,

תשמעו וחיוב הלמוד וזהתלמודות . ולמדתם אותם
את בניכם . ולמדתם אותם ושמרתם לעשותה וכל
מה שבא בלמוד המצור . וחיוב ג' ההכנות כלם
כמו שכתוב בתורה כי תבנה בית חדש ועשיר
מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך . פן ימות
במלחמה . במה ישכב . לא יתבול רחיים ורכב .
והרבה בתורה ובנביאים מזה הענין ר'ל ההכנות .
אבל מה שנמצא לחכמים ע'ה והוא אמרם הכל
בידי שמים חוץ מיראת שמים . הוא ג' אמר
ונוטה לצד מה שזכרנו אלא שהרבה פעמים יטעו

איהר א' ז' ו' ; געהארכעט איהר אבער ניכט א' ז' ו' ; און לעגטע ער אונס
צו לערנען אונד צו לעהרען און . וויא עס הייסט : איהר לעהרעט זיא
איירע זעהנע א' ז' ו' ; לערנעט זיא אונד בעאבאכטעט דיאזעלבען צו טהון ;
אונד וואס זאגסט אין דער הייליגען שריפט פארקאמט , דיא געבאטהע
צו בעאבאכטען , אונד פארבערייטונגען פארסיכטס האלבער צו מאכען ;
דען עס דייסט : ווען דוא איין נייעס האוס באועסט זא מאכע איין
געלאנדער אבען אום דיא אלטאנע , דאמיט דוא ניכט בלוטשולד און
דיין האוס ברינגעסט , ווען עטוואן יעמאנד הערונטער פילע א' ז' ו' .
דאס ער ניכט אים קריגע אום קאממע א' ז' ו' , ווארונטער זאלל ער
שלאפען ? מאן זאלל דען אונטערסטען אונד אבערסטען מיהלשטיין ניכט
צום פפאנדע געהמען ; אונד פילע אנדערע דיא אין דער תורה אונד אין
נביאים פאן זאלכעם אינהאלט , נעמליך פאן פארסיכטיגקייט , פארקאמט
מען . דאס אבער וואס דיא ווייסען זאגטען : אללעס איסט פאם היממעל
בעשטימט נור ניכט גאטטעספארנט ; איסט אונפעהלבאר , אונד ציהלעט
עבען דאהין , נור דאס דיא מענשען פיל מאל פעהלען , אונד גלאובען

לא היה יכול והיה בטלו גכ ההכנות כלם עד סופם
מבנות בתים . וכנוס הממוץ . ולברוח בעת הפחד
ולזולת מן הדומה להם . כי אשר נגזר שיהיה אא
מבלתי היותו . וזה כלו שקר גמור וכנגד המושכל
והמורגש והריסות חומות התורה לגזור על השי
בעול חלילה לו ממנו . אמנם האמת אשר אין ספק
בו שפעולות האדם כלם מסורות לו אם ירצה יעשה
ואם לא ירצה לא יעשה מבלתי הכרח שיכריחוהו
עליו . ומפני זה הורה ראוי לצותו . אמר וראה
נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגו' ובחרת
בחיים ושם הבחירה לנו בהם וחיוב העונש למי
שימרה והגמול למי שיעבוד אם תשמעו אם לא

דער געפאהר דיא פלוכט ערגרייפען , אונד מעהר דערגלייכען , ווארע
גאנץ פערגעבענס , ווען דאס איינמאל בעשטימטע ניכט אום בלייבען
קאן , דיסעס איסט אבער איינע אנערקאנטע פאלשהייט , וועלכע אלען
געפיהלען אונד אללער פערנונפט ווידערשפרייכט , אונד דיא מאוערן דער
רעליגיאן צו באדען ווירפט ; גאטט איינע זאלכע אונגערעכטיגקייט ביא
צו מעסען (דאס זייא פערנע) , דיא ריינע וואהרהייט אבער איסט ,
דאס דער מענש ביא אללען זיינען האנדלונגען פרייע וואהל האט , ער
קאן זיא ווען ער וויל טהון אדער אונטערלאסען , אהנע דאס איהן עטוואס
דאצו צווינגט אדער אנטרייבט , אונד דארום ווארען אונד דיא געבאטהע
אונד פערבאטהע נאטהווענדיג , זיהע ! אגטע ער : איך לעגע דיר יעצט
לעבען אונד גליקזעליגקייט פאר , וואהלע דאס לעבען . ער איבערליס
אונס דיא פרייע וואהל , בעשטימטע דעסוועגען דעם ווידערשפאנסטיגען
שטראפע אונד דעם געהארסאמען בעלאהנונג ; וויא עס הייסט : געהארבעט

גמור אחר שאין בחירה לאדם למה שיעשה וכן
היה מתחייב בטול הלמוד וזה תלמודות ולמוד כל
מלאכת מחשבת היד כל זה הבל ולבטלה אחר
שהאדם א"ל לו כלל מפני גורם המכריח אותו מחוץ
זולתו לפי דעת האומר זה שמוכרח שלא יעשה
הפועל הפלוני ומבלתי שידע החכמה פלוני
ושתהיה לו המדה פלוני ויהיה הגמול והעונש
ג"כ עולה גמורה הן ממנו קצתינו קצתינו הן מהשי
לנו שזה שמעון שהרג לראובן אחר שזה מוכרח
שיהרוג וזה מוכרח שיהרג למה נענש שמעון ואיך
יתכן עליו ג"כ ית' צדיק וישר הוא שיענישו על
פועל שא"ל לא יעשוהו ואפי' השתדל שלא יעשוהו

אונטערווייסונג אין דען קינסטען אייטעל אונד פֿערגעבענס, ווייל איהרער
מיינונג צו פֿאלגע עס גאנץ אונמעגליך איסט, דאס דער מענש ניכט,
פֿערמעג יענער מאכט דיא איהן אָהנע זיין הינצוטהון אָנפֿייערט, דיסע
האַנדלונג אַוס איבע, דיסע וויסענשאַפט ערלערנע, דיסע געמיטהאַרט
אַן נעהמע; אַוּך דיא בעלאָהנונג אונד דיא שטראַפֿע זאָ וואָהל פֿאַן אונס
צו אונסערן נעבענמענשען, אַלס אַוּך פֿאַן גאָט צו אונס, וואָרע איינע
אַוסגעמאַכטע אונגעזעכטיגקייט, דען וואָרום זאָללטע שטענן דער דען
ראָונן געטעדעט שטראַפֿבאַר זיין? נאָכדעם יענער געצוואונגען וואָר צו
טעדען, אונד דיסער געטעדעט צו ווערדען; אונד וויא צימטע עס זיך
פֿאַן גאָט, דער דאָך גערעכט אונד רעדליך איסט, איהן צו בעשטראַפֿען,
וועגען איינער האַנדלונג דיא ער געצוואונגענער ווייסע, אָבשאַן ער זיך
בעשטערעבען מעכטע עס ניכט צו טהון, דאָך אַוסאיבען מוסטע יא אַוּך
אַללע פֿאַרסיכטיגקייטען פֿאַן הייסער ערבאַוען, געלד זאַממעלן, אין

אמיתיות . כי יחשבו שמולד אדם ישימהו בעל
מעלה או בעל חסרון ושהאיש מוכרח על המעשים
ההם בהכרח . אמנם אני יודע שהדבר המוסכם
עליו מתורתינו ומפילוסופי יוון כמו שאמתוהו טענת
האמת שפעולות האדם כולם מסורות לו אין מכריח
אותו בהם ולא מביא זולת עצמו כלל שיטהו לצד
מעלה או לצד חסרון אלא יהיה לו הכנה המזגית
לבד כמו שבארנו שיקל לו הענין או יכבד . אבל
שיתחייב פעולה מהפעולות או יהיה בו נמנע אין
זה כלל . ואלו היה האדם מוכרח על פעולותיו
היה בטל מצות התורה ואזהרותיה והיה הכל שקר

עדיכטען / דיא פארגעבען דאס דיא געבורטסצייט דען מענשען פאלל-
קאממען אדער אונפאלקאממען מאכט / ניכט פיר וואהר אכטע / זאנדערן
מאן וויסע / דאס אונסרע תורה מיט דער גרויסשען פילאסאפא איבער-
איינשטיממעט / דיא מיט וואהרען גרינדען בעווייסען / דאס דער מענש
בייא אללען זיינען האנדלונגען פרייע וואהר- האט / אהנע דאס איהן
עטוואס אנטרייבעט אדער פערלייטעט זיך צור טוגענד אדער אונטוגענד
צו נייגען / עס ווארע דען פערמעגע איינער טעמפערעמענטאלישען פאר-
בערייטונג / וואדורך איהם איינע האנדלונג לייכטער אלס דיא אנדערע
אן קאממעט ; דאס איהם אבער איינע זאכע אונפערמיידליך אדער אונ-
מעגליך זייא / איסט קיינעסוועגס ; דען אים פאלל איין מענש צו זיינען
האנדלונגען געצוואונגען ווארע / זא מיסטען אלע געסעצליכען געבאטהע
אונד פערבאטהע אופ הערען / אונד אללעס ווארע אונטעמאכטע ליגע /
נאך דעם דער מענש קיינע פרייע וואהל האט עטוואס צו טהון אדער צו
אונטערלאסען / פאלגליך ווארע אללעס לערנען אונד לעהרען / און דיא

ישאר סכל בלי ספק . וכן כשילמדו ויבינו זה העב
הטבע רב הליחות ידע ויבין אבל בקושי . ועל זה
המין בעצמו ימצא איש שמזג לבו יותר חם ממה
שצריך יהיה גבור ר"ל מוכן לגבורה אם ילמדהו
הגבורה יהיה גבור במהרה . ואחר מזג לבו יותר
קר ממדה שצריך והוא מוכן לצד המורק והפחד .
וכשילמדוהו וירגילוהו יקבל מהרה . ואם יכוין בו
הגבורה לא ישוב גבור רק בקושי גדול אבל ישוב
כשירגילוהו בלי ספק . ואמנם בארתי לך זה שלא
תחשוב השגעונות אשר ישקרו חכמי הכוכבים .

אונטערריכט געלאפען , אונד זיינע פֿאָהיגקייטען ניכט ערמונטערט
ווערדען , בלייבט ער אונפֿעהלבאר איין טהאָר ; הינגעגען ווירד יענער
לעצטרע , ווען מאַן איהן לעהרעט אונד אונטערריכטעט , אָבשאַן ניכט
אָהנע בעשווערליכקייט , אָבער דעננאָך ענדליך בעגרייפֿען אונד פֿער-
שטעהען . זאָלכער געשטאַלט פֿינדעט זיך אָך ביא איינעם מענשען דאָס
טעמפֿעראַמענט זיינעס הערצענס מעהר אַלס געוועהנליך וואָרם , דיסער
ווירד אונערשראַקען , דאָס הייסט : דער אונערשראַקענהייט עמפֿאַנגליך ,
זאָ דאָס ווען מאַן איהן דאַרין איבעט , ער לייכט אונערשראַקען ווירד .
איין אַנדער , דעסען הערצענסשטאַנד מעהר אַלס געוועהנליך קאַלט ,
איסט דער צאָהאַפֿטיגקייט אונד פֿורכטסאַמקייט עמפֿאַנגליך , זאָ דאָס
ווען מאַן איהן דאַרין איבעט אונד געוועהנעט , ער לייכט פֿורכטסאַ-
ווירד , זאָלטע מאַן איהן אָבער אין דער אונערשראַקענהייט איבען , ווירד
ער ניכט אָהנע גראַסע מיהע אונערשראַקען , אָבער דורך אָנהאַלטענדען
פֿלייס מיט דער צייט עס דאָך זיין . דיסע ערקר-אַרונג געשיהעט נור
דעסוועגען , דאָמיט מאַן דיא אונגעריימטהייטען וועלכע דיא אַסטראָלאָגען

פרק השמיני

ביצירה האנושית :

אִי אִפְשָׁר שִׁיּוֹלֵד הָאָדָם מִתְחַלֵּת עֲנִינּוּ בִּטְבַּע בַּעַל
מַעֲלָה וְלֹא בַּעַל הַסְּרוּן , כִּמּוֹ שֶׁאֵל שִׁיּוֹלֵד הָאָדָם
בִּטְבַּע בַּעַל מִלֹּאכָה מִן הַמִּלֻּאכוֹת אֲבָל אִפְשָׁר שִׁיּוֹלֵד
בִּטְבַּע מוֹכֵן לַמַּעֲלָה אוֹ לַחֲסָרוֹן בַּהִיּוֹרֶת פַּעּוֹלוֹת
הָאֲחֻת מִהֵן קִלּוֹ עֲלִיו מִפַּעּוֹלוֹת הָאֲחֵר וְהַמִּשְׁלֵב בּוֹ
כַּשִּׁיְהִיָּה הָאָדָם מִזְגּוֹ נוֹטָה עַל הַיּוֹבֵשׁ וַיְחִיָּה עֲצָם
מוֹתוֹ זָךְ וְהַלְחוֹרֶת בּוֹ מַעֲט יִקַּל עֲלָיו לַגְרוֹם וּלְזָכוֹר
וּלְהַבִּיךְ עֲנִינִים יוֹתֵר מִבַּעַל לַחָה לְבִנָּה רַב הַלִּיחּוֹת
בַּמּוֹח , אֲבָל אִם יוֹנַח הָאִישׁ הַהוּא הַמוֹכֵן בַּמִּזְגּוֹ אֵל
זֹאת הַמַּעֲלָה מִבִּלְתִּי לְמוֹד כֻּלָּל , וְלֹא יַעֲזוֹר כַּחוֹתָיו

אֲכַטְעַר אֲבִשְׁנִיט

פֶּאָן דַּעַר מַעֲנִשְׁלִיכֶעַן גַּעֲבוֹרֶט ,

עִם אִיסֵּט אִיִּינַע אֲוִנְמַעֲגִלִיכִיט דָּאָס דַּעַר מַעֲנִשׁ שֶׁאָן פֶּאָם אֲוִרְשִׁפְרוֹנֵג
זִיִּינַעס דָּאָזִיִּינַס טוֹגַעַנְדֶּה אֶפֶס אָדַעַר לֹא־טַעֲרֶה אֶפֶס גַּעֲבֹאֲרַעַן זִיִּינַע , זֶה
וּוִעֲנִיג אֶלֶס עִם מַעֲגִלִיךְ אִיסֵּט , דָּאָס עַר פֶּאָן נֶאָטוֹר אִוִּס אִיִּין פֶּרֶאָפֶּעֶסִיָּה
נִיסֵּט זִיִּיא ; וּוֹאָהֶל גַּאִיסֵּט עִם אֲבַעַר מַעֲגִלִיךְ , דָּאָס עַר פֶּאָן נֶאָטוֹר צו
אִיִּינַעַר טוֹגַעַנְדֶּה אָדַעַר צו אִיִּינַעס לֹא־טַעֲרֶה עִם פֶּאָגִלִיךְ וּוֹאָרַע , זֶה דָּאָס
אִיִּהֵן אִיִּינַע הַאֲנְדִּלוֹנֵג לִיִּיכְטַעַר אֶלֶס דִּיא אַנְדֶּרַע אָן קֶאָמֶט ; צ״ב שׁ אִיִּין
מַעֲנִשׁ דַּעֲסַעַן טַעֲמַפֶּעֶרֶא מַעֲנִשׁ צוֹר טֶרֶאָקַעֲנַהִיט אִיבַּעֲרַגַּעֲהַעֲט , דִּיא זֹב־
סֶטֶאָנֶץ זִיִּינַעס גַּעֲהִירֶנַעס לֹא־טַעֲרֶה , אֲוִנְד דַּעֲרַעַן פֶּיִיכְטִיגִיטַעַן וּוִעֲנִיג
זִינְד , דַּעַם אִיסֵּט לִיִּיכְטַעַר דִּינֶגַע צו , לַעֲרַנַעַן , צו בַּעֲהֶאֱלֶטַעַן , אֲוִנְד צו
פֶּעֶרֶשְׁטַעֲהַעַן , אֶלֶס אִיִּינַעס פֶּלַעֲגִמֶאֱטִישַׁעַן , אִיִּין דַּעֲסַעַן גַּעֲהִירֶן פֶּילַע
פֶּיִיכְטִיגִיטַעַן זִינְד ; אִיִּים פֶּאָלֶלַע אֲבַעַר דִּיסַעַר עֶרֶשְׁטַעַרַע גֶּאָנֶץ אָהַנַע

והוא אשר כנה ואמר וראית את אחורי : ואני עתיד
להשלים זה הענין בספר הנבואה וכאשר ידעו חז"ל
שב המינים האלו מן הפחיתות ר"ל השכליות והמדות :
הם אשר יבדילו בין ה' ובין האדם ובהם הוא יתרון
מעלות הנביאים אמרו על קצתם במה שראו
מחכמתם ומדותי ראוי הם שתשרה שכינה עליהם
כמרב"ע : ולא יעלם ממך ענין הדמיון שהם דמו
אותו בו לא שישווהו אליו חלילה : וכך אמרו על
אחרים כיהושע בן נון על צד אשר זכרנו וזה הענין
אשר כווננו לבאר בזה הפרק :

דונקעל בעגריפען , זא וויא ער אלעגאריש זאגטע : דוא ווירסט מיינער
ערשיינונג פאן הינטען נאך שאפען ; וואריבער איך מייך אים בוכע דער
וויסזאגונג פאללקאממען ערקלארען ווערדע , דא אלסא אונסרע ווייסען
וואוסטען דאס עס צווייא זאלכע אונפאלקאממענהייטען , נעמליך דעם
פערשטאנדס אונד דער מאראלישען זינד , דיא צווישען גאטט אונד דען
מענשען אריינע שיידונג מאכען ; אונד דאס אין אנזעהונג דעסען , איין
פראפעט העהער אים גראד אלס דער אנדרע וואר ; זאגטען זיא פאן
אייניגען ווייסען מאננערן , דא זיא איהרע ווייסהייט זאונד זיטטען
בעטראכטעטען : זיא זינד ווירדיג דאס דיא העררליכקייט גאטטעס און
איהנען וויא און מרבעט רוחע , מאן מערקע אבער און דיא ארט
דיסער פערגלייכונג , דען דיסע פערגלייכונג איסט געוויס נור איינע
דונקלע אהנליכקייט , אבער פאן איינער וואהרען היממעלווייט אונטער-
שידען ; און דיסע ווייסע זאגטען זיא און פאן אנדרען : זיא זינד דעם
יהושע בן נון גלייך , זא פיל איסט וואס וויר אין דיסעם אבשניט
בעקאנט מאכען וואללטען .

שהתכלית ההוא א"א לו מפני שהוא בעל גשם .
 יכנה אמתת ההשגה בראיית פנים . כי האדם
 כשיראה פני חבירו תהיה אז בנפשו צורתו עד שלא
 יתערב לו עם זולתו . אבל כשיראה אחוריו אע"פ
 שהוא מכירו בראי' ההיא פעמים יסופק עליו ויתערב
 לו עם זולתו . כן השגתו ית' על האמת היא ידיעת
 ה' ית' מאמתת מציאתו מה שלא ישתתף במציאות
 ההוא זולתו מן הנמצאות עד שימצא בנפשו מציאתו
 חזק נבדל למדה שמצא בנפשו ממצאות שאר
 הנמצאות . וא"א לאדם להשיג זה השיעור מן
 ההשגה אלא שהוא ע"ה השיג למטה מזה מעט .

צו וויסען , דאס דער אללערהעכסטע צוועק איהם אונעררויכבאר זיין ,
 ווייל ער איין איורדישעס וועסען איסט ; דען פאללקאממענען בעגריף
 פערבלומטע ער אים אנשאוען דעס אנטליצעס , דען ווען איין מענש דאס
 אנגעסיכט זיינעס פריינדעס זיהט , זאג מאכט דיא געשטאלט דעס לעצטערן
 אין זיינער זעלע איינען זאלכען איינדרוק , דאס זיא מיט אנדערען ניכט
 פערוועכסעלט ווערדען קאן ; זיהעט ער איהן אבער נור אים רוקען , אב
 ער איהן שאן דורך דיסען אנבליק ערקענעט , ווירד ער צו וויילען דעננאך
 דאראן צווייפעלן , אונד מיט אנדערן פערוועכסעלן , עבען זא בעשטעהעט
 דער פאללקאממענע בעגריף פאן גאט , דאס מאן פאן זיינעם אונזענד-
 ליכען וועסען זא פיל ערקאנטניס האבע , וועלכע ניכט צו לאסט דאס איין
 אנדערעס וועסען דאמיט פערגעסעללשאפטעס ווערדע , זא דאס ער דאס
 אונזענדליכע וועסען פאן אללען אנדערן וועסען דיא ער בעגריפען האטטע ,
 און דאס גענאעסטע אונטערשיידען קאן ; עס איסט אבער אונמעגליך
 דאס איין מענש דיסעס ציהל ערוויכע , זעלבסט מאלק האט איין וועניג

וכאשר ידע מרבֵּעָה שלא נשאר לו מחיצה שלא
 הסיר אותה וכי נשלמו בו המדות כלם והמעלות
 השכליות כלם בקש להשיג מהות השׁי על אמיתית
 מציאתו אחר שלא נשאר לו מונע . ואמר הראיני
 נא את כבודך . והודיע השׁי שׂאָ לוֹ זה בהיותו
 שכל נמצא בחומר . רל באשר הוא אדם והוא אמרו
 כי לא יראני האדם וחי . הנה לא נשאר לו בינו
 ובין השגת השׁי על אמיתית מציאתו אלא מחיצה
 אחת בהירה והוא השכל האנושי שאינו נבדל .
 וגמל עליו ית' חסד בתת לו מן ההשגה אחר ששאלו
 יותר ממה שהיה אצלו קודם שאילתו . והודיעו

דא אלסאָ מטה וואוסטע דאס קיינע צווישענוואנד מעהר איבריג
 זיין / דיא ער ניכט וועגערטאומט האטטע / אונד דאס ער אללע זיטט-
 ליכען = אונד אללע פֿערשטאנדס = טוגענדען בעזיצע ; פֿערלאנגטע ער דיא
 גאטטהייט נאך איהרעם וואהרען וועסען צו בעגרייפֿען / אינדעם איהם
 קיין הינדערניס מעהר בליב ; דאָהער זאגטע ער : לאס מיך דיינע הערר-
 ליכקייט שאַוען . גאָטט אַבער לעהרטע איהן , דאָס דיסעס אונמעגליך
 זיין , ווייל ער איין איין דער מאַטעריע בעפֿינדליכער פֿערשטאנד אַוס-
 מאַכט , דאָס איסט ווייל ער איין מענש איסט ; דען זאגטע ער : קיין
 מענש שאַועט מיך אונד בלייבט אַם לעבען . אלסאָ וואָר צווישען איהם
 אונד דעם פֿאללקאממענען בעגרייף דער גאטטהייט , נור איינע איינציגע
 לאַוטערע צווישענוואנד , נעמליך דיא מענשליכע פֿערנונפֿט , דיא ניכט
 פֿאָן דער מאַטעריע אַבגעסאָנדערט איסט . גאָטט ערצייגטע איהם אַבער
 דענאָך דיא גנאָדע , דאָס ער איהם אַוּף זיין אַנהאַלטען איינען העללערן
 בעגרייף אַלס ער פֿאָרהער האַטטע / פֿערליהע ; צוגלייך מאַכטע ער איהם

קצת פחיתות המדות ימנעו הנבואה לגמרי בכעס
אמרו כל הכועס אם נביא הוא נבואתו מסתלקת
ממנו והביא ראייה מאלישע שנסתלק ממנו הנבואה
כשכעס עד שהסיר כעסו והוא אמרו ועתה קחו לי
מנגן • והאנחה • והדאגה של יעקב אבינו ע"ה כל
ימי התאבלו על יוסף נסתלקת ממנו רוח הקודש •
עד שנתבשר בחייו אמר ותחי רוח יעקב אביהם
ואמר המתרגם ושרת רוח נביאה על יעקב
אבוהון • ולשון חכמים אין הנבואה שורה
לא מתוך עצלות • ולא מתוך עצבות אלא מתוך
שמה •

ווייסזאגונג גאר בענאממען ווירד ; צום עקסעמפעל צאָרן , דען עס
הייסט : ווער צאָרניג ווירד , איסט ער איין פראָפּעט , זאָ הערעט זיינע
ווייסזאגונג אָפּ , דיסעס ווירד דורך דאָס ביישפיל פֿאָן אלישע בעוויסען
דאָ ער פֿאָם צאָרן ענטבראַנט , דיא ווייסזאגונג פֿאָן איהם געוויכען ,
ביס ער דען צאָרן פֿאהרען לויס , אונד זאָגטע : איצט האָלעט מיר איינען
זייטען שפילער , אָן טראָוריגקייט אונד שווערמוהט , דען זאָ לאַנגע
אונסער פֿאָטער יעקב וועגען זיינעם זאָהנע יוסף געזייפֿצט האָט , וויך
דער הייליגע איינפֿלוס פֿאָן זיינעם גייסטע , ביס איהם ענדליך דעס
לעצטערן לעבען אַנגעקנידיגט וואָרד ; דאָן הייסט עס : דאָ וואָרד דער
גייסט איהרעס פֿאָטערס יעקב ווידער בעלעבעט ; וואָראָף דער אונקלס
זאָגטע : דאָ העררשטע דער פראָפּעטען גייסט אָפּ איהרעם פֿאָטער יעקב
דאָהער הייסט עס אָן בייא דען ווייסען : דיא ווייסזאגונג העררשטע
וועדער בייא דער טראָגהייט , נאָך בייא דער טראָוריגקייט , זאָנדערן
בייא דער פֿרעליכקייט .

וְאֵפֶשׁ שֶׁשֶׁמֶשׁ בֵּהּ בְּכּוֹפְרִים וְעַלִּיהֶם הִיָּה כּוֹעֵם .
 אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהַשֵּׁי לִקְחוּ וְאֵל שֶׁאִינוּ רְאוּיִם
 לְמִשּׁוֹל בְּבְנֵי אָדָם וּלְהִיּוֹת לָהֶם לִכְהֵן מִי שִׁישׁ לוֹ
 קִנְיָאָה כִּמּוֹ שִׁישׁ לוֹ . כִּי יִמִּיתֵם וְכֵן מִצְאָנוּ בְּשִׁמוּאֵל
 שֶׁפָּחַד מִשְׂאוֹל . וּבִיעֲקֹב שֶׁפָּחַד מִפְּגִישַׁת עֲשׂוֹ . אֱלוֹ
 הַמְּדוּת וְכִיּוּצָא בֵּהֶן . הֵם מַחֲיִצּוֹת בֵּין הַנְּבִיאִים
 עָהָ . וּמִי שִׁישׁ לוֹ בְּמְדוּת אוֹ גְּמָהֶן בִּלְתִּי מִמוּצַעַת
 כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בִּפְדֹּד : נֹאמַר בּוֹ שֶׁרָאָה הַשֵּׁי מֵאַחֲרֵי בְּ
 מַחֲיִצּוֹת אוֹ גְּמָהֶן . וְלֹא תִרְחִיק הַיּוֹרֵת חֲסֵרוֹן קִצְרֵת
 הַמְּדוּרֵת מִמַּעַט מִמְּדֵרְגֵת הַנְּבוּאָה שֶׁאֲנַחְנוּ מִצִּינוּ

בְּלוֹט פֶּעֶרְגָּאָסְעֵן . אִיךְ בִּיָּא אֱלִיָּהוּ (גַּעֲסַעֲגַנְעֵטְעֵן אַנְדַּעֲנַקְעֵנְס) פִּינְדַּעֲן
 ווִיר דַּעֲן אַפֶּעֱקֵט פֶּאָן צֶאָרֵן , אַבְשָׁאָן עַר נֹור גַּעֲגַעֲן דִּיא גַּאָטְעֵס לִיִּיגַנְעַר
 אִיךְ גַּעֲבֵרָאָכְט וואָר , זֶאָ הַיִּיסְט עֵס בִּיָּא וְאִונְסַעֲרֵן ווִיִּסְעֵן דַּעֲנַנְאָךְ , דֶּאָס
 גַּאָט אִיָּהֶן דֶּאָרִיבַּעַר הַיִּנּוּעַ גַּעֲנַמְמַעֲן אִונְד גַּעֲזַאָגְט הַאָטְטַע : אִיין
 אִיִּיפֶּעֶרְסִיכְטִיגַּעַר ווִיא עַר , טֶאָוִגְט נִיכְט דִּיא מַעֲנַשְׁעֵן צוֹ בַּעֲהַעֲרִישְׁעֵן ,
 אִונְד אִיָּהֶר פֶּרִיסְטַעַר צוֹ זִיין , דַּעֲן עַר ווִירְדַּע זִיא אִיִּפֶּרִיבַּעֲן , עֲבַעֲן זֶאָ
 פִּינְדַּעֲן ווִיר , דֶּאָס זִיךְ שְׁמוּאֵל פֶּאָר שְׁאוּל , אִונְד יַעֲקֹב פֶּאָר דַּעַר בַּעֲגַעֲגַ-
 בּוֹנֵג עֵסֵן גַּעֲפִירְכְּטַעַר דֶּאָטְטַעֲן . זֶאָלְכֶּע אִונְד דַּעַר גַּלִּיִּיכְעֵן גַּעֲמִיטְהֵם =
 אִיִּיגַעֲנַשְׁאָפֶּטְעֵן זִינְד שִׁידַעֲוִואָנְדַּע צוּוִישְׁעֵן דַּעֲן פֶּרָאָפֶּעֲטַעֲן , אִונְד
 דַּעַר אֶלְסָא אִיין צוּוִיִּעֵן אָדַּעַר דֶּרִיִּיעֵן גַּעֲמִיטְהֵם = אִיִּיגַעֲנַשְׁאָפֶּטְעֵן דֶּאָס
 גַּלִּיִּיכְעֵן ווִיכְט פֶּעֶרְרוּקְט (ווִיא ווִיר אִים פִּירְטַעֲן אַבְשָׁנִיט עֲרוּוָאָהֲנֵט הַאָבַעֲן)
 פֶּאָן דַּעֲם הַיִּיסְט עֵס : עַר זֶאָה גַּאָט דוּרְךְ צוּוִיָּא אָדַּעַר דֶּרִיָּא צוּוִישְׁעֵן =
 וואָנְדַּע . עֵס ווִירְדַּע אִיךְ נִימַאָנְדַּעֲן פֶּרַעֲמַד זִיין , דֶּאָס אִיין פֶּעֶהֲלַעַר אִיין
 אִיִּינִיגַעֲן גַּעֲמִיטְהֵם = אִיִּיגַעֲנַשְׁאָפֶּטְעֵן , דַּעֲן גֶּרָאָד דַּעַר ווִיִּסְזַאָגּוֹנֵג עֲרִנִיד =
 רִיגַע , דַּעֲן ווִיר פִּינְדַּעֲן אִיִּיגַעֲן טֶאָדַּעֲלֵהֶאָפֶּטַעֲן זִיטְטַעֲן , דוּרְךְ וועלכֶּע דִּיא זִיד =

שהרי שהע"ה העיד עליו הכתוב בגבעון נראה ה' א
שלמה . ומצינו לו פחיתות מדות והוא רוב התאוה
בבאור בהרבות נשיים וזה מפעולות תכונות רוב
התאוה . ואמר מבואר הלא על כל אלה חטא
שלמה . וכן דהע"ה נביא אמר לי דבור צור ישראל
ומצאנו אותו בעל אכזריות . אע"פ שלא שמש בזה
כי אם בעכ"ם ובהריגת הכופרים והיה רחמן לישראל.
אבל בא בביאור מדברי הימים שהש"י לא הרשוהו
לבנות בית המקדש ולא היה ראוי בעיניו לזה לרוב
מה שהרג . אמר לא תבנה בית לשמי כי דמים
רבים שפכת . ומצאנו באליהו ז"ל מדת הרגזנות

אוף דען דאך דיא שריפט בעצייגטע : אין גבעון ערשין דער הערר צו
שלמה ; פינדען וויר דעננאך ביא איהם איינע טאדעלהאפטע געמיטהס-
ארט , נעמליך דיא אונשווייפענדע בעגירדע צור וואללוסט , דען ער
נאָהם פילע ווייבער ; וועלכעס איינע האנדלונג איסט , דיא פאן דעם
אונמאסיגען אפעקט העררירטע , וויא וויר דייטליך געשריבען פינדען :
פיר וואהר מיט אללען דיסען זינדיגטע שלמה . און קעניג לוד (פרידע
זיין מיט איהם) דער ווירקליך איין פראפעט וואר , וויא ער זעלבסט
זאגטע : צו מיר רעדעט דער שוועפאלס ישראל ; פינדען וויר איהן
דעננאך טיראניש , אבשאן ער דיא טיראנייא נור ווידער דיא היידען ,
אונד צור אוסראטטונג דער גאטטעסלייגנער פֿעראיבטע , געגען ישראל
אבער זיך בארמהערציג ערצייגטע ; זא שטעהעט דעננאך אים לכרי
קימים דאס עס גאטט ניכט געשטאטעט , אונד איהן ניכט פיר טיכטיג
געהאלטען , דאס הייליגע האוס צו ערבאוען , דוא זאלסט , זאגטע ער ,
מיינעם נאָהמען צו עהרען קיין האוס ערבאוען , דען דוא האסט פיל

המעלות השכליות ורוב מעלות המדות והחזקות
 שבהן . והוא אמרם אין הנבואה שורה אלא על
 חכם גבור ועשיר וחכם הוא הכולל כל המעלות
 השכליות בלי ספק . ועשיר הוא ממעלות המדות
 ר"ל ההסתפקות . מפני שהם קוראים המסתפק עשיר .
 והוא אמרם בגדר העשיר איזה עשיר המשמח
 בחלקו ר"ל שיספיק לו במה שהמציא לו זמנו ולא
 יכאב במו"ל של"ל המציא לו . וכן גיבור הוא ג"כ
 במעלות המדות ר"ל שינהיג כחותיו כפי הדעות
 והעצה כמו שבארנו בפ"ה . והוא אמרו איזה גיבור
 הכובש ארץ יצרו . ואין מן התנאי הנביא שיהיו
 אצלו כל המעלות המדות עד שלא יפחתיהו פחיתות

דען עס הייסט : דא ווייסזאגונג רוהעט אױף נימאנדעם , ער זיין דען
 קלוג , רייך , אונד שטארק ; דאס ווארט קלוג איסט אָהנע צווייפֿעל איין
 אינבעגריף אַללער פֿערשטאַנדס = טוגענדען ; רייך : פֿאָן דען זיטטליכען
 טוגענדען . ווער איסט רייך ? זאָגטען זיא , דער מיט זיינעם לאָסע זיך
 פֿרייעט ; דאָס הייסט , זיך מיט דעם בעגניגעט וואָס איהם דאָס שיקסאַל
 פֿערשאַפֿעט , אונד וועגען דעם וואָס עס איהם ניכט פֿערשאַפֿעט , אונד
 בעקימערט איסט , זאָ אױך שטארק , איסט פֿאָן דען זיטטליכען טוגענדען ,
 נעמליך דאָס ער זיינע זעלענקראַפֿטע נאָך איינזיכט אונד איבערלעגונג ,
 וויא וויר אים פֿינפֿטען אַבשניט אַנצייגטען , האַנדעלן לאָסט , ווער איסט
 שטארק ? זאָגטען זיא , דער זיינע בעגירדען בעצווינגעט . עס איסט אַבער
 אױך קיין בעדינגניס דאָס זיין פראַפֿעט אַללע זיטטליכען טוגענדען
 בעסיצע , זאָ דאָס איהן גאר קיין טאדעל טרעפֿע , דען דער קעניג שלמה

והוא שאנחנו בארנו ב"ב שהמעלות מהן שכליות
ומהן מעלות המדורות . וכן הפחיתות מהן פחיתות
שכליות כסכלות ומעוט ההבנה ודוחק התבונה .
ומהן פחיתות המדות כרוב התאווה . והגאון .
והרוגז . והכעס . והעזות . ואהבת ממון . והדומה
להן והן רבות מאוד . וכבר זכרנו הסדר בידיעתם
בפרק ה' . ואלו הפחיתות כלם הם מחיצות
המבדילות בין האדם ובין הש"י . מאמר הנביא
מבאר זה כי אם עונותיכם היו מבדילין ביניכם לבין
אלהיכם . יאמר שעונותינו והם אלו הרעות כמו
שזכרנו הם המחיצות המבדילות בינינו ובינו ית' .
ודע שכל נביא לא נתנבא אלא אחר שיהיה לו כל

בעריטס אים צווייטען אבשניט צוואהנט האבען , זא וויא דיא טוגענדען
צום טהייל פערנונפטס = פארציגע , צום טהייל זיטטליכע פארציגע זינד ;
עבען זא איסט דאס לאסטער צום טהייל פערשטאנדליך , אלס טהארהייט ,
שטומפפזינגקייט , אונד בלעדע פערנונפט ; צום טהייל זיטטליך , אלס
אוסשווייפענדע בעגירדען , צאָרן , וויטהען , פֿרעכֿהייט , געלדגייץ , אונד
פֿיל דערגלייכען ; וויא וויר אים פֿירטען אבשניט אנגעמערקט האבען .
אללע דיסע לאסטער זינד שיידעוואָנדע צווישען דעם מענשען אונד גאָט ,
וויא דער פראָפֿעט זאָגט : בלאָס אייערע מיפעטהאָטען וואָרען עס , דיא
צווישען אייך אונד גאָט איינע שיידונג מאַכטען ; ער מיינט אייגענטליך
אונסרע זינדען , נעמליך דיא געדאָכטען לאסטער זינד שיידעוואָנדע דיא
אונס פֿאָן גאָט אבזאָנדערן ; מאָן וויסע דאָס קיין פראָפֿעט עהנדער
ווייסזאָגען קאָנטע , בים ער ניכט אלל דיא פֿערשטאָנדס = אונד דיא
מעהרעסטען אונד וויכטיגסטען זיטטליכען טוגענדען עררובט האָבע ,

פרק שביעי

במחיצה ועניניה :

הרבה ימצא במדרשות ובהגדות ויש מהן
בתלמוד שיש מן הנביאים מי שיראהו הש"י מאחרי
מחיצות רבות . ומהם מי שיראהו מאחרי מחיצות
מועטות לפי קרבתם אל הש"י ולפי מעלתם בנבואה .
עד שאמרו מרבעה ראה הש"י מאחרי מחיצה אחת
בהירדה כלומר מזהירדה והוא אמרם הסתכל
באספקלריא והמאירת ואספקלריא שם המראה
הנעשה מגוף המזהיר כשהם וזכוכית כמו שהתבאר
בסוף כלים . והכונה בזה הענין מה שאומר לך .

זיבענטער אבשניט

פֿאן דער צווישענוואַנד אונד איהרע ערקלאָרונג .

עס קאָמט אָפֿט אין דען אַוסלעגונגען מדרשים , דען ערצאָהלונגען
הגדות , און צו ווילען אים תלמוד פֿאַר , דאָס אייניגע פראָפֿעטען
דורך פֿילע צווישענוואַנדע , אַנדרע ווידרום דורך וועניגע , נאָך דעם זיא
זיך צו גאָט נאָהערען , אונד פֿערמעג איהרער שטופֿע אין דער ווייס-
זאָגונג , גאָט זאָהען ; דאָהער זאָגטען זיא מרענע זאָהע גאָט דורך
איינע איינציגע , לאַוטערע , דורכזיכטיגע צווישענוואַנד ; ער זאָהע ,
זאָגטען זיא : אין איינען דורכזיכטיגען אַספקלריא ; עס בעדייטעט דאָס
וואָרט אַספקלריא , איין אַוס איינעם דורכזיכטיגען קערפֿער , אַלס
קריסטאַל אָדער גלאָס , פֿערפֿערטיגטע שייבע ; ווילא וויר אַם ענדע כלים
ערקלאָרטען , דוסער זאָץ איסט זאָ צו פֿערשטעהען : נעמליך דאָ וויר

עליהם והשטן מקטרג בהן . כגון פרה אדומה ,
והשעיר המשתלח וכו' . ואשר קראום אותם
האחרונים שכליורת יקראו מצות כפי מה שבארו
החכמים :

הנה התבארלך מכל מדה שאמרנו איזה מן
העבירות יהיה מי שלא ישתוקק אליהם יותר חשוב
מן המשתוקק אליהם וכובש יצרו מהן . ואיזה מהן
יהיה הענין בהפך . וזה חדוש נפלא בהעמיד שני
המאמרים ולשונם מורה על אמירת מה שבארנו
וכבר נשלמו כוונת זה הפרק :

דאגעגען פראטעסטירעט , אלס דיא ראטהע קוהע , דאס אין דיא וויסטע
געשיקטע בעקליין , אונד דער גלייכען . דיסע אבער דיא דיא שפאטערן
ווייסען פערנינפטליכע געבאטע רייסען , ווערדען מאלע דאס איסט
מאראל געסעצע גענאנט .

אוס אללעם דעם ערוואהנטען , איסט לייכט איין צו זעהען , בייג
וועלכער פערגעהונג דער בעסער איסט , דער קיינע נייגונג דאצו האט ,
אונד בייא וועלכער דאס געגענטהייל איסט ; עס איסט אלסא בעסאנדערס
מערקווירדיג , וויג דיסע צווייג זאצע הארמאנירען , אונד איהרע
ווערטליכע אוסדריקע , דיא וואהרהייט אונסרער ערקלארונג בעווייסען .
זון איסט דאס פארהאבען דיסעס אבשניטס ערפללט .

הוא יותר הטוב וגמולו יותר גדול : הם התורו
השמעית וזה אמת שאלמלא התורה לא היו רעות
כלל : ומפני זה אמרו שצריך אדם שינוח נפשו
אוהב אותם ולא יהיה מונע מהם אלא התורה :
ובחן חכמתם ע"ה וכמה המשילו : שהם לא אמרו
אל יאמר אדם אי אפשי להרוג הנפש : אי אפשי
לגנוב : אי אפשי לכזב : לא אפשי ומה אעשה אבי
שבשמים גזר עלי : אבל הביאו דברים שמעיי כלם :
בשר בחלב : ולבישת שעטנז ועריות ואלו המצות
וכיוצא בהן הם אשר קראם הש"י חקות וארזל חקים
שחקקתי לך אין לך רשות להרהר בהן ואה"ע משיבין

געבאטע דיא אונס דיא רעליגיאן פארשרייבעט : אונד וואָרע דאָס געסעץ
ניכט : זיין מעכטען קיינעס וועגס פֿיר אַרג געהאַלטען ווערדען : אונד
דאָרום זאָגען זיא אַן : דער מענש זאָלל עס זיך ערלאָובען דערגלייכען
דינגע צו ליבען : אונד זיך וועגען ניכטס אַנדערס דאָפֿאָן ענטהאַלטען :
אַלס נור געסעצעס האַלבער ; ערוואָגע נור איהרע ווייסהייט : וואָס פֿיר
ביושפילע זיא געגעבען האָבען : זיא זאָגטען ניכט : עס זאָגע נימאָנד
איך מאַג ניכט טערדען : ניכט שטעהלען : אָדער ליגען : אָו ז' וו' : זאָנדערן
זיא טראָגען נור זאָלכע געבאָטע פֿאַר דיא אונס דיא רעליגיאן פֿארשרייבט :
אַלס פֿלייש אין דער מילך עסען : קליידער פֿאַן וואָללע מיט ליינען פֿער-
מענגט אַנציהען : בלוטשאַנדע בעגעהן : דיזע אונד דערגלייכען געבאָטע
ווערדען חוקת דאָס הייסט צערעמאַניאַל געסעצע גענאַנט : וואָראָף
דיא ווייסען זאָגטען : זיבער דיא געסעצע דיא איך דיר פֿארשרייבע :
זייסט דיר ניכט ערלאָובט אונטערזוכונגען אָן צו שטעללען : אָב שאָן
פֿרעמדע נאַציאָנען דאָגעגען איינווירפֿע מאַכען : אונד דער בעסע גייסט

הענינים המפורסמים אצל כל בני אדם שהם רעות ,
 כשפיכת דמים , וגניבה , וגזילה ואונאה , ולהזיק
 למי שלא הרע לו , ולגמול רע למיטב לו ולבזור
 אב ואם וכיוצא כאלו והם המצות שאמרו עליהם
 חכמים ז"ל שאלו לא נכתבו ראויים הם להיכתב
 ויקראו אותם קצת חכמינו האחרונים אשד חלו חלי
 המדברים מצות השכליות ואין ספק שהנפש אשר
 תכסף לדבר מהם ותשתוקק אליו שהיא חסרת ,
 ושהנפש החשובה לא תתאוה לאחד מאלו הרעות
 כלל ולא תצטער בהמנעם מהם , אבל הדברים
 שאמרו עליהם החכמים שהכובש את יצרו מהם

דאס עס בייא אללען מענשען צו גלייך אלס ארג פערשריען אונד ערקאנט
 איז ; אלס מארדען , שטעהלען , ראובען , בעטריגען , דען צו בעשאדיגען
 דער אונס קיין איבעל צו געפייגט , דאס גוטע מיט בעסעם צו פערגעלטען ,
 פאטער אונד מוטער פערראכטען , אונד מעהר דערגלייכען ; וועלכע פער-
 באטע (וויא דיא ווייסען זאגטען) אונס דיא פערנונפט פארשרייבעט ,
 ווען זיג און דאס געסעץ ניכט פארגעשריבען האטע , אונד אייניגע
 ווייסע דער שפאטערן צייטען , דיא דיא שוואכהייט דער שאלאסטיקער
 האטטען , נאנטען עס פערנינפטליכע פפלייכטען ; עס זייסט און קיין
 צווייפעל דאס דיא זעלע דיא צו דערגלייכען דינגען לוסט האט , אונד
 זיך דארנאך זעהנעט , אונפאללקאממען זיין ; דען איינע פאללקאממענע
 זעלע פערלאנגט געוויס קיינע פאן בעזאגטען איבעלטהאטען צו בעגעהען ,
 אונד בעטריבט זיך ניכט ווען זיא זאלכע ענטבעהרעט , דאסיעניגע בעסע
 אבער וואראוף דיא ווייסען זאגטען : דאס דער זיינע בעגירדען בעצווינגעט
 פארטרעפליכער זיין , אונד גרעסערן לאהן צו האפען דאבע ! זינד

שאני בטבעי לא אתאורתי לזאת העבירה ואעפ
 שלא אסרתי התורה והוא אמרם רשב"ג אומר
 לא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר בחלב .
 אי אפשי ללבוש שעט"נ . אי אפשי לבוא על
 הערוה . אלא אפשי ומה אעשה אבי שבשמים
 גזר עלי . ולפי המובן מפשרי ב"ה מאמרים בתחלת
 המחשבה הן סותרין זה את זה . ואין הענין כן .
 אבל שניהם אמת . ואין מחלוקת בניהם כלל . והוא
 שהרעות אשר הן אצל הפילוסופים רעות . אשר
 אמרו שמי שלא יתאווה אליהם יותר חשוב מן
 המתאווה אליהם ויכבוש את יצרו מהן . הם

גצוועהנע צום אונערלאובטען איין פערלאנגען צו טראגען , זא דאס זיא
 פערבאטהען דאס מאן זאגע : איך האבע פאן נאטור אום צו דיסער אדער
 יענער פערגעהונג , ווען עס איך דאס געסעץ ניכט אונטערזאגט האטטע ,
 קיינע לוסט . רבי שמעון בן גמליאל מיינט , עס זאגע נימאנד : איך
 מאג ניכט פלייש אין דער מילך עסען , קליידער אום וואללע מיט ליינען
 פערמענגט אנציהען , אדער איינע בלוטשאנדע בעגעהען ; זאנדערן ער
 זאגע : איך מעכטע עס וואהל , דאך וואס קאן איך דאפיר , דער הימם
 לישע פאטער האט עס מיר פערבאטען , ווען מאן דען אינהאלט דיסער
 צווייא זאצע אים ערשטען אנבליק בעטראכטעט , שיינען זיא איינאנדער
 צו ווידערשפרעכען , אים גרונד איסט עס אבער ניכט , ביידע זינד וואהר ,
 אונד עס איסט קיינע מיסהעלליגקייט צווישען איהנען ; דען דאס בעסע
 וועלכעס דיא פילאסאפיען פיר בעסעס האלטען , אונד דארום זאגטען :
 דאס דער קיינע לוסט דאצו האט בעסער זייא , אלס דער דאצו לוסט
 דאס , אונד זיינע גייגונגען איבערווינדעט ; איסט פאן זאלכער ארט ,

וכאשר חקרנו בדברי חכמים בזה הענין . נמצא
להם שהמתאווה לעבירות ונכסף אליהם הוא יותר
חשוב ויותר שלם מאשר לא מתאווה להם . ולא
יצטער בהנחתם . עד שאמרו שכל אשר יהיה
האדם יותר חשוב ויותר שלם תהיה תשוקתו
לעבירות והצטערו בהנחתם יותר גדול . והביאו
בזה הדברים ואמרו כל הגדול מחבירו יצרו גדול
ממנו . ולא דיבם לזה עד שאמרו ששכר המושל
בנפשו גדול לפי רוב צערו במשלו בנפשו ואמרו
לפום צערא אגרא . ויותר מזה שהם ציוו להיורט
האדם מתאוה לעבירות עד שהזהירו מלומר

נאך דעם וויר אבער אין דיסעם פאכע דיא ווארטע דער ווייסען אונטער-
זוכען / זא פֿינדען וויר דאס זיא דעניעניגען דער לוסט צו זינדען האט
פֿיר פֿארטרעפֿליכער זאונד פֿאללקאממענער האלטען / אלס דען דער
נימאלס דאצו לוסט / אונד דורך דאס זאונטערלאפען ניכט געליטען
האטטע . יא זיא זאגטען גאר / יע גרעסער אונד פֿאללקאממענער איין
מענש איסט / יע גרעסער זינד זיינע בעגירדען צום אונטערלאבטען / אונד
דעסטא מעהר זיין ליידען ווען ער עס ענטבעהרען מוס ; דיסען געדאנקען
ערעפֿנעטען זיא / אינדעם זיא זאגטען : יע גרעסער איינער אלס זיין
מיטמענש איסט / יע גרעסער זינד און זיינע בעגירדען / זיא בליבען ניכט
דאבייא / זאנדערן זעצטען נאך פֿערנערס היין צו : דער לאהן דעסייעניגען
דער זיינע נייגונגען בעהערשעט / ווירד פֿערהאלטניסמאסיג גראס זיין /
נאך דעם פֿילען ליידען דאס ער ביים אינגערען קאמפֿע ליטט . דען עס
הייסט : נאך פֿערהאלטניס דער ליידען ווירד דער לאהן זיין . יא זיא
גינגען זא ווייט / אונד האבען דעם מענשען אפֿגעטראגען דאס ער זיך

ובהסכמה מן הפילוסופים שהחסיד יותר חשוב
 ויותר שלום מן המושל בנפשו . אבל אמרו שהמושל
 בנפשו כחסיד בענינים רבים . ומעלתו למטה ממנו
 בהכרח . להיותו מתאוה לפועל הרע . ואע"פ שאינו
 עושה אותו מפני שתשוקתו לרע היא תכונה רעה
 בנפשו . וכבר אמר שהע"ה כיוצא בזה נפש רשע
 אותה רע . ואמר בשמחת החסיד במעשה הטוב
 והצטער מי שג"ה אינו צדיק בעשייתם זה המאמר
 שמחה לצדיק עשות משפט . ומחיתה לפעולי און .
 זהו הנראה מדברי הנביאים נאות למה שזכרוהו
 הפילוסופים :

ווייל ער דאצו איינען האנג האט , אונד פערלאנגען טראגעט . דאָהער
 זינד אללע פֿילאָסאָפֿען איינהעלליג , דאָס דער טוגענד־האַפֿטע פֿאַללקאַמ-
 מענער אונד פֿאַרטערפֿליכער , אַלס דער זיינע נייגונגען בעהערשענדע
 זיין . וואָהר איסט עס , זאָגטען זיי , דער זיינע נייגונגען בעהערשעט ,
 איסט אין פֿילען שטיקען דעם טוגענד־האַפֿטען גלייך , זיין גראַד איסט
 אַבער דענאָך נידריגער , ווייל ער זיך נאָך בעסען האַנדלונגען זעהנעט ,
 אָב ער זיין שאַן ניכט אָוסאיבעט ; דען דיא בעגירדע צום בעסען , איסט
 איין בעסער אַפֿעקט זיינער זעעלע . דעם גלייכען זאָגט אַוּך סלמה :
 דער זעעלע דעם רוכלאָסען געליסטעט בעסעס ; פֿאָן דער פֿריידע אַבער ,
 דיא דער טוגענד־האַפֿטע עמפֿינדעט , ווען ער גוטעס אָוסאיבעט , אונד
 דעם אונוויללען דען דער לאַסטערהאַפֿטע בייז זאָלכער פֿערריכטונג
 פֿיהלעט , זאָגט ער פֿערנערס : גערעכטיגקייט אָוסאיבען , איסט דעם
 גערעכטען איינע פֿריידע , דעם איבעלשטאַטער איין שרעקען , דיסעס איסט
 וואָס מיר אָוס דען פראָפֿעטען מיט דען געדאַנקען דער פֿיר־אַסאָפֿען
 איבעראיינשטיממענד שיינעט .

פרק שישי

בהפרש אשר בין החסיד המעולה ובין הכובש את יצרו
והמושל בנפשו :

אמרו הפילוסופים שהמושל בנפשו אע"פ שעושה
המעשים הטובים והחשובים , הוא עושה אותם
והוא מתאוה אל הפעולות הרעות ונכסף אליהם ,
ויכבוש את יצרו , ויחלק בפעולותיו על מה
שיעירוהו ליו כחותיו ותאותו ותכונת נפשו , ויעשה
הטובות והוא מצטער בעשייתו ונזוק , אבל החסיד
הוא נמשך בפעולתו אחר מה שתעירוהו תאותו
ותכונתו ויעשה הטובות והוא מתאוה ונכסף אליהם

זעכסטער אבשניט

פֿאַם אונטערשיד צווישען דעם ערהאבנען טוגענד=
האַפֿטען , אונד זיינע בעגירדען בעצווינגענדען ,
זיינע נייגונגען בעהערשענדען מאַננע .

עס זאגטען דיא פֿילאָסאָפֿען , דער זיינע נייגונגען בעהערשעט , אָבשאַן
ער גוטע אונד פֿאַרטערפֿליכע האַנדלונגען אָוסאיבעט , זאָ טראַגט ער דאָך
וואָהרענד דער אָוסאיבונג פֿערלאַנגען אונד ווינשע נאָך בעסערן האַנדלונג=
גען , ער האַלט אַבער זיינע בעגירדען איין , אונד קאָמפּפּעט דורך זיינע
האַנדלונגען ווידער דאָס , וואָס איהם זיינע קראַפֿטע , נייגונגען , אונד
זעעלענטריבע אַנראַטהען ; ער ווילל דאָס בעסער אונד טהוט דאָס גוטע ,
אונד ווירד דורך דיסעס טהון געקוואַלעט אונד געקראַנקעט , דער טוגענד=
האַפֿטע אַבער , דער פֿאַלגעט מיט זיינען האַנדלונגען דעם טריבע זיינער
בעגירדען , אונד דען אַפּעקטען זיינער זעעלע נאָך ; ער טהוט דאָס גוטע

ממנה תכלית אחת והוא לאהבת השׁי וכבר הזהיר
הנביא ע״ה ג״כ ע״ז ואמר בכל דרכיך דעהו ופירשו
חז״ל ואמרו אפ״י לדבר עבירה רל״ שתשים לפועל
ההוא תכלית והוא האמת אע״פ שיש בו עבירה מצד
אחד . וכבר כללו חז״ל זה הענין כלו בקצרה
במלות מועטת מורה על זה הענין הוראה שלימה
מאוד עד כשאתה תבחן איך ספרו זה הענין הגדול
והעצום כלו אשר חברו בו חבורים ולא השלימה .
תדע שג״כ בכח אלקי בלא ספק . והוא אמרם
בצואותיהם כל מעשיך יהיו לשם שמים וזהו הענין
אשר ביארנוהו בזה הפרק . וזה שיעור מה
שראינוהו ראוי לזכרו הנה לפי זאת ההקדמה :

פראַפּעט ערמאַהנעט אונס : געדענקע אן איהן אין אללען דיינען וועגען ;
וועלכעס אונסרע ווייסען ערקלאַרטען : און ביא אײנער פֿערגעהונג ,
דאס הייסט : דוא זאָלסט צו יעדער האַנדלונג אײנען וואַהרען צוועק בע-
שטימען , אָב שאַן פֿאַן אײנער זײטע אײנע פֿערגעהונג דאָביא מעגליך
איסט . זיא האַבען און דיסען אַוסשפּרוך מיט וועניג וואָרטען בעשריבען ,
דיא דען גאַנצען זין אַוף דאס פֿאַללשטאַנדיגסטע אין זיך פֿאַסעט , דאס
ווען מאַן זיהט , וויא זיא מיט זאָ וועניג וואָרטען , איין זאָ גראַסעס אונד
ווייטלייפּיגעס פֿאַך , איבער דאס גאַנצע ביכער פֿערפֿאַסט , אונד דענאָך
ניכט פֿאַללבראַכט וואָרדען איסט , פֿאַללקאָממען דאַרשטעללען ; מאַן
דאַראַוס שליסען מוס , דאס זיא עס געוויס ניכט אָהנע געטטליכע אײנ-
געבונג הערפֿאַר געבראַכט האַבען . דיסער איהר זאַטץ איסט אונטער
איהרען אַנדערן אַופֿטראַגען : אללע דיינע האַנדלונגען זײען אים גאַמען
דעס היממעלס ; וועלכעס דאס נעמליכע איסט וואָס וויר ערקלאַרעט .
זאָ פֿיל איסט וואָס וויר דיסער פֿאַררעדע געמאָס אַלהיר אָן צו פֿירען
פֿיר נעטהיג פֿאַנדען .

גדול וכשיזדמן מציאת האדם שזה עניינו איני אומר
שהוא למטה מן הנביאים ר"ל שישמש כחות נפשו
כלל. וישים תכלית ידיעת הש"י לבד ולא יעשה
מעשה קטון או גדול ולא ידבר דבר אלא שהפועל
הוא או הדבר ההוא מביא למעלה או למטה
שמביא אל מעלה והוא יחשוב ויסתכל בכל פועל
ותנועה ויראה אם יביא אל התכלית ההוא או לא
יביא ואז יעשוהו :

וזהו אשר בקש ממנו ית' שנכוין אליו באמרו
ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
מאודך ר"ל בכל חלקי נפשך שתעשה תכלית כל חלק

דיסער גראד אבער איסט זעהר ערהאבען אונד שאצבאר / נור וועניגע
ערייכטען איהן דורך גראסע איבונג ; איין מענש זאלכער ארט / (דער
זיינע זעלענקראפטע בעהערשעט / דיא ערקאנטניס גאטטעס אלליין צום
ציהר-ע שטעללעט / וועדער איינע קליינע נאך גראסע האנדלונג אום-
איבעט / יא ניכט איין ווארט רעדעט / ווען דיסע האנדלונג אדער דיסע
רעדע ניכט צור טוגענד / אדער צו דעם וואס צור טוגענד געהערט
פיהרעט ; ענדליך בייא יעדער האנדלונג / יעדער בעוועגונג / נאך זיננעט
אונד איבערלעגעט / אום איין צו זעהען / אב זיא איהן צו זאלכעם צוועק
לייטעט אדער ניכט / דאן ערשט עס אינס ווערק זעצעט ; איסט בייא
מיר דען פראפעטען ניכט נאך געזעצט .

דיסעס איסט וואס גאטט פאן אונס בעגעהרט / דאס וויר אונס בע-
אייפערן / וויא עס הייסט : דוא זאלסט דען עוויגען דיינען גאטט ליבען
פאן גאנצעם הערצען / פאן גאנצער זעלע / אונד פאן גאנצעם פערמע-
גען ; דאס איסט מיט אללען טהיילען דיינער זעלע / זא דאס דוא יעדען
דא-הייל צו דיסעם צוועק / נעמליך גאטט צו ליבען בעשטימעט . און דער

נאה ואשה נאה ומטה מוצעת לתלמידי חכמים .
 כי הנפש תלאה ותעכור המחשבה בהתמדת עיון
 הדברים הכעורים כמו שילאה הגוף בעשותו
 המלאכות הכבדות עד שינוח וינפש ואז ישיב למזג
 השורה . כן צריכה הנפש ג"כ להתעסק במנוחת
 החושים בעיון לפתוחים ולענינים הנאים עד שיסור
 ממנה הליאות כמ"ש כי הווי חלשי רבנן מגרסייהו
 הווי אמרי מילתא דבדיחות ויחשוב שעל זה הצד
 לא יהיו אלה רעות ולא מעשה הבל ר"ל עשירות
 הפתוחים והציורים בבניינים ובכלים ובבגדים ;
 ודע שזאת המדרגה היא מדרגה עליונה מאוד
 וחמודה לא ישיגוה אלא מעט מזער ואחר הרגל

צימצט איין שענעס האוס , איין שענעס ווייב , אונד איין ריינעס בעט ;
 דען דורך דאס שטעטע בעטראכטען דער האסליכען דינגע , ערמידעט דיא
 זעעלע , אונד דער פערשטאנד ווירד שטומפ , זא וויא דער קערפער
 ערמידעט , ווען ער מיהסאם ארבייטעט , ביס ער רוהעט אונד זיך ערהא-
 לעט , דאן ערשט קאמט ער צו זיינעם טעמפערעמענט צורוק , עבען זא
 האט דיא זעעלע נעטהיג דאס זיך דיא זיינען דורך בעטראכטונג דער
 געמאלדע אונד אנגענעהמער דינגע ערהאלען , ביס דיא מידיגקייט פאן
 איהר ווייכט ; דען זא דזייסט עס און פאן דען געלעהרטען : דא זיא
 פאן שטודירען ערמידעט ווארען , אונטערהילטען זיא זיך מיט קורצ-
 ווייליגען געשפראכען ; דאראוס איסט אב צו נעהמען , דאס און זאלכע
 ארט דאס פערצירען דער געביידע , געפאסע , אונד דער קליידער , מיט
 שטיקווערקען אונד געמאלדען , קיין שליממעס אונד קיין פערגעבליכעס
 ווערק זיא .

מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וספור הסדומיים
וכל מה שבא במקרא מגנות בעלי החסרונות וזכרם
לגנאי ושבח הטובים והגדלתם אין הכונה בו רק
מה שזכרתי לך עד שימשכו בני אדם אחרי הדרכים
הטובים האלה ויתרחקו מדרכי הרעים והם
וכשישים האדם כונתו אל זה הענין יבטל מפעולותיו
ויחסר ממאמריו הרבה מאוד כי מי שיכוין אל זה
הענין לא יתעורר לפתח הכותלים בזהב או לעשות
רקום זהב בבגדיו הנאים אם לא יכוין בזה להרחיב
נפשו כדי שתבריא וירחיק ממנה חליה עד שתהיה
בהירה זכה לקבל החכמות והוא אמרם ז"ל דירה

מכרים ווא זעלבסט איהר געוואהנעט ; זא און דיא געשיכטע דער
סדומיטר , אונד וואס זאנסט אין דער הייליגען שריפט פארקאממט ,
ווא דיא לאסטערהאפטען פעראכטעט , אונד איהר אנדענקען פעראבשייט ,
דיא טוגענדערהאפטען אבער געלאבעט אונד ערהאבען וואורדען , ציהלעט
גור און דאס וואס וויר געדאכט האבען ; נעמליך דאס דיא מענשען דיא
בעסען וועגע דער ערשטערן אום ווייכען , אונד דען גוטען וועגען דער
לעצטערן נאך פאלגען , דער מענש דער זיך דיסען צוועק צום ציהלע
זעצט , ווירד געוויס פילע פאן זיינען געוואהנהייטען אונטערלאפען ,
אונד זיינע ווארטע פערמינדערן ; דען דער נאך זאלכעם צוועק טראכטעט ,
דער ווירד געוויס ניכט בעגיריג זיין , זיינע וואנדע מיט גאלד צו שמיקען ,
אדער זיינע קליידער מיט גאלד צו שטיקען ; עס ווארע דען ער טהוע עס
אום זיינע זעעלע צו ערקוויקען , דאמיט זיא געסונד ווערדע , אונד דיא
קראנקהייט פאן איהר ווייכע , ביס זיא זאובער אונד ריין זייא קענטניסע
צו בעגרייפען , וויא עס אים תלמוד הויסט : דען שילערן דער ווייסען

המופרת עד שיגיע לו לאדם קנין ידיעת ההקש
והמופת מזולתו . ויהיה לו זה הדרך שיגיע בזה
לידיעת אמיתית מציאות השי . וכן בדרכי האדם
כלם אין צריך שידבר אלא במה שיבוא לנפשו
בו תועלת או ירחיק היזק מנפשו או מגופו . או
בחכמה או במעלה או בשבח מעלה או מעולה או
לגנות גנות או מגונה . כי קללת בעלי החסרונות
וזכר לגנות אם יהיה הכונה בו לחסרם אצל בא עד
שיתרחקו מהם ולא יעשה כמעשיהם הוא מחויב
והוא מעלה . הלא תראה אמרו ית' כמעשה ארץ

דערגלייכען , מוס זיינע אבסיכט דאבייא זיין דען פערשטאנד צו שארפען ,
אונד זיין פערשטאנדס פערמעגען אין דען רעגעלן דער בעווייס גרינדע
צו איבען , בייס ער זיך דיא פערטיגקייט ערווירבט פערנונפט שליסע צו
מאכען , אונד בעווייסגרינדע איינעס זאצעס פאן זיינעם געגענזאצע צו
בעקאממען , אונד דיס איהם איין וועג זייג , דורך וועלכען ער צור
קענטניס פאן וואהרען דאזיין גאטטעס געלאנגעט . דארום זאלל דער
מענש נימאלס עטוואס אנדרעס רעדען , אלס נור וואס זיינער זעעלע
נוצען ברינגעט , אדער דאס איבעל פאן איהר אונד פאם קערפער אב-
ווענדעט , וואס צור וויסענשאפט אדער צור טוגענד געהערעט ; דיג
טוגענד אונד דיא טוגענדהאפטען צו לאבען , דאס לאסטער אונד דיא
לאסטערהאפטען צו טאדעלן . דען דיא לאסטערהאפטען פלוכען אונד
שעלטען , ווען קיינע אנדרע אבזיכט דאבייא איסט , אלס זיא בייא דער
וועלט צו פעראכטען , דאמיט זיך דיא מענשען פאן איהנען ענטפערנען ,
אונד איהרען האנדלונגען ניכט נאכפאלגען , איסט איינע נאטווענדדיגקייט ,
אונד איינע רעכטמאסיגע האנדלונג . דיא שטעללע ווירד יעדעם בעקאנט
זיין , וויא גאטט זאגטע : האנדעלט ניכט נאך דעם געבראך דעס לאנדעס

הנאת המשגל וכלם איך תכלית אמתות לפעולותיהם ,
 אבל הנכון שישיבם תכלית כל מה שיתעסק בו
 בבריאות גופו והמשך מציאתו על השלימות כדי
 שישארו כלי כחורז נפשו אשר הם אברי הגוף
 שלמים , ותתעסק נפשו מבלי מונע במעלות המדות
 ומעלות השכליות , וכך כל מה שילמדהו מן החכמות
 ומן הדעות שישיג , מה שהוא מהן דרך לתכלית
 שהוא , איך בו דין ודברים , ומה שאיך בו תועלת
 לתכלית שהוא כשאלת החשבון , וספר החרושים ,
 ובתחבולות ולהרבות משאלות אלה הנדסה , ומשיכת
 המשקלים והרבה כיוצא באלו יהיה כונה בהם
 לחדד בהם השכל , ולהרגיל כח השכלי בדרכי

געסונדהייט דעם קערפערס וואהלעט , זא וואהלעט יענער לעקערביסען
 אדער פליישליכע וואלליסטע , אונד קיינער פאן ביידען האט פאן זיינען
 האנדלונגען דען וואהרען צוועק עררייכט ; דאס בילליגסטע איסט , דאס
 ער אין דער געסונדהייט אונד דער פארטדאנער זיינעס דאזיינס , איינען
 צוועק צור פאללקאממענהייט זעצען זאל , דאמיט דיא ווערקצייגע
 זיינער זעלענקראפטע , דאס זינד זיינע קערפערטהיילע פאללקאממען
 בלייבען , אונד זיך דיא זעלע אהנע הינדערניס מיט דען מאראלישען
 אונד פערשטאנדס - טוגענדען בעשאפטליגען קאן ; יא אונד אללע וויסענ-
 שאפטען דיא ער לערנעט , אונד קענטניסע דיא ער ערווירבט , זאפערן דיא
 זיך אונד זאלכען צוועק בעציהען , איסט ניכטס דאגעגען איין צו ווענדען ;
 דיא אבער צו דיסעם צוועק ניכטס ביא טראגען , אלס דיא אלגעבראישען
 אופגאבען , דיא לעהרע פאס קעגעלשניט , דיא מעכאניק , דיא פילען
 אופגאבען אין דער געאמעטריא , דאס געווייטער אנציהען , אונד מעהר

הוא חי נמשל כבהמת נדמה • ואמנם יהיה פועל
 אנושי כשיאכל המועיל לבד ופעמים יניח הערב
 ויאכל הנמאס כפי בקשרת המועיל וזה פעל לפי
 הדעת ובזה נבדל האדם בפעולותיו מזולתו • וכן
 כשיבעל כשיתאוה מבלתי שישמור הנזק והתועלת •
 יש לו זה הפעל מאשר הוא בעל חי לא מאשר
 הוא אדם :

ואפשר שתהיה הנהגתו כלל לפי המועיל כמו
 שזכרנו אלא שישים תכליתו בריאות גופו ושלמותו
 מהחליים לבד • ואין זה חסיד • כי כמו שבחר זה
 הנאת הבריאות בחר זה האחר הנאת המאכל או

האנדלונג איינעס מיט פערנונפט בעגאבטען / זאנדערן איינעס טהירישען
 מענשען / דער בלאס לעבעט / גאנץ איינעם פיהע גלייך • מענשליכע
 האנדלונגען הייסען דיסע / ווען ער אלליין דאס איהם ניצליכע געניסעט •
 מאנכמאל דאס אנגענעהמע אונבערירט לאסט / אונד דאס אונאנגענעהמע
 געניסט / וויא עס זיין פארטהייל ערפארדערט ; דיסעס פערפארען איסט
 פערנונפט מאסיג / וואדורך דער מענש פאן דען אנדערן קרעאטורען פאר-
 צוגסווייסע אונטערשידען איסט / זא און ווען יעמאנד דען פליישליכען
 וואלליסטען גענוגטהוט זא אפט ער איינע בעגירדע פיהלעט / אהנע דען
 דאראוס ענטשטעהענדען שאדען אדער נוצען צו איבער דענקען / זא האט
 דעלט ער אלס איינער פאם טהיררייך / ניכט פאם מענשען געשלעכט •
 עס קאן וואהל זיין דאס ער בייא אלל זיינען אונטערנעהמען נאך דער
 נוצבארקייט טראכטעט / אלליין זיין גאנצער צוועק בערוהעט און דער
 געסונדהייט דעס קערפערס / אונד און דער הוט פאר קראנקהייטען / דיסעס
 מאכט איהן אבער דענאך ניכט טוגענדהאפט / דען גלייך וויא דיסער דיא

והבהמה אצלי שוין . ואין זה פועל האדם מאשר
הוא אדם בעל שכל . אמנם הוא פועל אדם מאשר
וידע מהש"י מה שאפשר לדעתו . ועל זה ההיקש יש
למלאכרת הרפואות מבוא גדול מאוד במעלות
השכליות והמדות ובידיעת הש"י . ובהגיע אל
ההצלחה . האמיתית . ויהיה למודה ובקשתה
עבודה מן העבודות הגדולות . ולא תהיה . אז
כאריגת וכנגרות . כי בה נשער פעולתינו וישבו
פעולות אנושיות מביאות אל המעלות האמיתיות .
כי האדם שיבא ויאכל מזון ערב על החיך טוב
הריח שנפש אדם מתאוה לו והוא מזיק לו ואפשר
שיהיה סבה לחולי קשה או למיתות פתאום . זה

פארטדאוער צו פערלאנגערן , און דאס ער פאן דעם אונזער ליכען וועסען
זא פיל איינעם מענשען מעגליך איסט , בעגרייפֿע אונד וויסע , פערמעג
דיסער מעטהאדע , איסט דיא ארצנייא וויסענשאפט איין גראסער נוצען
צור זיטענלעהרע , צור ערקענטניס גאטטעס , אונד צור ערלאנגונג דער
וואהרען גליקזעליגקייט ; זעלבסט איהר בעשטרעבען אונד בעאייפֿערן
איסט איינע דער גרעסטען גאטטעס דינסטליכען האנדלונגען , ניכט וויא
דיא וועבער קונסט אדער באו קונסט ; דען וויר מיסען דאדורך אונסרע
האנדלונגען אבוועגען , דאמיט דיסע מענשליכען האנדלונגען אונס צור
וואהרען טוגענד לייטען ; דען ווען איין מענש איינע אנגענעהמע שפייסע
איסט , דיא זיינעם גאומען בעהאגעט , זיינעם גערוכע שמעקעט , דיא אבער
און שאדליך איסט , דאס זיא איהם פיללייכט איינע שווערע קראנקהייט
אדער גאר איינען יאהען טאד פֿעראורסאכען קאן , זא איסט דיסער מענש
מיינעס עראכטענס איינעם טהירע אהנליך , דען דיסעס איסט ניכט דיא

שיהיה ערב יהיה • וכשיזדמן שיהיה בלתי ערב
 יהיה • או יכוין אל הערב עד חכמת הרפואה כמי
 שחלשה תאותו למאכל יעירה במזונית המתובלות
 והערבות • שנפש האדם התאוה להם • וכן מי
 שמתעורר עליו מרה שחורה יסירה בשמיעת הניגונים
 ובמיני זמר • ובטיול הגנות ובבנינים הנאים •
 וחברת הצורות היפות וכיוצא בזה ממה שירחיב
 הנפש ויסור חולי המרה השחורה ממנו והכונה בכל
 זה שיבריא גופו • ותכלית הכונה בבריאות גופו
 לקנות חכמה • וכן כשמתעסק לקנות ממון יהיה
 תכלית כונתו בקבוצות שיוציאו במעלות •
 ושימצאהו לחושי גופו ולהמשיך מציאתו עד שישיג

זיין אנגענעהם אדער ניכט, עס וואָרע דען דאָס ער זיך דעס אנגענעהמען
 אַלס אַרצנייא בעדינעט, אַלס איינער בייא דעם דער אַפעטיט אַבגענאָמ-
 מען, דער קאָן וואָהל זאָלען דורך לעקערביסען אונד דעליקאַטע שפייסען
 ווידער ערמונטערן; זאָ אַן דער, בייא דעם דיא שוואַרצע גאַללע אָף-
 וואַללעט, קאָן געסאַנג אונד מוסיק דערען, גאַרטען אונד העררליכע
 געביידע בעזוכען, שענע בילדניסע געגענוואָרטיג האַבען, אונד מעהר
 דערגלייכען זאָכען דיא דאָס געמיטה ערגעצען, אונד דיא שווערמוטה
 פֿערטרייבען; בייא אַללעם דעם אַבער מוס דיא געסונדהייט זיין ענדצוועק
 זיין, אונד מיט דיסער דאָהין ציהלען, קענטניסע צו ערווערבען; אַן
 ווען ער נאָך רייכטהום שטרעבעט, מוס זיין פֿאַרזאָץ זיין, ער זאָממלע
 דעסוועגען, אום עס צו וואָהלטהאָטיגעם געבראָך צו פֿערווענדען, אונד
 אום אים שטאַנדע צו זיין דיא זיננען צו אונטערהאַלטען, אונד איהרע

יכולת האדם לדעת אותה . וישים פעולותיו כלם
תנועותיו ומנוחותיו וכל דבריו מביאים לזה
התכלית . עד שלא יהיה בפעולותיו דבר מפועל
ההבל . ר"ל פועל שלא יביא אל זאת התכלית .
והמשל בו שישים הכוונת באכילתו ובשתייתו
ומשגלו ושנתו ויקיצתו ותנועתו ומנוחתו בבריאת
גופו לבד . והכונה בבריאות גופו שתמצא הנפש
כליה בריאים ושלמים לקנות החכמות וקנות מעלות
המדות ומעלות השכליות עד שיגיע לתכלית ההוא .
ועל זה ההקש לא תהיה אז כונתו א' ההנאה לבד
עד שיבחר מן המזון והמשתה הערב וכן בשאר
ההנהגות . אבל . יכוין אל המועיל וכשיזדמן

צו בעגרייפֿען ; דאָרזם מוס ער אַללע זיינע האַנדלונגען , בעוועגונגען .
זיין רוהען , אונד אַללע זיינע רעדען דאָהין לענקען , דאָס זיא איהן צו
דיסעם צוועק לייטען , זאָ דאָס בייא אַלל זיינעם טהון קיינע פֿערגעבליכע
טהאַט זיי־ ; נעמליך קיינע דיא זיך ניכט אָפּ דיסען צוועק גרינדעט ;
צ"ב ש' זיינע אַבזיכט ביים עסען , טרינקען בייליגען , שלאָפֿען , וואַכען ,
אונד רוהען , זאָלל זיך בלאָס אָפּ דיא געסונדהייט דעם קערפּערס בעציהען ,
מיט דער געסונדהייט זאָלל ער דאָהין ציהלען , דאָס דיא זעלע איהרע
ווערקצייגע געסונד אונד פֿאַללקאָממען פֿינדע , וויסענשאַפֿטען צו ער-
לערנען , אונד דיא זיטען - אונד פֿערשטאַנדס טוגענדען צו ערווערבען ,
אום דיסען צוועק צו עררייכען ; דיסעם שלוסע צו פֿאַלגע , זאָלל ער נעכט
נאָך דען ערגעצליכקייטען אַלליין שטרעבען , זאָ דאָס ער בייא דען שפייסען ,
ביים געטראַנקע אונד זאָנסט בייא זיינען געוואָהנהייטען נור דאָס אַנגע-
נעהמע וואָהלע ; זאָנדערן ער מוס נאָך דער נוצבאַרקייט טראַכטען , זיא

בישועתו של הק"בה שנאמר ושם דרך אראנו בישע
 אלהים . אלקרי ושם לא ושם והשימה הוא השעור
 והסברא זה הענין אשר פירשנו בזה הפרק כלו
 בשוה וזה שעור מה שראינוהו שצריך בזה הענין :

פרק חמישי

בהשתמש האדם בכחות הנפש לצד תכלית אחד :

צריך לאדם שישעבד כחות נפשו כלם לפי הדעת
 כפי מה שהקדמנו בפרק שלפני זה . וישים לנגד
 עיניו תמיד תכלית אחת . והוא השגת השי כפי

אונד אין ארדנונג דאָלטעם / איסט ווירדיג גאָטטעס וואָהלגעפֿאללען
 טהיילהאפטיג צו זיין ; וויא עס הייסט : ווער אַכט אַוּף זיינען וואָנדעל
 האָט , דעם צייגע איך געטטליך הייל . דיסעס איסט דער נעמליכע אָוס-
 שפּרוך דען וויר ערוואָהנט האַבען . זאָ פֿיל האַבען וויר היר צו ערקלאָרען
 דער נעטהיג בעפֿונדען .

פֿינפטער אַבשניט

וויא דער מענש זיינע זעעלענקראַפֿטע צו איינעם
 צוועק ריכטען זאָלל .

דער מענש איסט שולדיג זיינע זעעלענקראַפֿטע זיך צו אונטעריאָכען ,
 וויא וויר אים פֿאָרגעהענדען אַבשנים אַנגעצייגט , אונד זיך שטעטס צום
 צוועק צו מאַכען , פֿאָן דער גאָטטהייט זאָ פֿיל דער מענש בעגרייפֿען קאָן ,

הענין • אבל אמר קח את המטה והקהל את העדה •
והנה יצאנו מכוונת השער אבל התרנו ספק מספיקי
התורה שנאמרו בו דברים רבים ונשאל פעמים
רבים איזה חטא חטא • וראה מה שנאמר בו •
ומה שאמרנו בו אנחנו • והאמת יעשה דרכו •

ואשיב על כוונתי כי כשיהיה האדם שוקל
פעולותיו תמיד ומכויין א' אמציעותם יהיה במדרגה
עליונה ממדרגת בני אדם • ובזה יתקרב אל ה'
וישיג א' טובו וזהו הדרך השלם שבדרכי העבודה
וכבר זכרו חכמים ז"ל זה הענין וכתבו עליו ואמרו
כל השם אורחותיו ומשגית בהם זוכה ורואה

נים דען שטאב אונד פערזאמלע דאס פאלק • זיהע ! וויר זינד פאן
אונסרעם פארהאבען זייטווערטס אבגעוויכען / וויר האבען אבער איינע
דער • אין דער תורה אפפאללענדען שטעללען / איבער וועלכע בעדייטס
פילעס דיספוטירט ווארדען / ענטוויקעלט ; וויא אפט ווארד ניכט געפראגט
וואס דאך משה פיר איינען פעהלער בעגאנגען ? ערוואגע וואס דאראן
געזאגט ווארדען איסט / אונד וואס וויר גון זאגען / דיא ווארהייט ווירד
זיך שאן דען וועג באהנען •

אין קאמע ווידער און מיינען לעהר ארטיקעל ; ווען דער מענש אללע
זיינע האנדלונגען שטעטס אבוויגט / אונד דען מיטטעלוועג בעאבאכטעט /
זא ווירד ער און דער ערהאבענסטען שטופע דער מענשען זיין / זיך דאדורך
צו גאטט נאָהערן / אונד זיינע ערווארטונג ווירד איין גוטער לאָהן קרענען ;
דען איין זאלכער וועג איסט דער פאללקאממענסטע אונטער דען וועגען
דעס גאטטעס דינסטעס ; עס האבען און אונסרע ווייסען דיסען אַוסשפּרוך
מיט פאלגענדען ווארטען בעשריבען : ווער זיינע וועגע בעאבאכטעט •

העלה זה ע"ה ואיך יראה בו הכעס והוא מפעולות
 הרע כמו שביארנו ולא יבא כי אם מתכונות רעות
 מתכונות הנפש . אבל אמרו בענין מריתם פי הוא
 כמו שאבאר . והוא שלא ה' מדבר עם סכלים ולא
 עם מי שאין לו מעלה אבל עם אנשים שהקטנה
 שבנשיהם היתה כחזקאל בן בוזי כמו שזכרוהו
 חכמים . וכל מה שיאמר או יעשה יבחנוהו . וכאשר
 ראוהו שכעס ~~אמרו שהו' ע"ה~~ ודאי אין עליו
 פחיתות מדה ולולא שהיה יודע שהש' כעס עלינו
 בבקשת המים ושאלחנו הכעסנוהו יתברך לא ה'
 כועס . ואנו לא מצינו שהש' כעס בדברו אליו בזה

דען צאָרן , דער איינע דער אונרעכטמאָסיגען האַנדלונגען איסט (וויא
 וויר ערוואָהנט האַבען) אונד פֿאָן ניכטס אַלס פֿאָם בעסען אַפֿעקט דער
 זעלע ענטשפּרינגעט , רעכטפֿערטיגען ? דיא וואָרטע אַבער : דאָ איז
 מיינעם מונדע ניכט געהאַרעט , זינד אַלסאָ צו פֿערשטעהען : דאָ ער מיט
 קיינען איינפֿאַלטיגען אונד אונטווגענדאָפֿטען לייטען גערעדט , זאָנדערן
 מיט זאָלכען , דאָס דיא פֿעראַכטליכסטע איהרער ווייבער דעם יחזקאל
 זאָהן כּוזי גלייך וואָר , (וויא דיא ווייסען זאָגטען) דיא אַלל זיין טהון
 גענאָו בעאַבאַכטעטען , דאָ דאָכטען דיסע , אַלס זיא זיינען צאָרן זאָהען :
 אָ ! געוויס דאָבען וויר דורך אונסרע וואָסער בעגער דיא גאָטטהייט
 ערצירנעט , זאָנסט וואָרע ~~אונסער~~ לעהרער מטה , דער געוויס קיינע
 טאָדעלהאַפֿטע געמיטהסטאַרט בעזיצט , ניכט איבער אונס אָף געבראַכט .
 דאָ וויר נאָך ניכט פֿינדען , דאָס גאָט , אַלס ער מיט איהם פֿאָן דיסער
 אַנגעלעגענהייט שפּראַך , געצירנעט האָטטע ; ער זאָגטע בלאָס צו איהם :

כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא
 יחטא . ואתה יודע שאדון הראשונים והאחרונים
 מרבצה כבר אמר עליו הש"י יען לא האמנתם
 בי להקדישני לעיני בני ישראל על אשר מריתם
 את פי למי מריבה על אשר לא קדשתם אותי .
 וחטאו ע"ה הוא שנטה לצד אחד מהקצוות ממעלות
 המדות והוא הסבלנות כאשר נטה לצד הרגזנות
 באמרו שמעו נא המורים דקדק עליו השם יתברך
 שיהיה אדם כמוהו כועס לפני עדת ישראל במקום
 שאין ראוי בו הכעס וכיוצא בזה בדין האיש שהוא
 הוא חילל השם יתברך מפני שמתנועותיו ומדבריו
 כלם למדים והיו מקוים להגיע בהם אל הצלחת

אוף ערדען דער גוטעס טהוע אונד נימאלס פעהלע ; עס איסט און בעקאנט
 וויא גאטט צו מלכ ע"ה דער הערר אלל אונסערן אלטערן אונד שפאטערן
 געלעהרטען זאגטע : ווייל איהר ניכט דאס פערטראוען צו מיר געהאבט ,
 מיך פאר דען אונגען דער קינדער ישראל צו הייליגען און זיין ; אבשאן
 זיין גאנצער פעהלער נור דארין בעשטונד , דאס ער זיך פאן דער מארא-
 לישען טוגענד , נעמליך דער זאנפטמוטה , צום צאָרן נייגטע , אלס ער
 זאגטע : מערקט אוף אונגעהאָרזאמע ! האט עס איהם גאטט דאך איבעל
 גענאָממען , דאס איין מאן וויא ער , אין געגענווארט דער גאנצען פער-
 זאמלונג ישראל צירנען זאלטע , איבער איינע זאכע וואָ זיך קיין צאָרן
 געצימטע ; זאָ איינע האנדלונג פאן איינעם זאלכען מאננע איסט ענט-
 ווייהונג דעס געטטליכען נאמענס , דען זיינע בעוועגונגען אונד זיינע
 רעדען בעאבאכטעטען אללע , אונד האַפּטען דאָרויך דיא צייטליכע אונד
 צווייגע גליקזעליגקייט צו עררייכען ; וויא קאנטע מאן אלסאָ בייא איהם

וכל מה שיראה נפשו נוטה לצד קצה מן הקצוות
 ימהר ברפואה ולא יניח התכונה הרעה להתחזק
 בשנות מעשה הרע כמו שזכרנו . וכן ישיב לנגד
 עיניו המדות הפחותות אשר לו וישתדל לרפאותם
 תמיד כמו שזכרנו שא"ל לאדם מבלתי חסרון
 שהפילוסופים כבר אמרו כבוד הוא ורחוק שימצא
 מי שהוא בטבע למעלות כלם ר"ל למעלות המדות
 ולמעלות השכליות מזומן מוכן . אבל ספרי הנביאים
 נמצא זה בהם הרבה . אמר הן בעבדיו לא יאמין
 ובמלאכיו ישים תהלה . מה יצדק אנוש עם אלוה
 ומה יזכה ילוד אשה . ושלמה המלך ע"ה אמר סתם

זא באלד ער וואהרנימט דאס זיא זיך צו איינעם דער עקסטרעמע נייגעט ,
 אונפערציגליך ארצנייא געבראכען , אונד ניכט צו געבען דאס דער בעסע
 אפעקט דורך ווידערהאלטע שלעכטע האנדלונגען בעפעסטיגט ווירד ; ער
 זאלל זיך זיינע לאסטערהאלטען זיטטען איממער פאר אונגען שטעללען ,
 אונד זיך בעאייפערן דיאזעלבען און געדאכטע ווייסע צו פערבעסערן ;
 דען עס איסט אונמעגליך דאס דער מענש גאנץ לאסטערלאס זיין , וויא
 דיא פילאסאפען זאגטען : עס איסט שווער , אונד קאום מעגליך , איינען
 צו פינדען דער פאן נאטור צו אללען טוגענדען , נעמליך דען מאראלישען-
 אונד פערשטאנדס-טוגענדען , בערייט אונד פערטיג זיין ; יא און איך
 דער הייליגען שריפט פינדען וויר דיסעס גאר אפט , זייע ! הייסט עס :
 זיינען דינערן גלאובט ער ניכט , און זיינע-ענגעל זינד זיינעם מיסטראנען
 אום געזעצט ; וויא קאן זיך איין מענש געגען גאטט רעכטפערטיגען ?
 דער פאם ווייב געבארנע געגען איהם רייניגען ? און דער קעניג שלמה
 זאגט פאם מענשליכען געשלעכט איבערהאפט : עס איסט קיין מענש

הנה התבאר לך מכל מדה שזכרנוהו בזה הפרק
 שצריך לכוין אל הפעולות הממוצעות ושלא יצא
 אל קצה מן הקצוות אלא על צד הרפואות ולעמוד
 כנגדו בהפך כמו שהאדם היודע במלאכת הרפואת
 כשיראה מזגו שישתנה מעט שינוי לא ישכח ולא
 יניח החולה להתחזק עד שיצטרך אל רפואה חזקה
 בתכליתו , וכשידע שאבר מאיבריו חלוש ישמרו
 תמיד ויתרחק מדברים המזיקים לו ויכוין למה
 שיועילוהו עד שיבריא האבר ההוא או שלא יוסיף
 חולשה כן האדם השלם צריך לו שיזכור מדותיו
 תמיד וישקול פעולותיו ויבחן תכונת נפשו יום יום

נון איסט אום אללעם דעם וואס וויר אין דיסעם אבשניט אנגעפיהרט
 צו שליסען , דאס מאן נאך דען מיטלערען האנדלונגען שטרעבען , אונד
 זיך צו קיינעם פאן ביידען עקסטרעמען נייגען מוס , אדער מאן טהוע עס
 אלס ארצנייא , אום מיט דעם געגענטהייל ווידערשטעהען צו קעננען ;
 גלייך וויא דער ארצנייא קונדיגע , זא באלד ער נור איינע קליינע פער-
 אנדרונג אין זיינעם טעמפערעמענט וואהרנימט , ניכטס פערנאכלאסיגט ,
 אונד ניכט צו לאסט דאס דיא קראנקהייט זא איבערהאנד נעהמע , דאס
 ער נאכהער דיא שטארקסטען מעדיקאמענטע בענעטיגט ווירד ; זא און
 ווען ער פיהלעט דאס איינעם זיינער גלידער קראפטלאס ווירד , ער דאס-
 זעלבע שאנעט , וואס דאצו שאדליך איסט פליהעט , אונד וואס ניצליך
 איסט און נימט , דאמיט ער ווידער צו זיינען קראפטען געלאנגע , אדער
 וועניגסטענס ניכט קראפטלאסער ווערדע ; עבען זא מוס דער פאללקאמ-
 מענע מענש שטעט זיינע געמיטהע ארטען פריפען , זיינע האנדלונגען
 ערוואגען , אונד דיא אפעקטע זיינער זעלע טאגליך אונטערזוכען , אונד

יאסר הזווג יותר על מה שנאסר מן הבעילות . ויתן
 כל ממונו לעניים או להקדש מוסף על מה שבתורה
 על ההקדשות ועל הערכים יהיה עושה מעשה רעים
 והוא לא ידע ויגיע אל הקצוה האחר ויצא מן
 המיצוץ לגמרי :

ולחכמים בזה הענין דבר לא שמעתי כלל יותר
 נפלא ממנו והוא בגמרא דבני מערבא בפ"ט מנדרים
 דבר בגנות המקבלין על עצמן שבועות ונדרים עד
 שישארו כעין אסורים . אמרו שם בזה הלשון אמר
 רב אידי בשם רבי יצחק לא דיך במה שאסרה
 התורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים וזה
 הענין שזכרנו בשוה בלא תוספות ובלא חסרון :

פערזאגט ; אוסער דעם פערבאטנען ביא שלאפען , זא גאר דיא עהעליכע
 ביא וואהנונג אונטערלאסט ; אוסער דען פאן דער תורה בעשטימטען
 ווייהונגען , אלמאסען , אונד שאצונגען , זיין גאנצעס פערמעגען אונטער
 דיא ארמען אוסטהיילעט , אדער זאנסט צו גוטטהאטען און אפפערט ;
 זא טהוט ער איינע באסהאפטע האנדלונג , אונד קאמט אונוויסענד צום
 צווייטען עקסטערעם , דא ער גאנצליך אויס דער מיטטע געוויכען איסט .
 וויר פינדען און און דיסען געגענשטאנד איינען זינשפרוך דער ווייסען ;
 אונד איסט מיר נאך קיינער מערקווירדיגער פאר געקאמען אלס דיסער ,
 עס הייסט אים תלמוד ירושלמי אים ניינטען אבשניט דעם טראקטאט
 כדרים וויא ער זעלבסט דיאיעניגען טאדעלט דיא זיך מיט שוויצען אונד
 געליבדען זא פערפפליכטען , דאס זיא דען געפערטעלען גלייך זינד ; עס
 זאגט רב אידי אים נאמען רבי יצחק : איסט דיר דאס ניכט גענוג , וואס
 אונס דיא תורה פערבאטען , דאס דו דיר נאך אנדרע דינגע פערביטעסט ?
 דיסעס איסט דער אייגענטליכע ערוואהנטע זאץ , אונפערנאנדערט .

עזוב תעזוב • הקבם תקם עד שיחלש כח וזכעם
והרוגז • וכן השב תשיבם • עד שתסור תכונת
הכילות וכן מפני שיבה תקום • והדרת פני זקן •
כבד את אביך ואת אמך לא תסור מן הדבר אשר
יגידו לך וגו' עד שתסיר תכונות העזות ותגיע תכונת
הבושת ואח"כ הרחיק מן הקצה האחרון ר"ל רוב
הבושת ואמר הוכיח תוכיח את עמיתך • לא תגורו
מפני איש עד שיסיר רוב הבושת ג"כ וישאר בדרך
האמצעי • וכשיבוא האיש הסכל בלא ספק וישתדל
להוסף על אלו הדברים • כמו שיאסר המאכל
והמשתה מוסף על מה שנאסר מן המאכלים • או

הייסט : דו זאלסט ניכט רעכען , ניכט צאָרן בעהאַלטען ; דיינעם פֿיינדע
העלפֿען , זיין געפֿאַללענעם לאַסטטהיר אָף ריכטען ; אום דען אַפֿעקט
דעם צאָרנעם צו איבערווינדען • וויא אָך : דיינעם ברודערס אַכטען אָדער
שאָף זאלסט דו צו רוק פֿיהרען ; אום דען אַפֿעקט דעם גייצעס וועג צו
שאַפֿען • פֿאַר איינעם גראַוען האַופטע זאלסט דו אָף שטעהן ; דאָס
אַנזעהען דעם אַלטערס פֿערעהרען ; עהרע פֿאַטער אונד מוטער , פֿאָן
אַללעם וואָס זיא דייר פֿאַר שרייבען זאלסט דו ניכט אַבווייכען ; אום דען
אַפֿעקט דער פֿרעכהייט אַבצושאַפֿען , אונד דיא שאַמהאַפֿטיגקייט אָן צו
נעהמען • אָף דיסע ווייסע ציהעט עס אונס אָך פֿאָן דער אַנדערן זייטע
צו רוק , נעמליך פֿאָן דער שיכטערנהייט , וויא עס הייכט : גיב דיינעם
נאָכסטען איינען פֿערווייס ; שיינע נימאנדען ; אום דיא שיכטערנהייט
וועג צו שאַפֿען , אונד זיך אין דער מיטטעל שטראַסע האַלטען צו קענען •
קאָמט אַבער איינער (אָהנע צווייפֿעל איין טהאָר) אונד בעשטרעבט זיך
דיסען פֿערבאַטען נאָך עטוואָס מעהר ביא צו זעצען • ז' ב' ש' אָפֿער דען
פֿערבאַטענען שפייסען , זיך נאָך גייניגע שפייסען אונד געטראַנקע

ולצאת מן המיצוץ אל צד העדר הרגשת ההנאה מעט
 עד שתחייב ותתחזק בנפשותינו תכונת הזהירות ;
 וכן כל מה שבתורה כנתינות המעשרות , ולקט
 והשכחה והפאה והפרט והעוללות ודין שמיטה
 ויובל והצדקה די מחסורו זה כולו קרוב ביתרון טוב
 לבב עד שנתרחק מקצה הנבלה רחוק גדול ונקרב
 לקצה יתרון טוב לבב עד שיתחזק לנו לב טוב ;
 ובזאת הבחינה בחון רוב המצות תמצאם כלם
 שהם מלמדות ומרגילות כחות הנפש , כמו שאסרה
 הנקימה והנטייה באמרו לא תקוּם ולא תטור ,

דאמיט וויר אונס פאן דער זייטע דער אונמאָסיגקייט ווייט ענטפערנען ,
 אונד אַז דעם מיטטעל איין וועניג צו דער אונעמפּינדליכקייט נייגען ,
 ניש דיא מאָסיגקייט אין אונסרעם געמיטהע שטאַרקע וואורצעל פאַסעט ,
 אַז דייסע ווייסע איסט אללעס וואס אים געזעץ פאַרקאָמט , אלס :
 דען צעהנטען צו געבען , דאס פאן דער ערנטע אַבגעפאַללענע אונד דיא
 פֿערגעסנען גארבען נישט נאך צו זאַמלען , דאס ענדע דעם פֿעלדעס נישט
 אַב צו ערנטען , דיא איינצעלנען טראָובען נישט אַז צו לעסען , קיינע
 נאָלעסע צו חאַלטען ; וויא אַז דאס רעכט דער ענטלאָס = אונד יובעל =
 יאַהרע , אונד פאַם אַלמאַסען געבען דען אַרמען זאָ פֿיל זיא בענעטיגט ;
 דייסעס אללעס נאָהערט זיך דער איבערטריבנען מילדטאַטיגקייט , אום
 דאס וויר אונס פאן דער זייטע דער אונמענשליכקייט ווייט ענטפערנען ,
 אונד צו דער זייטע דער מילדטאַטיגקייט נאָהערן , דאמיט דיא פֿריי =
 געביגקייט אין אונס פֿעסט געסעצט ווירד .

ערוואָגע אלסא דען גרעסטען טהייל דער געבאָטע , דו ווירסט איינזעהן
 דאס זיא דאָהין צילען אום אונסרע זעלען = אַפֿעקטע צו געוועהנען ;
 גלייך וויא אונס דיא ראָכע אונד ראָגיר אונטערזאָגט איסט , וויא עס

הנפש . כדי שיהיו נוטים אל צד האחר מעט כפי
מה שבארנו בזה הפרק שראוי שיהיה האדם כן .
זהו טעות מהן כאשר אבאר . והוא שתורה לא
אסרה מה שאסרה ולא צוותה מה שצוותה אלא
מפני זאת הסיבה ר"ל כדי שנתרחק מן הצד האחד
יותר על צד ההרגל . שאסור המאכלות האסורות
כלם . ואסור הבעילות האסורות . והאזהרה על
הקדשה ומה שצריך בכתובת אשה וקדושיה . ואם
כל זה אינה מותרת תמיד אבל תאסר בעת הנדיות
והלידה ואם כל זה גזרו רז"ל למעט המשגל ומנעוהו
ביום כמו שבארנו בסנהדרין זה כולו אמנם ציונו
השי' להתרחק מקצרה רוב התאות ריחוק גדול

וויר אין דיסעם אבשגית ערקלארעט , דאס עס דיא אבליגענהייט דעס
מענשען זאָ פֿאַרדערט (זאָ איסט עס בייא איהנען אין אירטהום , וויא
אין צייגע , דא דיא תולדא אַז קיינעם אַנדערן גרונד דיא געבאָטע אונד
פֿערבאָטע פֿאַרגעשריבען , אַלס נור דאָמיט וויר אונס פֿאַן איינעם (נעמליך
שלעכטען) עקסטרעם וועג ציהען ; דען דאָס פֿערבאָט דער אונערלאָובטען
שפייסען , דער אונצוכט , דער דולדונג איינער פֿיילען דירנע , אַלס אַז
דאָס געבאָט פֿאַם טראַושיין , אונד דער עהעשטיפֿטונג , אונד ווען אַז
דיסעם פֿאַללצאָגען , איסט אונס דעננאָך ניכט ערלאָובט , איהר צו יעדען
צייטען בייא צו וואָהנען , זאָנדערן וויר מיסען אונס אין דער אַבזאָנדירונגס-
אונד געבאָהר - צייט פֿאַן איהר האַלטען ; איבער דיס האַבען אונס אונסערע
ווייסען אַז געטראַגען דיסעם גענוס איינהאַלט צו טהון , אונד בייא טאַגע
צו ענטבעהרען ; (וויא וויר אַז טראַקטאָט סנקלרין ערקלאָרטען ,)
דיסעם אַללעס זאָגען אַז , האָט אונס גאָט נור דעסוועגען געבאָטען ,

בִּלְבַבְכֶּם . וְאָמַר אֲחֶכֶּה כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוּם
הַרְבִּיעִי וְצוּם הַחֲמִישִׁי וְצוּם הַשְּׁבִיעִי וְצוּם הָעֲשִׁירִי
יִהְיוּ לְבֵית יְהוּדָה לְשֹׁשׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמוֹעֲדִים טוֹבִים
וְהָאֱמֶת וְהַשְּׁלוֹם אָהֲבוּ . וְדַע שֶׁאֱמֶת הֵם הַמַּעֲלֹת
הַשְּׁכִלְיוֹרֶת מִפְּנֵי שֶׁהֵן אֲמִיתִיּוֹרֶת לֹא יִשְׁתַּנוּ כִּמוֹ
שֶׁזָּכְרָנוּ בַּפֶּרֶק ב' וְהַשְּׁלוֹם הֵם מַעֲלֹת הַמַּדּוֹת אֲשֶׁר
בָּהֶם יִהְיֶה הַשְּׁלוֹם בַּעֲוֹלָם :

וְאֲשִׁיב אֶל כּוֹוֹנֹתֵי שָׂאֵם יֹאמְרוּ אֱלֹהֵי הַמִּתְדַּמִּים
בְּאוֹמוֹת מֵאֲנָשֵׁי תוֹרֹתֵינוּ שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר כֹּאֲ בָהֶם .
שֶׁהֵם אֵינָם עוֹשִׂים מַה שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ מְהִטְרִיחוֹת
גּוֹפֹתָם וּפְסִיקַת הַנְּאוֹתִיהֶם לֹא עַל דֶּרֶךְ הַלְמוּד לְכַחוֹת

אוֹנֵד פֶּעֶרְנֶעֶר רִיִּיסֶט עֵס אֶוֹךְ : זֶא שְׁפִרִיכֶט דַּעַר עוֹוִיגַע אֶלְלַעַר וועלט
הַעֲרַר , דַּעַר פִּירְטַע , פִּינְפֶּטַע , זִיבַעֲנֶטַע , אוֹנֵד צַעֲהֶנְטַע פֶּאַסְטֶטַאג ווערדען
דַּעַם הָאֹסַע יְקוּלָּה פֶּרִיידַעַן = אוֹנֵד וואָנְנַעפֶּאַלְלַע פֶּעסְטֶטַאגַע זִיין ; לִיבַעַט
דִּיא וואָהֶרֶהִיט אוֹנֵד אֵיִינְטֶרַאַכֶט , מִיט דַּעַר וואָהֶרֶהִיט פֶּעֶרְשְׁטַעֲהֶט זִיךְ
דִּיא פֶּעֶרְשְׁטֶאַנְדֶס טוֹגַעֲנַדַּעַן וועלכֶּע וואָהֶרֶהֶאַפֶּט אוֹנֵד אוֹנְפֶּעֶרֶאַנְדַּעֲרִליךְ
זִינֵד , (ווִיא ווִיר אֵינֶם צוֹוִיטַעַן אַבְשְׁנִיט עֶרוואָהֶנְט הָאַבַּעַן) מִיט דַּעַר
אֵיִינְטֶרַאַכֶט אַבַּעַר מִיִּינֶט עַר דִּיא מֶאַרֶאַלִישַׁעַן טוֹגַעֲנַדַּעַן , דִּיא אֶלְלִיין דִּיא
אֵיִינְטֶרַאַכֶט אֵיין דַּעַר וועלט עֶרֶהֶאַלְטַעַן .

אֵיךְ זַעֲהַע מִיךְ ווִידַעַר אַוּף מִיִּינַע אַבֶּהֶאַנְדֶלוֹנַג גַּעֲלִיטַעַט , ווען דִּיא ,
זֶא יַעֲנַע טוֹגַעֲנַדֶּהֶאַפֶּטַעַן פֶּאַרְטִיִיעַן אוֹנְסֶרַעַר גַּעֲזַעַעַע בַּעֲאַבֶּאַכֶטַעַר נֶאַךְ =
אַהֲמַעַן וואָלְלַעַן , (דַּעַן הִיר אֵיִסֶט פֶּאַן קִיִּינַעַן אַנְדַּעַרן דִּיא רַעֲדַע) זַאָגַעַן
מַעֲכֶטַעַן , דֶּאַס זִיא אֵיִהֶרַעַן קַעֶרְפַּעַר נוֹר דַּעֶסוועגַעַן פֶּאַלְטַעֶרְטַעַן , אוֹנֵד
זִיךְ דַּעַן זִינְלִיכַעַן גַּעֲנִיסַעַן נוֹר דֶּאַרוֹם עֲנִטְצִיִּהַעַן , אוֹם אֵיִהֶרַעַן קַעֶרְפַּעֲרִליכַעַן
קֶרֶאַפֶּטַעַן צו גַּעֲוועֶהֶנַעַן , דֶּאַס זִיא זִיךְ צוֹם אַנְדַּעַרן עֲנַדַעַן נִיִּיגַעַן , (ווִיא

שתחייבם התורה . וענה הש"ת על יד נביאו למי
ששאל לצום יום אחד בעולם אם יתמיד או לאו
והוא אמרו לזכריה הנביא האבכה בחדש החמישי
הנזר כאשר עשיתי זה כמה שנים . וענה אותם
כי צמתם וספור בחמישי ובשביעי זה שבעים שנה
הצום צמתני אני וכי תאכלו וכי תשתו הלא אתם
האוכלים ואתם השותים . אה"כ צוה אותם ביושר
ובמעלה לבד לא בצום . והוא אמרו להם כה
אמר ה' צבאות לאמר משפט אמת שפוטו וחסד
ורחמים עשו איש את אחיו . ואלמנה ויתום גר
ועני אל תעשוקו ורעות איש את אחיו אל תחשבו

גאטט דורך דען פראפעטען דעניצניגען זאגען ליס , דיא געפראגט האטען
אב זיא דען יאהרליכען פאסט = טאג פארט האלטען זאללען אדער ניכט ,
דא עס הייסט : זאלל איך אים פינפטען מאנאט , וויא איך בערייטס פילע
יאהרע טהאט , אבגעזאנדערט וויינען ? וואראוף גאטטעס אנטווארט וואר :
דא איהר שאן זיבענציג יאהרע אים פינפטען אונד זיבענטען מאנאט
פאסטעט אונד קלאגעט , וואר דיסעס פאסטען מיר צו גונסטען ? אונד דא
איהר עפעט אונד טרינקעט , האבט איהר ניכט פיר אייך געגעסען אונד
פיר אייך געטרונקען ? מאן זיהעט דאס ער איהנען ניכט דאס פאסטען ,
זאנדערן ביליגקייט אונד טיגענד צו בעאבאכטען בעפאהר , וויא עס
הייסט : דער צוויגע דער הער דער הערשאפען לאסט אייך פאלגענדעס
זאגען : שפרעכעט נאך ווארדער גערעכטיגקייט דאס אורטהייל ואוס ,
צייגעט אייך איינער געגען דען אנדערן מילדטהאטיג אונד ערבארמונגס-
פאלל , אונטערדרוקט ניכט וויטווען , ווייסען , פרעמדלינגע , אונד
דירפטיגע ; פאסטעט קיינע בעסען אנשלאגע געגען אייערע מיטברידער ,

שמותר לו לבעול בשווי , וישכון במדינות ביושר
ובאמונה לא שישכון במדברות ובהרים , ולא
שילבש הצמר והשער ולא שיענה גופו , והזהירה
מזה לפי מדה שבא בקבלה ואמרה בנזיר וכפר
עליו מאשר חטא על הנפש ואמרו רז"ל וכי על
איזה נפש חטא על שמנע עצמו מן היין , והלא
הדברים ק"ו מה זה שציער עצמו מן היין צריך
כפרה המצער עצמו מכל דבר ודבר עא"כ :

ובדברי נביאנו וחכמי תורתנו ראינו שהיו
מכוונים על השווי ושמירת נפשם וגופם על מדה

גערעכטיגקייט אונד ביליגקייט לעבע ; אבער ניכט אין וויסטען אונד
געבירגען וואָהנע , אַזוי גראָבער וואָללע אָדער האַרען געמאַכטע קליידער
אַנציהע , אָדער זאָנסט זיינען קערפער פלאַגען זאָלל , יאָ דעם אונטערריכט
אונסרער ווייסען צו פֿאַלגע , זינד אונס זאָלכע זאָכען זאָ גאָר פֿערבאַטען ;
דען עס הייסט פֿאַם כז"ל : דער פריסטער פֿערזעהנע איהן , דאָס ער זיך
אַן איינער פֿערסאָן פֿערזינדיגט , היר ווערפֿען אונסרע ר־עהרער דיא
טהעאָלאָגישע פֿראַגע אָף , אַן וועלכער פֿערסאָן פֿערפֿעהלטע ער זיך דען ?
איהרע אַנטוואָרט וואָר : אַן זיינער אייגענען — דאָס ער זיך דען וויין
ענטצאָגען , זינד אַלסאָ זאָלכע וואָרטע ניכט איין בעווייס פֿאַם מינדער
וויכטיגען צום וויכטיגען ? ווען דיסער דער זיך נור דען וויין ענטצאָגען
איינע פֿערזעהנונג נעטיג האַטע , וויא פֿיל מעהר בעדאַרף עס דער , דער
זיך מעהרערע זאָכען ענטציהעט .

און אין דער געשיכטע אונסרער פראָפֿעטען אונד ווייסען זעהען וויר ,
דאָס זיא דיא מאַסיגקייט בעאַבאַכטעטען , אונד איהרע זעעלע זאָ וואָהל
אַלס איהרען קערפער , זאָ ווייט עס דעם געסעץ ניכט צו ווידער לאָפֿעס ,
געלינדע בעהאַנדעלטען ; וויא אַזוי דער אַנטוואָרט ערהעללעט , וועלכע

מִן הַחֹלִי כֹשׁ שִׁיעֲמִידוֹ הַבְּרִיא עַל בְּרִיאֹתָיו אוֹ
 יוֹסִיפוּ בָּהֶם וְהִתְחִיל לַקְחַת אוֹתָם תָּמִיד וּלְהִתְנַהֵג
 בַּהֲנִיגוֹת הַחֹלִים שֶׁהוּא יִחְלֶה בְּלִי סֶפֶק , כֵּן אֱלוֹ
 הֵם חֹלִי הַנַּפְשׁוֹת בְּלֹא סֶפֶק בַּלְקָחֵם הַרְפּוּאוֹת עַל
 הַבְּרִיאֹת :

וְזֹאת הַתּוֹרָה הַתְּמִימָה הַמְּשֻׁלְמָת אוֹתָנוּ כְּמוֹ
 שֶׁהָעִיד עָלֶיהָ יוֹדֵעַ , תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשֻׁבֶּרֶת
 נֶפֶשׁ , עֲדוּת ה' נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי , לֹא זָכְרָה
 דְּבַר מִזֶּה וְאִמָּנָם כּוֹוֶנָה לַהֲיוֹת הָאָדָם טַבְעִי הוֹלֵךְ
 בְּדֶרֶךְ הָאֲמֻצָּעִי יֹאכֵל מִה שִׁישׁ לוֹ לֹאכֹל בְּשׁוּוֹי
 וַיִּשְׁתֶּה מִיָּה שִׁישׁ לוֹ לִשְׁתּוֹת בְּשׁוּוֹי וַיִּבְעוֹל מִיָּה

פִּיל מִעַהָר מִיִּסְעָן זִיא אִיִּנְעָם גַּעֲסוֹנְדָעָן זִיִּנְעַ גַּעֲסוֹנְדָהִיט עֲרַהֲאֶלְטָעָן ,
 וועניגסטענס דיאזעלבע פֿערבעסערן ; ער פֿאַנגט דעסוועגן אָן זאָלכע
 אַרצנייען פֿלייסיג צו געבראַוכען , אונד זיך נאָך אַרט אִיִּנְעָם קראַנקען
 צו פֿלעגן , וואָדורך ער אָהנע צווייפֿעל ערשט קראַנק ווירד . עבען זאָ
 ציהען דיאיעניגען אונפֿעהלבאַר דער זעלע אִיִּנְעַ קראַנקהייט צו , דיא
 ביא איהרעם געסונדען שטאַנדע היילמיטטעל געבראַוכען ,
 אַיך דיא תּוֹרָה , וועלכע אונס פֿערפֿאַלקאָמנעט , וויא דער קעניג לוד
 דער זיא גענאָ קאַנטע דאַראָף בעצייגעט , מיט דען וואָרטען : דיא
 לעהרע דעס ד־העררען איסט פֿאַללשטאַנדיג , זיא לאַבעט דיא זעלע ,
 איהר צייגניס איסט אימער טרייא , עס מאַכעט אַלבערנע ווייסע ;
 זיא גיבט אונס ניכט דיא גערינגסטע מעלדונג דאַפֿאָן , זאָנדערן ציהלעט
 נור דאַהין , דאַס דער נאָך דער נאַטור געבילדעטע מענש אין דער מיטטעל-
 שטראַסע וואַנדלע , דאַס וואָס איהם ערלאַובט איסט , מאַסיג עסע ,
 מאַסיג טרינקע , מאַסיג ביאשלאַפֿע , זיין געבאַוטען לאַנדערן נאָך

שהם קנו לעצמם מעלה ומדה טובה ושעשו טובה .
ושבזה יתקרב האדם לשם . כאלו ה' יתברך שונא
הגוף ורוצה לאבדו והם לא ידעו שאלו הפעולות
רע ושהם יגיע פחיתות מפחיתות הנפש :

ואין להמשילם אלא לאיש שאינו יודע במלאכת
הרפואות כשיראה בקיאים מהרופאים שהשקו
חולים נוטים למות סמים הנקראים בערבי שחט
חנטל ובלעז קולקינטרידא ואשקמוניא והצבר
ובלעז אלואי וכיוצא בהם ופסקו מהם המזון
ונתרפאו מחוליים ונמלטו מן המות הצלה גמורה .
ואמר הסכל ההוא אחר שאלו הדברים מרפאים

מארטער / גלאובטען דיסעס זיין איין גוטעס ווערק / וואדורך מאן זיך
איינע טוגענד אונד גוטע אייגענשאפטען ערווערבע / אונד דער מענש
דורך זאלכע האנדלונגען זיך צו גאטט נאָהערע / אַלס ווען דאָס העכסטע
געלאַבטע וועטען דען קערפער האָט / אונד זיינען אונטערגאנג פֿערלאַנגען ;
וואָספֿטען אַבער ניכט דאָס זאָלכע האַנדלונגען אונרעכטמאַסיג זינד /
אונד דאָדורך דער זעלע איין לאַסטער צו געצאָגען ווירד .

דיסע טהאָרען זינד מיט ניכטס אַנדערס צו פֿערגלייכען / אַלס מיט
איינעם מאַננע / דער אין דער אַרצנייאַ קונסט קיינע וויסענשאַפט האָט /
אונד צו זיהעט / וויא ערפֿאַהרנע אַרצטע דען קראַנקען / דיא שאַן אַן
דער פֿאַרמע דעס טאָדעס געשטאַנדען / אַרצנייאַ פֿאָן ווילדען קירביס /
פֿורגיר = קראַנט / אַלאַע / אַזאָנד מעהר דערגלייכען צו טרינקען גאָבען /
אונד דיא שפייסען אונטערזאָגטען / וואָדורך דיא קראַנקען פֿאַללקאָממען
הערגעשטעלט / אונד פֿאַם טאָדע עררעטעט וואָרדען ; דאָ דאָכטע דיסער
טהאָר / ווען זאָלכע אַרצנייען איינען קראַנקען געסונד מאַכען / אום וויא

מזה אלא דרך רפואת כמו שזכרנו ולהפסד אנשי
המדינה גכ כשיראו שהם נפסדים בחברתם וראות
פעולותיהם עד שיפחדו מהפסד מדותיהם בעבורם
ועכ" ברחו להם למדברות ולמקום שאין שם אדם
רע כמאמר ירמיה הנביא ע"ה מי יתנני במדבר
מלון אורחים ואעזב את עמי ואלכה מאתם כי
כלם מנאפים עצרת בוגדים . וכאשר ראו הכסילים
שהחסידים עשו אלה הפעולות ולא ידעו כוונתם .
חשבו שהם טובות וכווננו אליהם בחשבם שיהיו
כמותם ויענו את גופם בכל מיני עינוי . ויחשבו

אויס קיינעם אנדערן בעוועגונגס = גרונד , אלס ענטוועדער פיר ארצנייא ,
וויא וויר געדאכט האבען , אדער וועגען דען בעסען זיטטען דער לאנדעס =
בעוואהנער , אינדעם זיא זאהען דאס זיא (דיא איינוואהנער נעמליך)
דורך איהרע געסעללשאפט אונטער איינאנדער , אונד דורך דאס אנשאוען
דער האנדלונגען איהרער מיטמענשען , פערפיהרט וואורדען , זא בעפירט =
טעטען זיא דאס דיסער רוכר - אסע איינפלוס און איהרע זיטטען דורך =
דרינגען מעכטע , אונד פליכטעטען זיך דעסהאלבען אין וויסען אונד
איינסאמע ארטע , ווא קיין רוכלאסער מענש אן צו טרעפען וואר ; נאך
דעם שפּרוך דעם פראפעטען ירמיה : א ! ווער פערסעצט מיך אין דער וויסטע
אין איינע רייסענדע נאכט = הערבארגע , דאס איך מיין פאלק פערלאסען ,
אונד פאן איהם ווייכען קענטע , דען אך ! אללע זינד עהעברעכער , איין
טרוילאסער האופען , דא דיא טהארען דיא טוגענדאפטען זאגלע
האנדלונגען אוסאיבען זאהען , אבער איהרע אבזיכט ניכט וואוסטען ,
זא אורטהיילטען זיא דאראוס , דאס דיסע האנדלונגען רעכטמאסיג זייען ,
אונד פאלגטען איהרעם ביישפילע נאך , אין דער דאפנונג איהנען
נאך צו אהמען , פאלטערטען אלסא איהרען קערפער מיט אללערלייא

בשוה . אך היו נוטים מעט לצד היתר או החסר
 ע"ד הסייג והשמירה ר"ל ער"מ שהיו נוטים מן הזדירות
 לצד העדר הרגש והנאה מעט . ומן הגבורה לצד
 מסירות נפשו בסכנות מעט . ומטוב הלבב לצד
 יתרון טוב הלבב מעט ומן הענוה לצד שפלורת
 הרוח מעט וכן בשאר הענינים ואל זה הענין רמזו
 באמרם לפנים משורת הדין :

אבל מה שעשו אותם החסידים בקצת הזמנים
 וקצת אנשים מהם גכ מנטות אחר הקצה האחר
 בצום . וקום בלילות . והנחת אכילת בשר ושתיית
 יין . והרחקת הנשים . ולבוש הצמר והשער .
 ושכונת בהרים . והתבודד במדברות לא עשו דבר

בעהוטסאמקייט , ענטוועדער צו דער ~~איבערמאסיגען~~ אדער צו דער
 מאנגעלהאפטען זייטע איין וועניג געניגעט ; צ"ב ש פאן דער מאסיגקייט
 צור אונעמפֿינדונג געגען דיא וואהלליסטע , פאן דער טאפֿערקייט צור
 פֿערוועגענהייט , פאן דער גוטטאטיגקייט צור איבערטריבענען מילד-
 טאטיגקייט , פאן דער דעמוטה צור העראבלאסונג , אונד אלסא אוך מיט
 דען איבריגען געמיטהס ארטען ; דאהין ציהלען אוך איהרע ווארטע :
 מעהר אלס דאס מאס דער בילליגקייט .

וואס אבער עהמאלס אייניגע טוגענדהאפטע טהאטען , דא זיא זיך
 ביס צום אייסערסטען ענדע נייגעטען , מיט פאסטען , אין דער נאכט און-
 שטעהען , זיך פאם פלייש-עסען , וויין-טרינקען , אונד פאם בייוואהנען
 איהרער ווייבער אבהילטען , קליידער פאן וואללע אונד האר אנצאגען ,
 געבירגע בעוואהנטען , היימליך אין איינעדען שליכען ; דאס טהאטען זיא

הרפואת וסוד־ה . והוא שישוב האדם מן הפזור
לנדיבות יותר קל ויותר קרוב משובו מן הכילות
לנדיבור . וכן שוב נעדר הרגשת ההנאה נזהר
ויראת חטא יותר קל ויותר קרוב לשוב משוב בעל
התאוות נזהר . ולזה נכפל על בעל התאוות פעולות
העדר הנאה יותר משנכפול על נעדר ההרגשות
פעולות התאוה . ונחייב על רך הלבב מסירות
עצמו לסכנות יותר משנחייב המוסר עצמו לסכנות
רכות הלבב . ונרגיל הנבל ביתרון טוב הלבב יותר
משנרגיל מי שיש לו יתרון לב טוב בנבלה . זהו
סדר רפואת המדורת וזכרהו ולזה הענין לא היו
החסידים מניחים תכונת נפשותיהם תכונה הממוצעת

מענש פיל לייכטער אונד געשווינדער פאן דער פערשווענדונג צור פרייא-
געביגקייט , אלס פאן דער קארגהייט צור פרייאגעביגקייט צורוק קעהרט ,
עבען זא איסט עס פיל לייכטער אונד געשווינדער , דען דער געגען דיא
וואהלליסטע קאלטבליטיג איסט , אלס דען דער זיינען בעגירדען צו פיל
נאך גיבט , צור מאסיגקייט צו ברינגען ; דארום מיסען וויר דיסען מעהר
אנהאלטען דיא וואהלליסטע צו מיידען , אלס יענען זיך דאריין צו
ערגעבען ; דען פורכטסאמען מעהר אין דער פערוועגענהייט , אלס דען
פערוועגענען אין דער פורכטסאמקייט זיך איבען לאפען ; אונד דען אונ-
מענשען מעהר אין דער איבערטריבענען גוטטאטיגקייט , אלס דיסען אן
דיא אונמענשליכקייט צו געוועהנען . דיסעס איסט דאס מיטטעל וויא
מאן דיא געמיטהע נייגונגען צו רעכט ברינגען קאן , מאן מערקע עס .
אוס דיסער אורזאך האבען דיא טוגענדע האפטען נומאלס איהרע געמיטהע
נייגונגען אים גלייכגעוויכט געלאפען , זאגנערן זיך מיט פארזיכט אונד

שזהו כמו שירפא מי שיגבור עליו החורב בדבר
 הממוצע השוה שלא יבריאווהו מחליו . אבל צריך
 שנביאווהו לפזר ויכפול מעשה הפזור פעם אחר פעם
 פעמים רבות עד שתסור מנפשו התכונה המחייבת
 לכילות ויהיה קרוב להגיע אל תכונת הפזור . ואז
 נסלק הפעולות הפזור ונצווהו להתמיד על פעולות
 הנדיבות וישקוד עליהם לא יתיר ולא יחסר . וכן
 כשנראהו מפזר נצווהו לעשות פעולות הכילות
 ולשנותה אבל לא ישנה פועל הכילות פעמים רבות
 כשנחו פועל הפזור וזה החידוש הטוב הוא סדר

גצוועהנע , דען דיסעס מעכטע צבען זאָ פֿיל זיין , אַלס ווען וויר יעמאַנד
 בייא דעם דיא היצע איבער האַנד גענאַממען , מיט זאָלכער מעדיצין
 קורירען וואָלטען דיז דאָס טעמפּעראַמענט אים גלייכגעוויכט האַלטעט ,
 ווער־לעס איהן קיינעסוועגס פֿאַן זיינער קראַנקהייט בעפֿרייען קאַן ;
 זאָנדערן וויר מיסען איהם פֿעראַרדנען דאָס ער פֿערשווענדע , אונד אַלסאָ
 דיא מיטטעל דער פֿערשווענדונג נאָך איין מאַל אונד ווידער איין מאַל
 יאָ זאָ אָפֿט ווידערהאַלע , ביס דער אָפֿעקט דער איהן צור קנאַוסערייא
 אַנגעטריבען , פֿאַן זיינער זעע־לע אַבווייכעט , אונד דער אָפֿעקט דער
 פֿערשווענדונג זיינע שטעללע אייננימט , דאָן ערשט אונטערזאָגען וויר
 איהם דיא אַוס איבונג דער פֿערשווענדונג , אונד בעפֿעהלען איהם דאָס
 ער זיך דער פֿרייאַגעביגקייט געוועהנע אונד בעפֿלייסע , דאָמיט ער דאָס
 מאַס ניכט איבערשרייטע אָדער פֿערפֿעהלע ; דעסגלייכען ווען וויר זעהען
 דאָס יעמאַנד פֿערשווענדריש איסט , מיסען וויר איהם אָופֿטראַגען דאָס
 ער דיא ווערקע דער קאַרגהייט אָוסאיבע אונד ווידערהאַלע , אַבער ניכט
 זאָ אָפֿט וויא דעם ערשטען דיא פֿערשווענדונג , דען דיסעס איסט איינע
 דרבטיליטעט אונד געהיימע רעגעל דער אָרצנייא וויסענשאַפֿט , דאָס דער־

חולה וראוי שילכו ברפואתה בדרך רפואת הגופות
בשזה כמו שהגוף כשיצא משוויו נראה על איזה
צד נטה ויצא ונעמוד כנגדו בהפכו עד שישוב אל
השווי . וכששתווה נסלק ידינו מן ההפוך ונשוב
לעשות מה שיעמידהו על שוויו . כן נעשה במדות
בשזה . והמשל בו כשנראה אדם שהיתה לו תכונה
בנפשו יחסר בה נפשו מכל טובה לרוב הכילות
וזה פחיתות מפחיתות הנפש והפועל אשר יעשוהו
מפעולות הרע כמו שבארנו בזה הפרק וכשנרצה
לרפאת זה החולי . לא נצוהו להרגיל בנדיבות

מאן צו איהרער הערשטעללונג עבען דיא קוהר געבראונע , דיא מאן
צור הערשטעללונג דעס קערפערס צו געבראונען פֿלעגט ; זא וויא
ביים קערפער ווען דאס טעמפעראַמענט אַז דעם גלייכגעוויכט גערוקט
וויר בעאַבאַכטען מיטען אָף וועלכע זייטע עס זיך גענייגט אונד גערוקט
האַט , דאַמיט וויר זאָ לאַנגע מיט דעם געגענטהייל ווידערשטאַנד טהון
קעננען , ביס עס ווידער אין זיין גלייכגעוויכט צורוק קאַמט , זאָ באלד עס
אַבער דאַבייאַ איסט , אַזאָנטערלאַסען וויר דאָס געגענטהייר , אונד
געבראונען פֿיל מעהר זאָלכע מיטטעל , דיא דאָס טעמפעראַמענט אים
גלייכגעוויכט פֿעסט האַלטען ; עבען זאָ מיטען וויר מיט דען געמיטחס-
נייגונגען פֿערפֿאַהרען , צ״ב ש״ ווען וויר בייאַ איינעם מענשען וואָהר-
נעהמען דאָס ער זאָלכען אַפֿעקט האַט , זיך וועגען גראָסער קאַרגהייט
אַללעס גוטע צו פֿערזאָגען , וועלכעס איין לאַסטער דער זעלע , אונד
איינע באַסהאַפֿטע האַנדלונג איסט (וויא וויר ערוואָהנען ווערדען)
ווען וויר אַלסאַ איינע זאָלכע קראַנקהייט קורירען וואָללען , איסט עס
ניכט גענוג איהם צו געביטעהען דאָס ער זיך אָן דיא פֿרייגעבייגקייט

ודע שאלו המעלות והפחיתות אשר למדות לא
 יגיעו ולא יתישבו בנפשו רק בכפל הפעולות
 הבאות מן המדה ההיא פעמים רבות ובזמן ארוך
 והרגילנו בהם . ואם היו הפעולות ההם טובות
 יהיה המגיע לנו מהם מעלה . ואם היו רעות יהיה
 המגיע לנו מהם פחיתות ומפני שאין אדם בטבעו
 בתחילת עניינו בעל מעלה ולא בעל חסרון כמו
 שנבאר בפ"ה והוא ירגיל בלא ספק פעולות
 מקטנותו כפי מנהג קרוביו ואנשי ארצו ואפשר
 שיהיו הפעולות ההם ממוצעים . ואפשר שיהיו
 מיותרות או מחוסרות כמו שספרנו ותהיה נפשו

מאן וויסע אבער דאס דיסע מאַראַלישען טוגענדען אונד לאַסטער
 ניכט אין דער זעלע ערוואַרבען אונד בעפֿעסטיגט ווערדען קעננען / אלס
 דאס מאַן דיא האַנדלונגען / דיא פֿאָן זאָלכער געמיטהסטאַרט העררירען /
 גאָר אָפֿט אונד זאָ לאַנגע ווידערהאַלעט / ביס מאַן זיך דיזעלבען אייגען
 געמאַכט האַט ; זינד דיסע האַנדלונגען רעכטמאַסיג / זאָ ווירד דער טריב
 דער דאָדורך אין אונס אַנגעפֿירט ווירד / איינע טוגענד זיין ; זינד זיא
 אַבער אונרעכטמאַסיג / זאָ ווירד ער איין לאַסטער זיין / נאָך דעם אַבער
 דער מענש פֿאָם אורשפרונג זיינעס דאָזינס / וועדער מיט טוגענד נאָך מיט
 לאַסטער בעגאַבט איסט (וויא וויר אים אַכטען אַבשניט ערקלאָרען ווערדען)
 זאָ איבט ער זיך פֿאָן זיינער צאַרטעסטען קינדהייט אָן / אין אייניגען
 האַנדלונגען נאָך געוואָנהייט זיינער פֿאַמיליע אָדער זיינעס פֿאַטערלאַנדס ;
 נון קאָן עס מעגליך זיין דאָס זאָלכע האַנדלונגען דען מיטטעלוועג טרעפֿען /
 אַבער אַז מעגליך דאָס זיא דאָס מאַס איבערשרייטען אָדער פֿערפֿעהלען /
 וואָדורך זיינע זעלע ערקראַנקעט / פֿאַלגליך איסט עס נאָטווענדיג דאָס

לסכנות גבורים • וכשיראו מי שהוא בתכלית זאת
המדה ר"ל שמוסר עצמו לסכנות ומוסר עצמו למיתה
בכוונה ופעמים ינצל במקרה יחשבוהו בזה ויאמרו
עליו שהוא גבור • ופעמים יחשבו הקצה האחרון
שהוא טוב ויאמרו על פחות הנפש שהוא סבלן •
ועל העצל שהוא שמח בחלקו ועל נעדר הרגש
ההנאות לעובי טבעיו שהוא נזהר כלומר יראת
חטא • ועל זה המין מן הטעות יחשבו ג"כ הפזור
ויתרון טוב הלב מן הפעולות הטובות וזה כלו
טעות ואמנם ישובת באמת הממוצע ואליו צריך
לאדם שיכוין וישקול פעולותיו כלם תמיד עד
שיתמצעו :

יַעֲמַאֲד אִי־ם הַעֲכַסְטֵעַן גִּרְאָד דִּיסְעַר גַּעֲמִיטֶהסְאָרְט זַעֲהֵעַן / דַּעַר זִיךְ
מוֹטֶהוּוִילִלִיג אִין אִינֶע גַעֲפֶאָהַר שְׁטִירֶצֶט / אֹונד דַּעַם טָאָד עֲנִטְגַעֲגַעַן
אִיילֶעט / אַבַּעַר אֹונפֶּעֶרֶהאַפֶּט זאַלכֶּעם ווידַעַר עֲנִטְגַעֲהֶעט / דַּעַן לֶאָבַעַן זִיא
אַֹונד נַעֲנֶנַעַן אִיהֶן אִינֶען הַעֲלֶדַעַן • אַנְדֶּרַע דִּינֶגַעֲגַעַן הַאֲלֶטַעַן דַּאָס
צווייטַע פֿיר בַּעֲסַעַר אֹונד נַעֲנֶנַעַן דַּעֲנִיעֲנִיגַעַן / דַּעַר בִּיאַ שִׁימֶפֶף = רַעֲדַעַן
אֹונגַעֲרִיֶהַרְט בִּלִּיבַעַט / לֶאָנְגַּמִּיטֶהִיג ; דַּעַן טֶראָגַעַן דַּאָס עַר מִיט זִינֶעם
לֶאָסַע צוֹפֶרֶדַעַן אִיסַט ; דַּעַן / דַּעַר וועגַעַן זִינֶעם קַאֲלֶטַעַן טַעֲמֶפֶּרֶאֲמַעֲנַט
גַעֲגַעַן דִּיא וואָהֶללוֹסַט אֹונעֲמֶפֶּינְדֶּלִיךְ אִיסַט / מַאָסִיג ; עֲבַעַן זאַ פֶּעֶהֶלַעַר =
הַאָפֶּט רַעֲכֶנַעַן זִיא אַוֶּךְ דִּיא פֶּערֶשוועֶנדֶונְג אֹונד שוואַרְמַעֲרִישַׁע מַעֲנֶשַׁעַן =
לִיבַע צו דַּעַן לֶאָבַעֲנֶסוּוִירֶדִיגַעַן הַאָנְדֶּלוֹנְגַעַן / דִּיסַעס אַלֶלַעס זִינְד אַבַּעַר
פֶּעֶהֶלַעַר / דַּעַר מִיטֶטַעֲלוּועַג אַלֶלִיין אִיסַט לֶאָבַעֲנֶסוּוִירֶדִיג / דַּאָהִיךְ זאַלֶל
זִיךְ דַּעַר מַעֲנֶשׁ בַּעֲשֶׁטֶרַעֲבַעַן / אֹונד אַלֶלַע זִינֶע הַאָנְדֶּלוֹנְגַעַן זאַ אִינֶרִיכֶטַעַן /
דַּאָס זִיא שְׁטַעטס דַּאָס גִּלִּיכַעוויכֶט הַאֲלֶטַעַן •

ממוצעת בין המסירה לסכנור וביין רך הלבב .
 והסלסול ממוצע בין ההתנשאות בין הנבלה .
 והנחת ממוצעת בין הקטרוג והקנטרנות וביין רכות
 הטבע . והענוה ממוצעת בין הגאווה ושפלות הרוח .
 וההסתפקות ממוצעת בין אהבת הממון וביין
 העצלות . וטוב לב ממוצע בין הנבלה ויתרון טוב
 הלבב . והסבלנות ממוצע בין הכעס והעדר הרגשה
 חרפה ובוז . ובושת פנים ממוצע בין העזות
 והביישנות . וכן שאר המדות :

והרבה פעמים יטעו בני אדם באלו הפעולות
 ויחשבו אחד מהקצוות טוב ומעלה ממעלות הנפש .
 ופעמים יחשבו הקצה הראשון טוב כמו שיחשבו
 המסירה לסכנות מעלה . ויקראו המוסרים עצמם

אונד פייגהייט ; ארטיגקייט צווישען האכמוטה אונד גראבהייט ; זאנפט-
 מוטה צווישען דער צאנקישען אונד פלעגמאטישען נאטור ; דעמוטה
 צווישען שטאלץ אונד אלל צו טיפער העראבלאסונג ; צופרידענהייט
 צווישען גייץ אונד טראגהייט ; גוטהערציגקייט צווישען דער אונמענש-
 לריכקייט אונד שווארמערשען מענשענליכע ; לאנגמוטה צווישען שנעלל-
 צאָרן אונד צו פילער געלינדיגקייט ; שאמהאפטדיגקייט צווישען פֿרעכֿהייט
 אונד שיכטערנהייט ; אונד מעהר דערגלייכען געמיטהס נייגונגען .

עס פֿעהלען אבער דיא מענשען ביא זאלכען האנדלונגען אַפֿט , דא
 זיא גלאובען איינעס פֿאן דען עקסטרעמען זיא רעכטמאסיג אונד איינע
 טוגענד דער זעלע ; אייניגע האלטען דאס ערשטע ענדע פֿיר גוט , זא
 דאס זיא פֿערוועגענהייט פֿיר איינע טוגענד אכטען , אונד ווען זיא

יתירה והאחת חסרה . מן התכונות האלה יתחייבו
הפעולות ההם והמשל בו הזהירות שהיא מדה
ממוצעת בין רוב התאווה ובין העדר הרגש הנאה .
והזהירות היא מפעולות הטובות ותכונות הנפש אשר
יתחייב ממנו הזהירות היא מעלות המדות אבל רוב
התאווה הוא הקצרה הראשון והעדר הרגש הנאה
לגמרי הוא הקצה האחרון ושתייהן רע גמור . ושתי
תכונות הנפש אשר מהן יתחייב רוב התאווה והיא
התכונה היתירה והעדר ההרגשה והיא התכונה
החסרה שתייהן יחד פחיתות מפתיות המדות :
וכן הנדיבות ממוצע בין הכילות והפזור . והגבורה

אייגענשאפטען צווישען צווייא בעסען טריבען , נעמליך צווישען דעם
איבערמאסיגען אונד מאנגעלאפטען , און דיסען טריבען פליסען דיא
ערוואהנטען האנדלונגען הערפאר ; צ"ב ש דיא מאסיגקייט איסט איינע
מיטלערע געמיטהסט צווישען דער אוןשווייפונג אונד דער קאלט-
בליטיגקייט , דיא מאסיגקייט איסט אלסא איינע דער רעכטשאפטענען
האנדלונגען , אונד דער זעעלענטרייב און וועלכע דיא מאסיגקייט
ענטשטאנדען , איסט איינע מאראלישע טוגענד , דיא אוןשווייפונג דאס
ערשטע , אונד דיא קאלטבליטיגקייט דאס אנדרע ענדע , וועלכע ביידע
אונפאלבאר שלים זינד , דיא צווייא בעסען זעעלענטרייבע אבער , און
דענען דיא אוןשווייפונג אונד דיא קאלטבליטיגקייט ענטשטאנדען ,
נעמליך דער אלל צו שטארקע אונד אלל צו שוואכע טרייב , זינד ביידע
פאן דען טאדעלאפטען געמיטהסט ארטען .

און זאלכע ווייסע איסט דיא פרייאגעביגקייט דאס מיטטעל צווישען
קנאוסערייא אונד פערשווענדונג ; טאפערקייט צווישען פערוועגענהייט

בלתי יודעים מה יזיקם ומה יועילם , דרך רשעים
כאפלה לא ידעו במה יכשלו , אך מלאכת רפואות
הנפשות הוא כמו שאספר בפרק הרביעי :

פרק הרביעי

ברפואת חולי הנפש :

המעשים טובים הם המעשים השווים הממוצעים
בין שתי קצוות ששתיהן רע , האחד מהן תוספות ,
והשנית חסרון , והמעלות המדות הן תכונות נפשיות
וקנינים ממוצעים בין ב' תכונות רעות , האחת מהן

שאדליך אדער ניצליך איסט : דיא גאטטראסען וואנדלען אין דער
פֿינסטערניס , זיא וויסען ניכט אן וואס זיא שטראוכעלן ; דאס מיטטעל
אבער וויא דיא זעעלע ווידער געהיילט ווערדען קאן , ווירד אין דעם
פֿאלגענדען אבשניט ערקלארעט ווערדען .

פֿירטער אבשניט

פֿאן דער מעדיצין ווידער דיא קראנקהייט דער
זעעלע :

רעכטשאַפענע האנדלונגען זינד דיא גלייכווייכטיגען האנדלונגען ,
נעמליך דיא מיטטעלסטען צווישען עקסטרעמען , וועלכע ביידע
אונרעכטמאסיג זינד ; דאס איינע איסט איבער טריבען , דאס אנדערע צו
וועניג , דיא מאראלישען טוגענדען זינד זעעלענטריבע אונד מיטלערע

אחרית החולה כשימשיך אחר הנאותיו ולא יתרפא
שהוא ימות בלי ספק :

אבל המרגישים והם נמשכים אחר הנאותיהם
אמרה בהן התורה מספרת דבריהם כי בשרירות
לבי אלק וגו' ר"ל שהוא מכוין לרוות צמאו והוא
מוסף לעצמו צמא , אך על שאינם מרגישים בדבר
אמר שה'עה עליהם דרך אויל ישר בעיניו , ושומע
לעצת החכם , ר"ל שומע לעצת החכם חכם , מפני
שיודיענו שהוא ישר באמת לא אשר יחשבוהו הוא
ישר , ואמר יש דרך ישר לפני איש ואחריתו דרכי
מות , ואמר עוד בחולי הנפשות האלה בהיותם

דער זיך דען וואָלליסטען איבערלאָסט , אונד קיינע מעדיצין געבראַכט ,
אַלסאַ אָהנע צווייפֿעל שטערבען מוס .

פֿאַן דענען דיא איהרע קראַנקהייט וואָהל פֿיהלען , אונד דעננאָך דען
בעגירדען נאָך האַנגען , שרייבט דיא תּולד , דיא זיא רעדענד אַנפֿירט :
אונד איך ווערדע אין דען באַסהאַפֿטען געדאַנקען מיינעס הערצענס
פֿאַרט פֿאַהרען אָו ז' וו : וועלכעס זאָ פֿיל בעדייטעט , יע מעהר ער זיך
בעאייפֿערן ווירד זיינען דורסט צו לעשען , יע מעהר ווירד דער זעלבע צו
נעהמען , פֿאַן דענען אַבער דיא איהרע קראַנקהייט ניכט פֿיהלען , זאָגט
שלמה : דער וועג דעס טהאַרען איסט אין זיינען אָוגען רעכט , ווער אַבער
דען ווייסען פֿאַלגעט דער ווירד זעלבסט ווייסע ; דען דיסע ערסט לעהרען
איהן וואָס אַכט רעכטשאַפֿען הייסט , ניכט וואָס ער דאַפֿיר ערקאַנט האָט ,
ער זאָגט אָך : עס איסט איין וועג וועלכער אין דער מענשען אָוגען רעכט
שיינעט , צו לעצט צייגט זיך אַבער דאָס ער צום טאָדע פֿיהרעט ; פֿערנער
דזייסט עס פֿאַן זאָלכען זעעלענקראַנקען דיא ניכט ווייסען וואָס איהנען

חליים ולא ידעו מלאכת הרפואות ישאלו הרופאים
 ויודיעום מה שצריך לעשותו ויזהירום מה שידמהו
 ערב והוא בהפך חליים ויכריחום לקחת דברים
 הנמאסים והמרים עד שיבריא גופתם וישיבו לבחור
 בטוב ולמאוס ברע . כן חולי הנפשות צריך להם
 שישאלו החכמים שהם רופאי הנפשות ויזהירום מן
 הרעות ההם אשר יחשבו להם שהן טובות . וירפאו
 אותם במלאכת אשר ירפאו בה מדות הנפש אשר
 אזכרם בפרק שאחר זה . אמנם חולי הנפשות אשר
 לא ירגישו בחליים וידמו בו שהוא בריאות . או
 ירגישו בו ולא יתרפאו . אחריהם למה שיהיה

אונערפארען זינד , ארצטע צו ראטהע ציהען מיסען , אום פאן איהנען צו
 לערנען וויא זיא זיך צו פעהאלטען האבען , דיסע אלסא אונטערזאגען
 איהנען דאס , וואס זיא פיר אנגענעהם הילטען , צו איהרער קראנקהייט
 אבער שאדליך איסט , אונד נעטהיגען זיא זא לאנגע אונאנגענעהמע אונד
 ביטרע מעדיקאמענטע צו געבראכען , ביס איהר קערפער הערגעשטעלט ,
 אונד זיא ווידער דאס גוטע וואהלען אונד דאס בעסע פעראבשייען קענען ;
 עבען זא נאטהווענדיג איסט עס , דאס דיא זא אין איהרער זעעלע איינע
 קראנקהייט וואהרנעהמען , מיט דען געלעהרטען , וועלכע דיא ארצטע דער
 זעעלע זינד , זיך בעראטהען , דאמיט דיסע זיא פאן יענעם בעסען אב-
 האלטען , דאס זיא פיר גוט אנגעזעהען , אונד דורך דיא מיטטעל , דיא
 וויר אים פאלגענדען אבשניט צור היילונג דער זעעלע אנצייגען ווערדען ,
 קורירען ; זאלטען אבער דיסע איהרע קראנקהייט ניכט פיהלען , אדער זיא
 וואהל פיהלען , אונד דענאך דיא ווילמיטטעל פערנאכלאסיגען , זא
 ווערדען דיזע פאלגען ניכט אנדערס זיין , אלס ביא איינעם קראנקען

ויציירו הנאות בצורות בלתי נאות , ותחזק תאותם
ותרוה הנאתם בענינים אין הנאה בהם כלל
לבריאים , ואפשר שיהיה בהם צער כאכילת עפר
ופחמין והדברים העפוצים (סא העפושים)
והחמוצים מאוד וכיוצא באלו מן המזונות אשר לא
יתאוו להם הבריאים אבל ימאסו אותם , כן חולי
הנפשות ר"ל הרעים ובעלי מדות הרעות ידמו במה
שהוא רע שהוא טוב ובמה שהוא טוב שהוא רע ,
והאדם הרע יתאוה לעולם להפלגת פעולות רעים
אשר הם באמת רעות וידמור בעבור חלי נפשו
שהם טובות , וכמו שהחולים הגופניים כשידעו

אנמוטהיגע זיך אונטער איינער האסליכען געשטאלט פארשטעללעט ;
וואבייא איהרע בעגירדע דער געשטאלט וואכסט , דאס זיא זיך אן
דינגען צו ערגעצען זוכט , אן וועלכען דיא געסונדען דורך אום קיין
פערגניגען , פיר מעהר איינען אבשייא פינדען ; אלס איינע שפייסע
פאן קאטה , קאלען שטאוב , אדער זעהר ראוכע אונד שארפע זאכען ,
אונד מעהר דערגלייכען , צו וועלכען דיא געסונדען געוויס קיינע לוסט ,
זאנדערן איינען עקעל דאפאר האבען ; עבען זא איסט דיא , דעריעניגען
דיא מיט איינער זעעלענקראנקהייט בעלאסטעט זינד , נעמליך דיא רוכ-
לאסען אונד לאסטערהאפטען , דען עס שיינעט איהנען דאס בעסע גוט ,
אונד דאס גוטע בעסע צו זיין , יא דער רוכלאסע האט איממער איינען
האנג נאך דען אללער שלימסטען האנדלונגען , דיא אוסגעמאכט שלים
זינד , ער אבער וועגען שוואכהייט זיינער זעעלע דענאך פיר גוט האלטעט ;
גאנץ דענען אהנליך , וועלכע מיט איינער לייבס קראנקהייט בעשווערט
זינד , דא זיא איהרער קראנקהייט בעוואוסט , אבער דער ארצנייא קונסט

פרק שלישי

בחולי הנפש :

אמרו. הקדמינים כי יש לנפש בריאות וחולי כמו
שיש לגוף בריאות וחולי ובריאות הנפש הוא
שתהיה תכינתה ותכונת חלקיה תכונה שתעשה בה
תדיר הטובות והפעולות הנאות . וחוליה הוא
שתהיה תכונתה ותכונת חלקיה תכונת שתעשה בהן
תדיר הרעות והפעולות המגונות . אמנם בריאות
הגוף וחליו מלאכת הרפואת תחקור עליו . וכמו
שחולי הגוף ידמו להפסד הרגשותיהם במה שהוא
מר שהוא מתוק . ובמה שהוא מתוק שהוא מר .

דריטער אבשניט

פֿאַן דער קראַנקהייט דער זעעלע .

דיא אַלטען וועלט ווייסען זאגטען : עס גיבט ביא דער זעעלע / וויא
ביא דעם קערפער / געסונדהייט אונד קראַנקהייט ; דיא געסונדהייט דער
זעעלע איסט / ווען זיא אונד איהרע טהיילע אַלסאָ בעשאַפֿען זינד / דאָס
זיא שטעטס גוטע אונד עדלע האַנדלונגען אַוסאיבעט ; איהרע קראַנקהייט
בעשטעהט דאָרין / ווען זיא אונד איהרע טהיילע זאָ בעשאַפֿען זינד / דאָס
זיא אונאַוֿפהערליך שליממע אונד אונרעכטמאַסיגע האַנדלונגען פֿער=
ריכטעט ; וואָס דען וואָהלשטאַנד אונד דיא קראַנקהייט דעם קערפערס
בעטריפֿט / ווירד אין דער אַרצנייא וויסענשאַפֿט אונטערזוכט . גלייך וויא
איריגע פערסאָן וועלכע מיט איינער לייבעס קראַנקהייט בעהאַפֿטעט /
זי אונד דאָס געפֿיל פֿערדאַרבען דאָס / דאָס זי אונשמאַקהאַפֿטע פֿיר
שמאַקהאַפֿט / דאָס שמאַקהאַפֿטע פֿיר אונשמאַקהאַפֿט האַלטעט ; דאָס

שקראו חכמים עשירות באמרו איזהו עשיר
המשמח בחלקו , והגבורה , והאמונה , וזולתם
ופחיתות זה החלק הוא לחסר מאלו או להוסיף
בהן , אבל החלק הזן והמדמה לא יאמר בו לא
מעלה ולא פחיתות אך יאמר שהוא זן על יושר
או על בלתי יושר כמו שיאמר איש פלוני עכולו
טוב , או בטל עכולו , או נפסד דמיונו או הוא
מדמה על יושר אין בזו לא מעלה ולא פחיתות
וזה מה שרצינו לזכרו בזה הפרק :

דיא ווייסען רייכטהום נאנטען , (זיא זאגטען : ווער איסט רייך ? דער
מיט זיינעם לאַסע צופרידען לעבעט ;) שטאַנד האַפטיגקייט , אַפּריכטיג-
קייט , אָדער וו ; דאָס טאָדעל האַפּטע דיסעס פֿערמעגענס איסט זאָ וואָהל
אים איבערפֿלוס אלס אים אַבגאַנג , בייא דער נאַהרונגס - אונד איינ-
בילדונגסקראַפּט אַבער קאָן ניכט טוגענד אָדער לאַסטער געזאָגט ווערדען ,
זאָנדערן מאַן זאָגט : זיא האַבען איינען ריכטיגען אָדער אונריכטיגען
פֿאַרטגאַנג ; צ"ב ש' דיסער מענש פֿערדאָועט געהעריג , אָדער קאָן ניכט
פֿערדאָוען , דיסער דאָט איינע פֿאַלשע אָדער ריכטיגע פֿאַנטאַסיא ;
וועלכעס וועדער טוגענד נאָך לאַסטער איסט , זאָ פֿיל האַבען וויר אין
דיסעם אַבשניט ערקלאָרען וואָללען ,

אחר ידיעת מציאת הדבר אשר יחקרו סבבותיו ,
 ומהם השכל אשר ממנו השכל העיוני והוא הנמצא
 לנו בטבע ר"ל המושכלות הראשונות , וממנה שכל
 נקנה ואין זה מקומו , ומהן זכות התכונה וטוב
 ההבנה והיא לעמוד על הדבר ולהבינו מהרה בלא
 זמן או בזמן קרוב , ופחיתות זה הכח הפך אלו או
 שכנגדם , אבל מעלות המדורות ימצאו לחלק
 המתעורר לבדו , והחלק המרגיש בזה הענין אינו
 רק שמש לחלק המתעורר , ומעלות זה החלק רבות
 מאוד , כזהירות כלומר יראת חטא , והנדיבות ,
 והיושר , והענוה והשפלות והסתפקות , והוא

אונטערזוכט ווערדען זאללטע , גענוגסאם וואהר גענאממען האט ,
 פֿערשטאנד , זא וואהל דער בעטראכטענדע פֿערשטאנד (Intellectus
 speculativum) וועלכען אונס דיא נאטור איינגעפלאנצט האט ,
 נעמליך , דיא ערשטען גרונד בעגריפע ; אלס און דער דורך שליסע
 ערווארבענע פֿערשטאנד (Intellectus acquisitum) פֿאן וועלכעס צו
 רעדען היר ניכט דער שיקליכע אָרט איסט ; דאָרונטער איסט און דיא
 שאַרפֿזיניגקייט , אָדער פֿאַרטערפֿליכע דענקונגסאַרט , איין אָביעקט
 געשווינד צו בעגרייפֿען , אונד זיך דאָבייאַ גאָר ניכט , אָדער נור וועניג
 צו פֿערוויילען , דאָס טאָדעלהאַפֿטע דיסעס טהיילס , בעשטעהט אין דען
 ווידריגען אונד ענטגעגענעזעצטען פֿאַללען ; דיא מאָראַלישען טוגענדען
 ווערדען נור ביים וויללען אַלליין געפֿונדען , אונד דיא עמפֿינדונג איסט
 אין אַנזעהונג דעסען נור איינע נעבענקראַפֿט צום וויללען ; דיא טוגענדען
 דיסעס טהיילס זינד מאַניגפֿאַלטיג , אלס : קיישהייט , פֿרייגאַביגקייט ,
 רעדליכקייט , זאַנפֿטמוטה , העראַבלאַטונג , צופֿרידענהייט , וועלכעס

בעת השינה הפעולה המיוחדת להם מש"אכ בשאר
כחות הנפש . אך החלק השכל יש בו מבוכה . אבל
אני אומר שיש בזה הכח ג"כ מצוה ועבירה לפי
אמונת דעת בטל או אמונת דעת אמיתית . אבל
אין בו מעשה שיאמר עליו שם מצוה או שם עבירה
סתם . ולזה אמרתי למעלה שבשני החלקים ההם
ימצאו העבירות והמצות .

אמנם המעלות הם ב' מינים מעלות המדורות
ומעלות השכליות וכנגדם ב' מיני פחיתות . אמנם
מעלות השכליות הם ימצאי לחלק השכלי . מהם
החכמה והוא ידיעת הסבות הרחוקות והקרובות

ערפאָהרונג לעהרט עס , דאָס דיסע צווייא טהיילע אַןך שלאָפּענד איהרע
פֿערריכטונגען פֿאַללבריינגען , וועלכעס בייא דען אַנדערן טהיילען ניכט
איסט . וואָס דען פֿערשטאַנד אַנלאַנגעט , איסט אונענטשידען . איך
אַבער זאָגע דאָס אַןך בייא דיסעם טהייל פֿערגעהונג אונד בעאַבאַכטונג
געפֿונדען ווירד , נעמליך : דיא פֿאַלשען אונד וואָהרען מיינונגען אין דער
רעליגיאָן , עס איסט אַבער קיינע טהאַט דאָבייא , דער מאַן דען נאָמען
בעאַבאַכטונג אַדער פֿערגעהונג בעשטימט ביימעסען קאָן , דאָרום זאָגע
~~איך~~ , דאָס נור אין צווייג טהיילען דער זעענדיג פֿערגעהונג אונד
בעאַבאַכטונג געפֿונדען ווירד .

דיא טוגענדען זינד צווייא = אַרטיג , דיא מאַראַלישען , אונד דיא
פֿערשטאַנדס טוגענדען , דער געגענזאָץ איסט צווייא אַרטיג לאַסטער ;
דיא פֿערשטאַנדס טוגענדען זינד איב טהיילע דער פֿערנונפֿט , אַלס :
ווויס הירט , דאָס איסט דיא וויסענשאַפֿט , וועלכע דיא ענטפֿערנטען
אונד נאָהען ~~זאָרזאָכען~~ , פֿאָן דעם דאָזיין איינעם דינגעס , דאָס

פרק שני

בענייני כחות הנפש :

ובדיעת החלק אשר בו ימצאו המדות הטובות והרעות :

דע שהעבירות והמצות התוריות אמנם ימצאו בשני חלקים מחלקי הנפש . והוא החלק המרגיש והחלק המתעורר לבד . ובשני אלו החלקים יהיו כל העבירות והמצות . אמנם החלק הזקן והחלק המדמה אין מצוה בו ולא עבירה שאין דעת ובהירה באחד משניהם מעשה כלל . ולא יוכל האדם בדעתו לבטל מעשיהם או למעטם מפעולה אחת . הלא תראה ששני החלקים האלה ר"ל הזקן והמדמה יעשו

צווייטער אבשניט

פֿאַם פֿאַכע דער זעלענקראַפֿטע , אונד דער
ערלייטערונג אין וועלכעם טהיילע דיא טוגענד
אונד דאס לאַסטער געפֿונדען ווירד .

וויסע דאס דיא איבערטערטונג אונד בעאַבאַכטונג דער געסעצע נור
אין צווייא טהיילען דער זעלע געפֿונדען ווירד , בייא דער עמפֿינדונג
אונד ביים וויללען , אַוס דיסען צווייא טהיילען ענטשטעהען אַרלע
פֿערגעזונגען אונד בעאַבאַכטונגען , בייא דער נאַהרונגס - אונד איינביל -
דונגסקראַפֿט , איסט וועדער געהאַרסאַם נאָך ווידערשפענסטיגקייט ,
ווייל מאַן בייא קיינער פֿאַן ביידען איינע פֿאַרזעצליכע אָדער ווילקירליכע
ווירקונג אַנטריפֿט , אונד נימאַנד דורך פֿערנינפֿטיגע אַנשלאַגע איהרע
ווירקונגען אַבהאַלטען , אָדער אַום עטוואַס פֿערמינדערען קאַן , דיא

ודע שזאת הנפש האחת אשר קדם ספור כחותיה
 וחלקיה היא כחומר והשכל לה צורה . וכשלא
 הגיע לה צורה . יהיה כאלו מציאת ההכנה שבה
 לקבל הצורה והיא לבטלה . וכאלו היא מציאות
 הבל . והוא אמרו גם בלא דעת נפש לא טוב ר"ל
 שמציאות הנפש שלא הגיע אליה הצורה . אבל
 תהיה נפש בלא דעת לא טוב . אבל הדברים על
 הצורה . והחומר . והשכלי והדעות כמה הם אין זה
 מקומם ולא יצטרך במה שנרצה לדבר על המדות .
 והוא יותר ראוי בספר הנבואה אשר זכרנו ובכאן
 אפסוק בזה הפרק ואתחיל באחר :

וויסע אבער דאס דיסע איינפאכע זעלע , דערען פערמעגען = אונד
 טהיילע = בעשרייבונג איך אנגעפירט האבע , נור דיא מאטעריע איסט ,
 דיא פערנונפט אבער איסט איהרע בילדונג ; איס פאלל אבער דיא
 בילדונג ביא דער מאטעריע ניכט איינטריפט , זינד אללע איהרע פאר-
 בערייטונגען דיאסעלבע צו עמפפאנגען , פערגעבענס אונד ניכטיג ;
 דא היין גרינדען זיך און דיא ווארטע פאן שלמה , אלס ער זאגט : און
 איינע זעלע איסט אהנע וויסענשאפט ניכט פארטרעפליך ; דאס הייסט ,
 און דיא עקסיסטענץ דער זעלע , ווען איהר דיא בילדונג ניכט נאך
 פאלגעט אונד זיא אלסא אונאופגעקלארט בלייבעט , איסט ניכט פאלל-
 קאממען ; דיא אבהאנדלונג אבער פאן דער מאטעריע , דער בילדונג ,
 אונד פאם פערשטאנדע , וויא פילפאלטיג זיא זינד ? אונד וויא זאלכע
 קענען ערווארבען ווערדען ? געהערט ניכט דא הער , איסט און צו אונטרער
 זיטענלעהרע ניכט נאטהווענדיג , זאנדערן שיקעט זיך בעסער אינס בוך
 דער פראפעצייאונג ; הירמיט שליסען וויר דיסען אבשניט .

ישכיל . ובו יהיה ההשתכלות . ובו יקנה החכמות .
 ובו יבדיל בין המגונה והנאה מן הפעולות . ואלו
 הפעולות מהן מעשי . ומהן עיוני . והמעשי ממנו
 מלאכת מחשבות וממנו מחשבי . והעיוני אשר בו
 ידע האדם הנמצאות שאינן משתנות כפי מה שהן
 עליו . והם אשר יקראו חכמת סתם . והמלאכות
 מחשבות הוא הכח אשר בו ילמד המלאכה .
 כנגרות . ועבודת האדמה . והרפואה . והמלחה .
 והמחשבי הוא הכח אשר בו יסתכל בדבר אשר
 ירצו לעשותו אם אפשר לעשותו . אם לא . אם
 אפשר לעשותו איך צריך שיעשה . זה שיעור מה
 שצריך שנקח מענין הנפש הנה :

פֶּרְנִיפֶטִיג / ערוורבט קענטניסע / אונד אונטערשיידעט צווישען דען
 אַנשטאַנדיגען אונד אונאַנשטאַנדיגען האַנדלונגען ; זאַלכע האַנדלונגען
 זינד צום טהייל פראַקטיש / צום טהייל שפּעקולאַטיף / דיא פראַקטישען
 זינד : קינסטע צו ערווערבען אונד צו ערדענקען / דיא שפּעקולאַטיפֿען
 זינד : זאַלכע וועסען צו בעגרייפֿען / דיא קיינער פֿעראַנדערונג אונטער-
 וואַרפֿען זינד / אונד דיסע ווערדען אַבסאָלוטע וויסעהייטען גענאַנט ; דיא
 ערווערבונג דער קינסטע איסט דאָס פֿערמעגען קינסטע אין איבונג צו
 ברינגען / אלס באַקונסט / אַקערבאַי / אַרצנייִוויסענשאַפֿט אונד זעגעל-
 קונסט ; קינסטע ערדענקען איסט דאָס פֿערמעגען איבער איין דינג דאָס
 מאַן מאַכען וויל צו בעראַטשלאַגען / אָב עס געמאַכט ווערדען קאָן אָדער
 נישט / אונד אָף וועלכע אָרט עס געשעהען מוס ; דיסעס איסט וואָס איך
 אין בעטרעף דער זעלע היר אָן צו צייגען פֿיר נעטהיג פֿאַנד .

והחלק המתעורר הוא הכח אשר בו ישתוקק
האדם לדבר אחד או ימאסהו • ומזה הכח יבוא
אל פעולת בקשת הדבר והברירה ממנו • ובחירת
דבר אחד או התרחק ממנו • והכעס והרצון • והפחד
והגבורה • והאכזריות ורחמנות והאהבה והשנאה
והרבה מאלו המקרים הנפשיית • וכלי זה הכח כל
איברי הגוף • ככח היד על לקיחת דבר ונגיעתו •
וכח הרגל על ההליכה • וכח העין על הראות •
וכח הלב להתגבר או לירא בעת הפחד • וכן שאר
איברי הגוף הנראים והנסתרים הם וכחותיהם כלם
כלים לזה הכח המתעורר :

והחלק השכלי הוא הכח הנמצא לאדם אשר בו

דער וויללע איסט דאס פערמעגן עטוואס צו פערלאנגען אדער צו
פעראבשייען ; און דיסעם פערמעגן ענטשטע הען פאלגענדע האנדלונגען
נעמליך דאס ווינשען אונד פערווינשען / דאס וואהלען אונד פערווערפען
צאָרן אונד בעזאָנפטיגונג / צאָגהייט אונד קיהנהייט / גראַוסאַמקייט
אונד באַרמהערציגקייט / ליבע אונד האַס / אונד מעהר דערגלייכען
געמיטס צופאללע ; דיא ווערקצייגע דיסעם פערמעגענס זינד אללע
גלידער דעם קערפערס / דאס פערמעגן דער האַנד עטוואס צו עמפפאנגען
אונד צו בערירען / דעם פֿוסעס צום געהען / דעם אָוגעס צום זעהען / דעם
הערצענס זיך איינער געפֿאהר צו פֿירכטען אָדער קיהן היינין צו שטורצען
אונד אַלסאַ אַון אללע איבריגע אינערליכע אונד אייסערליכע גלידער דעם
קערפערס זאָמט איהרעם פערמעגען זינד ווערקצייגע דעם וויללענס •

דער פערשטאַנד איסט איין פערמעגען וועלכעס נור ביים מענשען
אלליין עקסיסטירט / פערמיטעלסט דיסעם זיננעט ער נאך / ווירד

מקצתם . ולזה ירכיב זה הכת מן ענינים אשר
 השיגו . ענינים שלא השיגו כלל . וא"א להשיגם .
 כמו שידמה האדם ספינת ברזל רצה באויר . ואדם
 שראשו בשמים ורגליו בארץ . ובהמה באלף
 עינים ע"מ והרבה מאלו הנמנעות ירכיבם הכת
 המדמה וימציאם בדמיון :

ובכאן טעו המדברים הטעות המגונה הגדול
 אשר בנו עליו פנת חטאתם בחלוקת המחויב .
 והאפשר והנמנע . שהם חשבו . או הביאו בני אדם
 לחשוב . כי כל מדומה אפשר . ולא ידעו שזה
 הכת ירכיב ענינים שמציאותם נמנע כמו שזכרנו :

שיידעט זיא אַז אײנאַנדער / זאָ גאַר דאָס זיא אַז זאָלכען געגענשטאַנ-
 דען וועלכע פֿאַן דען זינגען בעגריפֿען וואָרדען / זאָלכע דיא עס ניכט זינד /
 יא עס ניכט זיין קענטען / צוסאַממען פֿיגעט / צ״ב ש׳ אײנער זיהעט אין
 דער פֿאַרשטעללונג אײן אײסערנעס שיף אין דער לופֿט שוויממען / אָדער
 אײנען מענשען דעסען קאָפּף אים היממעל / אונד דיא פֿיסע אָפּ דער
 ערדע זינד / אָדער אײן טהיר מיט טאָסענד אָנגען בעגאַבט / אונד מעהר
 דער גלייכען אונמעגליכקייטען קאָמפּאַנירט דיא אײנבילדונגסקראַפֿט
 אונד שטעללעט איהרע ווירקליכקייט אין געדאַנקען פֿאַר .

אַהיר געריטהען דיא שאַלאַסטיקער אין אײנען גראַבען איררטהום /
 אָפּ דעסען פֿאַלשען גרונד זיא איהרען פֿעהלער אין דער אונטערשיידונג
 דעס פֿאַסיטיפֿען / מעגליכען / אונד אונמעגליכען געבאַועט דאָבען /
 אינדעם זיא ענטוועדער זעלבסט אורטהיילטען / אָדער אַנדערע מענשען
 דאַצו בעוועגטען / דאָס אַללעס וואָס דיא אימאַגינאַטיאָן בעגרייפֿען קאָן /
 מעגליך זיין / אונד וואָסען ניכט דאָס דיסע קראַפֿט אָך זאָלכע דינגע
 פֿאַרשטעללעט / דערען דאָזיין גאַנץ אונמעגליך איסט . וויא ערוואָהנט .

ומה יעשו ואיך יעשו ובאיזה איברים פעולתם יותר
נראים ויותר נגלית ? ומה מהם נמצא תמיד ומה
יכלה לזמן קצוב ? זה כלו ראוי במלאכת הרפואה
ואין צורך לו בזה המקום :

והחלק המרגיש ממנו הכחות ה' המפורסמים
אצל ההמיון : הראות , והשמע , והטעם , והריח ,
והמשוש , והוא נמצא בכל שטח הגוף , ואין לו
אבר מיוחד כמו שיש לד' כחות :

והחלק המדמה הוא הכח אשר יזכור רשומי
המוחשים אחר העלמים מקרבת החושים אשר
השיגום וירכיב קצתם אל קצתם , ויפריד קצתם

זעלבע פאלבריינגען ? ביא וועלכען גלידערן איהרע ווירקונגען מעהר
זיכטבאר אונד אפגעבאר זינד ? וועלכע דיסער פערמעגען איממערדאר
בלייבען , אונד וועלכע צור בעשטימטען צייט ווידער פערגעהען ? דיס
אללעס געהערט צור ארצנייא = וויסענשאפט אונד איסט אן דיסער
ארט ניכט נאטווענדיג .

דיא עמפֿינדונג איסט דאס פערמעגען דער אללגעמיין בעקאנטען
פֿינף איינסערליכען זיננע , נעמליך : דעס געזיכטס , דעס געהערס , דעס
געשמאקס , דעס גערוכס , אונד דעס געפֿיהלס ; וועלכעס לעצטרע אין
דער פֿעלליגען אוסדעהנונג דעס קערפערס אנגעטראפֿען ווירד , אונד
קיינ בעזאנדערעס גליד וויא דיא אנדערע 4 זיננע האט .

דיא איינבילדונגסקראפט איסט איין פערמעגען וועלכעס דיא בילדער
דער זינליכען געגענשאפט אים געדאכטניס בעהאלטעט , נאך דעם זיך
דיא זעלבען אום דער נאָהע דער זיננע פֿאן דענען זיא געפֿאסט וואָרדען ,
ווידער ענטפֿערנען ; אייניגע בילדער זעצט זיא צו איינאנדער , אייניגע

החמור . היא נפש החמורית . ופועל הרגש הנשר
הוא נפש הנשר . ואין להם ענין שיקבצם אלא
שתוף השם בלבד . והבן זה הענין שהוא נפלא
מאוד . יכשלו בו הרבה מהפילוסופים ויתחייבו
בזה הרחקות ודעות בלתי אמיתיות :

ואשיב א' כוונתי בחלקי הנפש ואומר . החלק הזן
ממנו כח המושך . והמחזיק . והמעכל . והדוחה
למותרות . והמגדל . והמוליד בדומה . והמבדיל
הליחור . עד שיפריש מה שצריך להזין בו ומה
שצריך לדחותו . והדברים על אלו שבע כחות

עמפּינדונג . דיא זעלע דעס מענשען , דער עסעלס עמפּינדונג , דיא
זעלע דעס עסעלס , אונד דער אדלערס עמפּינדונג , דיא זעלע דעס
אדלערס , זיא האבען ניכטס אַס נור דען נאמען אַלגעמיינ . מאַן מערקע
זיך דיסע ערקלאַרונג , זיא איסט זעהר פֿיין , דאָ שאַן אַפֿט אין דיסעם
פונקטע פֿילע פֿילאָסאָפֿען געאיררעט , וואָראַוס אונגעריימטהייטען אונד
אונריכטיגע מיינונגען ערפֿאלגטען .

איך ווענדע מיך צו מיינעם אונטערריכט פֿאָן דען זעלען טהיילען
אונד זאגע : דיא נאָהרונגסקראַפֿט איסט איין פֿערמעגען וועלכעס דיא
שפייסען פֿאָן דער שפייסרעהרע צוואַ מאַגען אַנציהט , דיא זעלבען
צוריק דאָלטעט , פֿערדאָועט , אונד דאָן דען זיבערפֿלוס אין דען
צוועלף - פֿינגער - דאָרם הינאָוס טרייבעט ; דען קערפֿער אין דיא לאַנגע ,
ברייטע , אונד דיקע אָוסדעהנעט , אָהנליך פֿאַרטפֿלאַנצעט , דיא זאָפֿטע
אונטערשיידעט , אונד דאָן אַבזאָנדערט דיא צור נאָהרונג דינליך זינד ,
פֿאָן דענען דיא וועגגעשאַפֿט ווערדען מיסען , דיא אַבהאַנדלונג אַבער
פֿאָן דיסען זיבען פֿערמעגען , וואָס איהרע פֿערריכטונגען זינד ? ווירא זיא

בזה המין הוא ההרגש בעצמו אשר במין האחר
אבל כל מין ומין מאשר לו נפש יש לו נפש אחת
בלתי נפש האחר . ויתחייב מנפש זה פעולות .
ומנפש זה פעולות אחרות . ואפשר שתדמה פעולה
לפעולה . ויחשוב בשתי הפעולות שהן דבר אחד
בעצמו ואין הדבר כן :

והמשל בזה ג' מקומות חשוכים והאחד מהן זרחה
עליו השמש והאיר . והשני האירדה עליו הירח
והאיר . ג' הודלק בו הנר והאיר . הנה כל א' מהם
נמצא בו האור אבל סבת זה האור ופועלו השמש .
ופועל אחר הירח . ופועל אחר האש . כן פועל
הרגשת האדם הוא נפש האדם . ופועל הרגש

בייא דיסער גאטטונג געשעפֿע , עבען דיא בייא יענער גאטטונג זייא ;
זאָנדערן יעדע גאטטונג געשעפֿע האָט זיינע אייגענע זעעלע , פֿאָן דער
אַנדערען גאטטונג גאָנץ אונטערשודען ; פֿאָן דיסער זעעלע פֿליסען זאָלכע ,
פֿאָן יענער אַנדערע ווירקונגען ווערפֿאַר ; דאָ אַבער ביסוויילען זיינע
ווירקונג דער אַנדערען אָהנליך איסט , זאָ שיינט עס דאָס דיסע צווייא
ווירקונגען איינערלייא ווערען , וועלכעס זיא דאָך ניכט זינד .

זיינע ערלייטערנדעס ביישפּיר־ קאָן פֿאַלגענדעס אַבגעבען : וויר
האַבען דרייא פֿינסטרע אָרטע , דערען ערשטרעס דורך דאָס זאָננען ליכט ,
דאָס אַנדערע דורך דען מאָנדשיין , אונד דאָס דריטע דורך איינע ברענענדע
פֿאַקעל בעלייכטעט ווירד ; זיינע יעדעס פֿאָן דיסען דרייען פֿינדעט זיך
אַלסאַ איין ליכט , דענאָך איסט בייַם ערשטען דיא זאָננע , בייַם
צווייטען דער מאָנד , אונד בייַם דריטען דאָס פֿייר דיא ווירקענדע
אורזאַכע ; עבען זאָ איסט דיא ווירקענדע זאָרזאַכע דער מענשליכען

ומפני זה, אומר שחלקי הנפש הם חמש — הזקן
 והוא נקרא צומח, והמרגיש, והמדמה, והמתעורר,
 והשכלי, וכבר הקדמנו בזה הפרק שדברינו אינם
 רק בנפש האדם, כי כח המזון שיזון בו האדם
 אינו ככח המזון שיזון בו הסוס והחמור, כי האדם
 נזון בחלק הזקן מן הנפש האנושית, והחמור נזון
 בחלק הזקן מן הנפש החמורית, והנשר נזק בחלק
 הזקן מן הנפש אשר לה, ואמנם יאמר על הכל נזון
 בשתוף השם לבד, לא שהענין בכולם אחד בעצמו
 וכן יאמר על האדם ושאר בעלי החיים מרגיש
 בשתוף השם לבד, לא שההרגש אשר באדם הוא
 ההרגש אשר בשאר בעלי חיים, ולא ההרגש אשר

אין זאג צאָהער דיא זעלע האַבע פֿינף טהיילע, נעמליך: דיא
 צאָהרונגסקראַפֿט, דיא עמפֿינדונג, דיא איינבילדונגסקראַפֿט, דער
 וויללע, אונד דער פֿערשטאַנד; וויר האַבען בערייטס אַנגעמערקט, דאָס
 אונסער אונטערריכט בלאָס פֿאָן דער מענשליכען זעלע האַנדלע, דערען
 צאָהרונגסקראַפֿט ניכט וויא דיא דעס פֿערדעס אָדער דעס עסעלס איסט,
 דען דער מענש ווירד ערנאָהרט פֿערמיטעלסט דער צאָהרענדען טהיילע
 דער מענשליכען זעלע, דער עסעל דורך דיסע טהיילע דער עסעלס זעלע,
 אונד דער אַדלער דורך דיסע, דער איהם צו געאייגנעטען זעלע, דאָס
 אַבער אַללע צו גלייך, צאָהרונגספֿאַהיגע געשעפֿע הייסען, איסט בלאָס
 דער אַללגעמיינע נאָמען (Nomen communis) אָן דיסע ווייסע
 זאָגט מאַן אָך פֿאָן מענשען אונד טהירען, עמפֿינדענדע געשעפֿע;
 ניכט דאָס דיא מענשליכע עמפֿינדונג דער טהירישען אָהנליך, אונד דיא

כהחלק הגופות . אבל הם מונים פעולותיה
החלוקות שהם לכלל הנפש כחלקים לכל המחובר
מחלקים ההם :

ואתה יודע שתיקון המדות היא רפואת הנפש
וכחותיה . וכמו שהרופא אשר ירפא הגופות . צריך
שידע תחילה הגוף אשר ירפאהו כלו וחלקיו מה
הם ר"ל גוף האדם . וצריך שידע איזה דברים
יחלוהו וישמור מהם . ואיזה דברים יבריאנהו
ויכוין אליהם . כן רופא הנפש הרוצה לתקן
מדות האדם צריך שידע הנפש וכחות כלה וחלקיה
ומה יחלה אותה ומה יבריאנה :

וועסען נאך פאן איינאנדער אונטערשידען זינד , וויא דיא טהיילע איינעס
קערפערס ; זיא צעהלען נור דיא פערשידענען ווירקונגען דערזעלבען אלס
טהיילע איינעס גאנצען אום דענען עס צוזאמען געזעצט איסט .
עס איסט בעוואוסט דאס דיא זיטטענלעהרע דיא ארצנייא דער זעעלע
אונד איהרע שטארקונג איסט , גלייך דעם ארצט דער פאר אללעם , פאן
דעם קערפער דען ער קורירען ווילל , אים גאנצען אונד פאן יעדעם טהייל
בעזאנדערס , גרינדליכע קענטניס האבען מוס (פערשטעהט זיך פאן
מענשליכען קערפער) דאמיט ער דיא דינגע דיא איהם איינע קראנקהייט
פעראנלאסען קעננע , אום זיא צו מיידען , אונד דיא צו זיינער גענעסונג
דינליך זינד , אום דארנאך צו שטרעבען ; עבען זאגעצימט עס זיך , דאס
ווער דיא ליידענשאפטען דער זעעלע היילען , אונד דיא זיטטען בילדען
ווילל , פאן דעם פערמעגען דער זעעלע אים גאנצען אונד פאן איהרען
טהיילען בעזאנדערס , וואס איהר איינע קראנקהייט פעראורזאכט , אונד
וואס זיא ווידרום צו רעכט ברינגעט , איינזיכט בעזיצע :

שמונה פרקים להרמבם :

פרק ראשון

בנפש האדם וכחותיה :

דע שנפש האדם אחת ויש לה פעולות רבות
חלוקות . יקראום קצת הפעולות ההם נפשות .
ויהשוב בעבור זה שיש לאדם נפשות רבות כמו
שחשבו הרופאים . עד ששם ראש הרופאים
פתיחת ספרו שהנפשות ג' . טבעיר . וחיונית
ונפשית . ופעמים שיקראו כחות וחלקים עד שיאמר
חלקי הנפש . וזה השם יעשוהו הפילוסופים הרבה
פעמים ואינם רוצים באמרם חלקי שהיא מתחלקת

ערשטער אבשניט

פֿאַן דער זעלע דעם מענשען אונד איהרעם

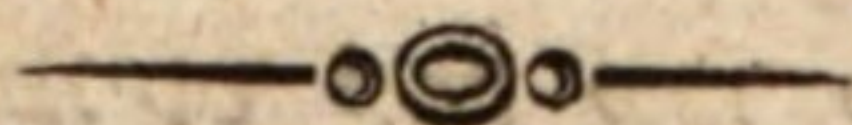
פֿערמעגען :

וויסע , דיא זעלע דעם מענשען איסט איין איינפֿאַכעס זעלבסט
שטאַנדיגעס וועסען דעסען ווירקונגען פֿיל אונד פֿערשידען זינד , דיסע
ווירקונגען נאנטען אייניגע און זעלען , אונד געריטהען דעסוועגען
און דיא געדאנקען דער מענש האבע פֿילע זעלען , וויא דיא אַרצטע
גלאובטען , דאָהער שרייבעט און היפאָקראַטעס אין זיינער פֿאַררעדע
עס ווערען דרייא זעלען , נעמליך , דיא נאַטירליכע , עמפֿינדענדע ,
אונד פֿערנינפֿטיגע ; זיא ווערדען און צוויילען קראַפֿטע אונד טהיילע
גענאַנט , זאָ דאָס מאַן איהנען דען נאמען זעלענטהיילע ביילעגטע ;
וועלכעס זיך אָפֿט דיא פֿילאָסאָפֿען בעדינגען , אייגענטליך וואָלטען זיא
דאמיט ניכט אנצייגען דאָס דיא זעלע טהיילע האבע , דיא דעם

פֿאַרבעריכט צו דיסער איסגאבע ,

דיסעס ווערקליין ערשיינעט דערמאלען פֿאַרציגליך אלס איינע פֿראַבע
פֿאַן ניין געשניטענען שריפטען , ביין וועלכען בעסאָנדערס דאָראָף
געאַכטעט וואָרדען , דיא איינאַנדער אַהנליכען בוכשטאַבען וואָהל צו
אונטערשיידען , אונד דאָס גאַנצע אין דייטליכע דעם אַנגענעהמע
האַרמאָניא צו פֿעראַייניגען .

בייא דער דורכאַוס פֿערבעסערטען איבערסעצונג , וועלכע זאָ פֿיל אלס
מצגליך זייטע אָף זייטע פֿאַסט , זינד אַללע וואָרטע פֿאַללשטאַנדיג מיט
אַללען פֿאַקאָלען אַוסגעזעצט , אונד דיא ריינע מונדאָרט בעאַבאַכטעט
וואָרדען , דאָהער דיא פֿאַקאָלען אַ מיט דענען אַ אַ אַ אונטערשיידען
זינד ; וועלכעס צוואָר בערייטט אין אַנדערן ווערקען שאָן אַנגענאַממען
איסט ; נייער איסט אין דיסעם , דיא פֿערבינדונג אַן אַן שטאַט דער
זאָנסט איבליכען אַן , אלס דער דייטשען אַוסשפֿראַכע אַנגעמעסענער ,
אַנגענאַממען וואָרדען , וויא אַן צור בעשטיממונג דעם דאָפעלטען ס
איסט דאָסזעלבע מיט איינעם ס פֿערזעהען .

המצתיק

הק' מימים ימים נודע בשערי בני ישראל יקר תפארת מעלת
שמונה פרקים הנובעים ממקור מחשבות רבינו משה בן מיימון
נע' וכי מלאים כל טוב המה אין ערוך אליהם . יראת ה' ומוסר
מזה . חכמה ודעת מזה . אף גם נימוסיות ודא יחדיו בם
מיתאמים . כל קוראם תתענג נפשו במו . ולמען הועיל לכל
העם כקטון כגדול הפלא לעשות האיש האלהים והואיל לבארם
בלשון ערבי באשר היא היתה בימים ההם גברת הלשונות לכל
אנשי זמנו מקטנם ועד גדולם ידעו דבר בשפה ההיא . אחרי
כן כאשר הלשון ההיא היתה הולכת ודל . כן אבדה תועלת
חיבור ההוא מעמי הארץ . והתאזר הרב ר' אבן תבון להושיע
אלה האנשים המתאווים להבין אמרי שפר האלה והעתיקים
ללשונינו הקדושה במליצה צחה וזכה . והן אמת הצליח במלאכתו
לעזור לבקיא הלשון והמליצה . אך רבים מהמון לא ידעו בין
מליצות לשון עברית כפי הצורך לכל מדבר ויתעצבו אל לבם
מבלתי יכולת להתענג נפשם מאלה טעמים אשר ערך
לפניהם משה עבד ה' :

והנה אנה ה' לידי העתקה אחת ישן נושן מחכמים א' מחכמי
האומות אשר העתיק אלה הפרקים מלשון ערבי ללטיין והיא
זכה וברורה וכאשר הפלגתי בשבח זאת ההעתקה לפני מאהבי
ומיודעי הפצירו כי לתרגם אותה ללשון אשכנזי המורגל עתה .
למען יהי שוה לכל נפש . ואף כי ידעתי כמה תכבד עבודת
ההעתקה וקוצר כחי בכל זאת לא יכולתי להשיב פניהם ריקם
בפרט לידידי אוהב החכמה ושומר תושי' הה' הקצין התו' המופלא
במהורר דוד צרענזאהן נרו ולא שקטתי ולא נחתי וה' הי' בעוזרי
לתרגם הפרקים הנל החל וכלה באר הטיב גם להרים מכשול
הטעיות אשר חטאו וזדו בה אנשים מלפנים בשלחם יד בהעתקה
העברית להוסיף או לגרוע פעמים רבות כאשר יראה המעיין
ובכן צדקת הרב המחבר חנן בעדי :

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Handschriftliche bey. W. v. S. 1804.
Bibliothek der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien.

שמונה פרקים

להרמבם :

מיט דער דייטשען איבערסעצונג ,

נייץ גאנץ פערבעסערטע אוסגאבע ,

באסעל

בעדרוקט ביא ווילהעלם האאס מיט גאנץ נייען

אותיות .

BASEL, gedruckt bey WILHELM HAAS,
Mitglied der Academie der Mechanischen Künste in Berlin.

1804.

ה'תרס"ז

המלך והמלכה

והנסיך

הנסיכה

הנסיכה

הנסיכה

Maimonides, Moses,

Shemonah pera'im le-ha-Rambam mi' der dai'shen ibersetzung

Basel 1804

A.hebr. 545

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10239805-4